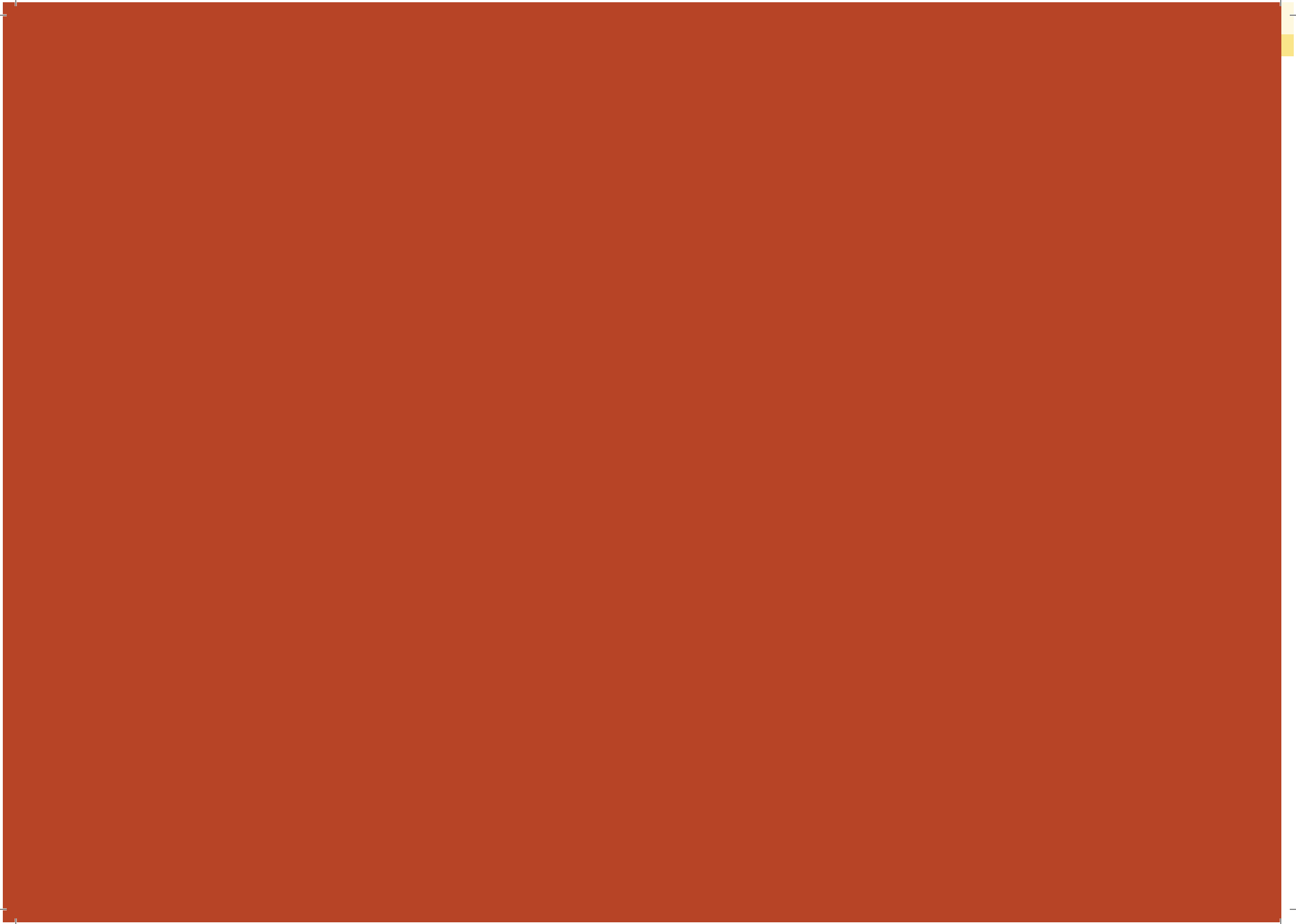

Syntheserapport
Cliëntparticipatie in Verontrustende Situaties
Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak
2009-2010

INHOUD

Voorwoord.....	5
Inleiding	7
DEEL I Naar een nieuwe opdracht voor de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak.....	8
1. Situering.....	8
2. Ontstaan.....	8
3. De opdracht	9
4. Samenstelling van de werkgroep.....	9
5. Voorzitterschap.....	9
6. Ondersteuning.....	9
DEEL II Het Proces	10
1. De samenstelling van de werkgroep.....	10
2. Methode	10
3. De vergaderingen	11
4. Cliëntperspectief.....	11
5. De opdracht.....	11
6. Evaluatie van het proces door de cliëntvertegenwoordigers.....	12
7. Evaluatie van het proces door de hulpverleners	12
DEEL III De producten	13
1. Een advies voor ondersteuning van hulpverleners op casusniveau	13
2. Een dialoog met cliënten in verband met het handelen bij verontrusting.....	15
3. Casemanagement	69
4. Proces bemiddelingscommissie:	70
DEEL IV Ondersteunende documenten.....	92
1. Concreet project voor de vernieuwde werkgroep maatschappelijke noodzaak 16 januari 2009	104
2. Basissjabloon.....	105
3. Bijdrage studiedag ‘omgaan met verontrusting’ reflectiegroep ouders integrale jeugdhulp 28 -11- 2008.....	108
4. Bijdrage studiedag ‘omgaan met verontrusting’ reflectiegroep minderjarigen integrale jeugdhulp 28 november 2008	115
5. Screenings instrumenten en risicotaxatie instrumenten.....	122

VOORWOORD

Als we het hebben over maatschappelijk noodzakelijk geachte hulp, dan wordt die hulp bedoeld die vanuit maatschappelijk oogpunt noodzakelijk geacht wordt. Als we deze zin zo lezen dan begrijpt iedereen waarover we het hebben. We vertrekken vanuit een situatie van verontrusting. Ook dit lijkt vrij duidelijk. Als we echter dieper ingaan op de verschillende onderdelen en betekenissen die er aan gekoppeld worden, dan lijkt dit allemaal niet meer zo evident.

Vanaf welk moment zijn we verontrust? Vanaf welk moment achten we hulp noodzakelijk? Over welke waarden en normen hebben we het als we het maatschappelijke oogpunt naar voor schuiven? Dit zijn zaken die heel moeilijk objectiveerbaar zijn. Het gaat hier over een aanvoelen van een situatie door een individu. Het samenbrengen van de percepties van de verschillende betrokkenen, zal reeds een duidelijker beeld brengen. Het objectiveren van de verontrusting is een eerste stap. Om te komen tot hulpverlening dient echter nog een hele weg afgelegd te worden.

De Centra voor Leerlingenbegeleiding, de Comités Bijzondere Jeugdzorg, Kind en Gezin en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling hebben momenteel een expliciet gelegitimeerde opdracht in situaties van verontrusting en daardoor een mandaat om specifiek vanuit die invalshoek te handelen.

Het is echter een gegeven dat alle hulpverleners in aanraking komen met situaties van verontrusting. Om te komen tot maatschappelijk noodzakelijke geachte hulp, is het aangewezen om intersectorale afspraken te maken met betrekking tot het omgaan met situaties van verontrusting. Een eerste stap in die richting is na te gaan hoe we in de verschillende sectoren/voorzieningen met situaties van verontrusting omgaan en welke de stappen zijn die we nemen om te komen tot de noodzakelijk geachte hulp. De cliënt speelt hierin een centrale rol en het is dan ook vanzelfsprekend dat de cliëntvertegenwoordigers in dit parcours meegenomen werden.

Het is een participatief proces geworden dat heel duidelijk weergeeft wat iedere individuele hulpverlener doorloopt op het moment dat hij of zij te maken krijgt met een verontrustende situatie.

Doordat de uitgewerkte procedure een bundeling is van de goede praktijken binnen de verschillende voorzieningen en/of sectoren en deze getoetst werden aan de verwachtingen van de cliënten, kan dit een inspiratiebron zijn voor diegenen die aan het werk willen gaan rond de procedures bij het handelen in verontrustende situaties.

Paul Vandenbossche
Directeur Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Oost-Vlaanderen
Voorzitter Provinciale Werkgroep
Maatschappelijke Noodzaak 2009-2010

Patrick Vandooren
Reflectiegroep Ouders – Ervaringsdeskundige
Voorzitter Provinciale Werkgroep
Maatschappelijke Noodzaak 2009-2010

INLEIDING

Het syntheserapport Cliëntparticipatie in Verontrustende Situaties is een weerslag van een parcours dat de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak Oost-Vlaanderen gedurende 18 maanden gelopen heeft.

In een eerste deel geven we een beeld van de voorgeschiedenis en de aanleiding om dit traject te lopen. Vervolgens beschrijven we het proces dat we met de groep gegaan zijn.

Ten slotte bespreken we de gerealiseerde eindproducten. Met de groep formuleerden we een advies voor een vorming rond deskundigheidsbevordering van hulpverleners in het handelen in verontrustende situaties.

De grootste aandacht in het parcours ging evenwel naar de dialoog over de verschillende procedures die gebruikelijk zijn binnen de voorzieningen/sectoren met betrekking tot het handelen in verontrustende situaties en de participatie van de cliënt hierin. Doorheen het traject werd de groep geconfronteerd met een aantal vragen naar aanleiding van situaties aangebracht door hulpverleners of cliënten. De antwoorden op deze vragen resulteerden in adviezen. Het zijn aanbevelingen met betrekking tot de houding van de hulpverlener bij de benadering van de cliënt vanuit het cliëntperspectief. De leden van de werkgroep beschouwen dit als minimale voorwaarden aan dewelke voldaan zou moet worden.

Op het einde van het proces hebben we alle good practices vanuit de verschillende sjablonen gebundeld in een overzicht. De hulpverleners formuleerden de goede praktijken en deze werden erkend door de cliëntvertegenwoordigers.

Daarnaast zijn ook de verschillende sjablonen ingevuld door de leden van de werkgroep in de bundel opgenomen.

De bijlage omvat ondersteunende documenten, gebruikt doorheen het proces.

DEEL I NAAR EEN NIEUWE OPDRACHT VOOR DE PROVINCIALE WERKGROEP MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

1. SITUERING

In alle sectoren die vallen onder Integrale Jeugdhulp, is er expertise in het omgaan met verontrustende situaties. Zoals dit op individueel niveau het geval is, merken we ook op sectoraal vlak en op voorzieningenniveau verschillende interpretaties en benaderingen met betrekking tot het inschatten van verontrusting en het handelen in verontrustende situaties. Het rapport gerechtelijke jeugdhulp stelt dat het belangrijk is om deze interpretaties intersectoraal te bespreken en te toetsen. Zo verbreden we de expertise over de sectoren heen en creëren we een gemeenschappelijke taal.

Dit vormt eveneens een eerste stap om te komen tot de invulling van de decretale opdracht.

De netwerken rechtstreeks toegankelijke hulp en de netwerken crisishulp hebben als de decretale opdracht 'afspraken te maken met betrekking tot het omgaan met maatschappelijk noodzakelijke hulp'.¹

In februari 2007 keurde het managementcomité een richtlijn goed die het kader schetst voor het maken van deze afspraken.

Dit sluit aan op de operationele doelstelling 7 van het Vlaams beleidsplan IJH 2008-2012 die voorziet in drie acties voortvloeiend uit de richtlijn. Ze refereren aan acties voorzien in het convenant 'gericht kiezen voor het samen opnemen van verantwoordelijkheid'.

2. ONTSTAAN

Naar aanleiding van de beslissing van het managementcomité, deelden zowel de netwerken als de regionale stuurgroep van Oost-Vlaanderen de mening de decretale opdracht op provinciaal niveau te benaderen. Hiertoe werd in 2006 de provinciale werkgroep maatschappelijke noodzaak in het leven geroepen. In 2007 namen de leden het initiatief om hun werking aan elkaar voor te stellen. Dit resulteerde eind 2007 in een bundel 'Bestaande praktijken en afspraken over omgaan met verontrustende situaties'.

Het document omvat informatie over hoe sectoren en hun voorzieningen in Oost-Vlaanderen omgaan met verontrustende situaties. Deze procedures, stappenplannen,... werden voorgesteld op de provinciale werkgroep maatschappelijke noodzaak, om zo via acties en afspraken de samenwerking te bevorderen.

De leden van de werkgroep maatschappelijke noodzaak benoemden doorheen dit proces al gauw de nood aan een kader voor samenwerking en gegevensuitwisseling in verontrustende situaties en dan vooral in die omstandigheden waarbij de medewerking van de cliënt niet zo evident was. Het product, een ethisch-deontologisch kader bracht heel wat commotie teweeg, en dit zowel bij de hulpverleners als bij de cliëntvertegenwoordigers. De studiedag eind 2008 waar de tekst naar voor gebracht werd, bood een forum aan de cliëntvertegenwoordigers waar ook zij hun visie konden verwoorden.

Het resultaat van dit proces bracht echter nieuwe vragen naar de oppervlakte namelijk, 'Hoe zit het met de cliëntparticipatie in verontrustende situaties?' 'Welke inspanningen doen hulpverleners om de cliënt te betrekken in het proces op het moment dat het fout begint te lopen en er heel wat bedenkingen, vragen en bezorgdheden zijn?'.

Na de studiedag, gezien het traject afgelegd en afgerond was, gaf de werkgroep zijn mandaat terug aan de regionale stuurgroep Oost-Vlaanderen.

¹ BVR 09-12-2005, art. 14, 3 en art. 16, 4

De regionale stuurgroep formuleerde, naar aanleiding van de vragen naar boven gekomen op deze studiedag, een nieuwe opdracht.

3. DE OPDRACHT²

Om tegemoet te komen aan de initiële opdracht 'afspraken maken met betrekking tot het omgaan met maatschappelijk noodzakelijke hulp' en 'zicht krijgen op cliëntparticipatie in situaties van verontrusting', formuleerde de Regionale Stuurgroep Oost-Vlaanderen begin 2009 een nieuwe opdracht. De geformuleerde opdracht is terug te leiden tot 2 delen. Enerzijds 'maak een inventaris van sectorale visies en standpunten over de dialoog met de cliënt in verontrustende situaties' met hierin 'maak een werkbaar kader voor de netwerken jeugdhulp en crisisjeugdhulp zodat zij in staat zijn afspraken te maken rond verwijzing en samenwerking met het Vertrouwen centrum Kindermishandeling en het Comité Bijzondere Jeugdzorg', en anderzijds 'formuleer een advies voor ondersteuning van hulpverleners op casusniveau'.

De doelstelling van het overleg was zicht krijgen op cliëntparticipatie in verontrustende situaties en de verwachtingen van cliënten in deze situaties helder krijgen.

Het overgrote gedeelte van dit rapport zal dus vooral de dialoog met de cliënt in verontrustende situaties behandelen, gezien dit de belangrijkste plaats ingenomen heeft binnen het traject van de werkgroep.

Het advies voor ondersteuning van hulpverleners op casusniveau werd afgewerkt in mei 2009.

4. SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP

Gezien het centrale thema van het overleg, cliëntparticipatie in verontrustende situaties, werd er gekozen voor een evenwaardige samenstelling vanuit de reflectiegroepen als vanuit de verschillende sectoren.

² Concreet project voor de vernieuwde werkgroep Maatschappelijke Noodzaak, 16 januari 2009, bijlage

De werkgroep bestond uit de volgende leden:

- **Kind en Gezin:** een deelnemer vanuit de preventieve zorg en een deelnemer vanuit het inloopteam
- **Agentschap Jongerenwelzijn/ Bijzondere Jeugdbijstand:** een deelnemer vanuit de verwijzende instanties en een deelnemer vanuit de residentiële voorzieningen.
- **CLB:** een deelnemer vanuit het vrij CLB en een deelnemer vanuit het CLB van het Gemeenschapsonderwijs.
- **Algemeen Welzijnswerk:** 2 deelnemers vanuit de Oostvlaamse CAW's
- **Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap:** 2 deelnemers vanuit de residentiële voorzieningen
- **Geestelijke Gezondheidszorg:** 2 deelnemers vanuit CGG
- **Reflectiegroep Minderjarigen:** 3 deelnemers, allemaal cliëntvertegenwoordigers
- **Reflectiegroep Ouders:** 3 deelnemers, alle 3 ervaringsdeskundigen waarvan 1 persoon tewerkgesteld is binnen de hulpverlening.
- Een stafmedewerker vanuit het regioteam Integrale Jeugdhulp Oost-Vlaanderen ondersteunde het volledige proces.

Hoewel er gekozen werd om twee deelnemers per sector aan het overleg te laten deelnemen, is er niet altijd sprake van een sectorale vertegenwoordiging. Op het ingevulde sjabloon vind je telkens het mandaat terug van de deelnemer.

5. VOORZITTERSCHAP

Er werd gekozen voor een duovoorzitterschap, een voorzitter vanuit het hulpverleningsperspectief en een voorzitter vanuit het cliëntperspectief.

6. ONDERSTEUNING

De deelnemers aan het overleg vertegenwoordigen een groter geheel. Zoals eerder aangegeven kan men niet spreken van een sectorale vertegenwoordiging/ afvaardiging. Om het groter geheel echter niet uit het oog te verliezen werd heel veel aandacht geschonken aan de mogelijkheid van een terugkoppeling naar de eigen voorziening of sector. De deelnemers waren zelf verantwoordelijk voor de mate van terugkoppeling.

DEEL II HET PROCES³

1. DE SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP

Vanuit de regionale stuurgroep Oost-Vlaanderen werd een oproep gedaan naar de partners gevat onder Integrale Jeugdhulp om sectoraal 2 personen aan te duiden om deel te nemen aan de werkgroep. Deze oproep werd eveneens gedaan naar de beide reflectiegroepen.

Dit proces verliep niet even vlot voor alle sectoren en vanuit sommige sectoren nam er gedurende maanden maar 1 persoon deel.

Binnen de vertegenwoordiging van de reflectiegroepen werden we geconfronteerd met het wegvallen van een deelnemer door langdurige afwezigheid.

In het kader van de opdracht was het belangrijk te weten met welk mandaat de leden deelnamen aan de werkgroep. Tijdens de eerste vergadering werd dit door alle deelnemers aangegeven. Gezien de eigenheid en organisatie van de verschillende voorzieningen, werd heel snel duidelijk dat het mandaat voor de meesten vrij beperkt was. De mandaten varieerden van een vertegenwoordiging vanuit een voorziening, naar spreken vanuit een regionaal standpunt, tot een sectoraal standpunt. Dit heeft uiteraard zijn consequenties met betrekking tot de validiteit van het te bekomen resultaat.

2. METHODE

a. Een advies voor ondersteuning van hulpverleners op casusniveau

Aan de leden van de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak werd gevraagd in hun voorziening of bij hun achterban na te gaan op welk niveau er zich een nood voordoet met betrekking tot het handelen bij ver-

ontrusting. Deze taak werd zowel aan de leden vanuit de hulpverlening meegegeven als aan de vertegenwoordigers van de cliënten.

De adviezen werden samen gebracht op de vergadering en met de verschillende leden doorgenomen. Het uiteindelijk geformuleerde advies werd gedragen door de volledige groep en voorgelegd aan de Regionale Stuurgroep Oost-Vlaanderen. Vanuit de Stuurgroep werd het advies aangevuld met hun opmerkingen.

In de eerste helft van 2010 werd op Vlaams niveau de basis gelegd voor een Vlaams model vorming maatschappelijke noodzaak. Het advies vanuit de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak heeft één van de uitgangspunten gevormd voor de opzet van dit Vlaamse model.

De regio's kregen 2de helft 2010 de opdracht concrete invulling te geven aan de vorming gebaseerd op de regionale noden. Ook hierbij zal het advies vanuit de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak meegevoerd worden.

b. Een dialoog met cliënten in verband met het handelen bij verontrusting

In 2007 namen de toenmalige leden van de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak het initiatief om de procedures die geldig zijn binnen hun voorziening/sector uit te schrijven en voor te stellen aan elkaar. Dit resulteerde in verschillende documenten die heel moeilijk met elkaar te vergelijken waren. Als we toch een poging ondernamen om de verschillende voorstellingen naast elkaar te leggen, kwamen we wel tot de vaststelling dat er een reeks van centrale thema's telkens terugkwamen. Tijdens de voorbereiding van het te lopen proces binnen de huidige opdracht, werd beslist om de neerslag van de toenmalige oefening, en dan vooral de terugkerende centrale thema's, samen met de adviezen van ouders en minderjarigen als basis te gebruiken om een sjabloon te ontwikkelen. Dit vormde het kader om de werking van de sectoren/diensten te verduidelijken. Het gecreëerde document werd als uitgangspunt gebruikt om de dialoog met de cliëntvertegenwoordigers voor te bereiden.

³ Heel het proces van de werkgroep maatschappelijke noodzaak werd ook beschreven in het Handboek Integrale Jeugdhulp van uitgeverij Politeia: Gevaert, K. (2010) Participatie als een maatschappelijke noodzaak. Over de werkgroep 'maatschappelijke noodzaak' in Integrale Jeugdhulp Oost-Vlaanderen. Politeia, Handboek Integrale Jeugdhulp.

De adviezen van de ouders en de minderjarigen werden gegroepeerd per onderwerp en vervolgens werden deze omgezet in vragen. De geformuleerde vragen op basis van de adviezen van de reflectiegroepen en de centrale thema's werden in elkaar gepast en vormen de basis van het sjabloon (zie bijlage). Op die manier vormden de verwachtingen van ouders en minderjarigen de toetssteen of het ijkpunt waar de hulpverlening zich tegenover positioneert. Het sjabloon werd opgesteld door de stafmedewerker van Integrale Jeugdhulp.

Bij de eerste samenkomst van de werkgroep werd aan de verschillende leden gevraagd of zij zich achter dit basissjabloon konden stellen. Bij het doornemen van het document was het vooral belangrijk om na te gaan of de cliëntvertegenwoordigers hun vragen hierin voldoende weerspiegeld zagen.

Het sjabloon werd naar de wensen van de deelnemers aangepast. Het aangeleverde materiaal van 2007 werd per sector/voorziening opgenomen. Er werd aan de huidige leden gevraagd om het document verder aan te vullen.

De ingevulde documenten werden iedere vergadering doorgenomen en getoetst aan de verwachtingen van de cliëntvertegenwoordigers.

Na iedere vergadering werden de sjablonen aangevuld met de verduidelijkingen en opmerkingen uit het gevoerde gesprek. De verschillende leden kregen hun aangevuld sjabloon toegestuurd en konden ook hierop nog reageren. De laatste versie van de sjablonen zijn achteraan in de publicatie terug te vinden.

Sommige deelnemers vulden het sjabloon aan voor hun sector, anderen spraken vanuit voorzieningen, een ander sjabloon was het resultaat van de samenwerking tussen 2 voorzieningen en nog anderen maakten de oefening voor Oost-Vlaanderen. Het is dan ook belangrijk om dit mee te nemen bij het doornemen van de verschillende sjablonen.

Ondanks het feit dat het de wens was van de cliëntvertegenwoordigers om te komen een door de 6 sectoren gedragen visie en procedure over de dialoog met de cliënt in situaties van verontrusting, was dit niet onze ambitie.

Gezien de samenstelling van de werkgroep en het mandaat van de verschillende leden, was dit geen realiseerbare piste.

3. DE VERGADERINGEN

De leden van de werkgroep kregen in grote mate de vrijheid om aan te geven binnen welke tijdsspanne zij hun sjabloon konden voorstellen. De vergaderingen verliepen heel vlot. Per vergadering werden 1 tot 2 sjablonen van voorzieningen besproken.

Bij aanvang van de vergadering werd kort stil gestaan bij de vorige bespreking en was er de mogelijkheid om nog wijzigingen aan te brengen, te nuanceren.

Er werd aan de hulpverleners gevraagd om buiten hun context te denken. Dit resulteerde in een boeiende dialoog en legde ook de moeilijkheden om intersectoraal te werken bloot.

4. CLIËNTPERSPECTIEF

Met behulp van de voorstelling van het sjabloon vanuit de voorzieningen werd de dialoog aangegaan met de cliënten. De cliënten hebben verwachtingen ten aanzien van hulpverleners in situaties van verontrusting. De gehanteerde procedures werden rechtstreeks getoetst aan het cliëntperspectief. In sommige situaties werd de beslissing genomen om terug te vallen op de beide reflectiegroepen en werd de formulering van visies of benaderingen uitgesteld tot een volgend overleg. Dit was ook het geval op momenten dat de voorstelling van het sjabloon vragen opriep bij de leden.

5. DE OPDRACHT

Om de opdracht op een correcte manier te kunnen verwezenlijken stuitte de werkgroep al heel snel op begripsverwarring. Een uitklaring van de gehanteerde begrippen was dan ook het eerste dat diende te gebeuren.⁴

Een deel van de opdracht bestond er in een werkbaar kader aan te reiken aan de netwerken jeugdhulp en crisisjeugdhulp zodat zij in staat zijn afspraken

⁴ Zie producten

te maken rond verwijzing en samenwerking met het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en het Comité Bijzondere Jeugdzorg. Tijdens een evaluatieoverleg in december 2009 werd beslist om dit deel van de opdracht terug te geven aan de Regionale Stuurgroep. De samenstelling van de Provinciale werkgroep, was niet van die aard dat deze opdracht opgenomen kon worden. De samenstelling was vooral afgestemd op het voeren van de dialoog tussen de hulpverlening en de cliëntvertegenwoordiging. Gezien dit vooral gaat over afspraken tussen hulpverleners onderling leek dit niet het gewenste forum om dit op te nemen.

6. EVALUATIE VAN HET PROCES DOOR DE CLIËNT-VERTEGENWOORDIGERS

De cliëntvertegenwoordigers geven aan dat ze echt het gevoel ervaren hebben dat er naar hen geluisterd werd. Hun inbreng werd op een respectvolle manier onthaald. Ze geven aan de mogelijkheid geboden gekregen te hebben, echt te kunnen uiten waarover het ging. Het is hen opgevallen hoe strak de regels en de grenzen van de hulpverlening weerspiegeld worden in de inbreng van de hulpverleners. Ze krijgen hierdoor het gevoel dat men vaak voorbij gaat aan logische en voor de hand liggende mogelijkheden. Bij de hulpverleners ervaren ze een gevoel van angst om buiten de lijntjes te kleuren.

Door dit proces hebben de cliëntvertegenwoordigers meer en een beter zicht gekregen op de mogelijkheden en de grenzen van de hulpverlening. Men geeft aan dat bepaalde vormen van laagdrempelige hulpverlening niet altijd gekend zijn. Ze geven aan er meer uit verkregen te hebben dan zij aanvankelijk voor ogen hadden.

Ouders geven aan verwonderd te zijn dat de kloof tussen wat cliëntvertegenwoordigers wensen en wat hulpverleners aangeven, zo breed niet is als verondersteld wordt. Binnen het overleg kregen de ouders het beeld dat ouders heel sterk betrokken worden in het hulpverleningsproces, ook als het fout loopt. Anderzijds stellen zij vast dat de aangegeven procedures niet altijd de dagelijkse realiteit weergeven. Het effect dat zij verkrijgen door aan deze werkgroep deel te nemen, is voor hen een stap in de juiste richting, hoe minimaal ook.

Ook de dialoog op zich wordt als de grote meerwaarde gezien. Op deze manier zijn de hulpverleners op de hoogte hoe men dit als cliënt ervaart.

Het feit dat de werkgroep een concreet doel voor ogen had, was een meerwaarde. De samenstelling van de werkgroep werd als positief ervaren. Het beperken van het aantal deelnemers heeft er voor gezorgd dat er efficiënt gewerkt kon worden.

De ouders geven aan dat het gelopen proces binnen de werkgroep eigenlijk in ieder hulpverleningsproces op individueel niveau gelopen zou moeten te worden.

De cliëntvertegenwoordigers geven de nood aan, de dialoog te willen voeren met het parket en de Sociale Dienst bij de Jeugdrechtbank. Ze ervaren een alwetende houding. Ze krijgen het gevoel de schuld te dragen van datgene wat fout loopt. Ze worden geconfronteerd met onbegrip voor hun situatie. Deze zaken werken niet bevorderend en zelfs demotiverend in het hulpverleningsproces.

7. EVALUATIE VAN HET PROCES DOOR DE HULPVERLENERS

Het doorlopen van het proces samen met cliëntvertegenwoordigers werd vanuit de hulpverlening als zeer verrijkend en waardevol ervaren. De aanwezigheid van cliëntvertegenwoordigers bij deze bespreking werd door de hulpverleners als een noodzaak ervaren. De onderlinge dialoog creëerde een andere dimensie in het gesprek. Als hulpverlener werd men gedwongen stil te staan bij het handelen, bij het taalgebruik. De zaken die evident lijken werden doorprikt. Het verplichtte hulpverleners buiten hun traditionele benadering te treden. Het geheel werd vanuit een andere hoek belicht, waardoor men tot andere mogelijkheden kwam.

Ook voor hen betekende het gelopen proces een afspiegeling van elk proces dat gelopen dient te worden met de cliënt. Het proces heeft aangetoond dat dit haalbaar is.

DEEL III DE PRODUCTEN

1. EEN ADVIES VOOR ONDERSTEUNING VAN HULPVERLENERS OP CASUSNIVEAU

De verschillende leden van de Provinciale Werkgroep formuleerden een advies rond vorming. Dit resulteerde in een adviestekst die op 18 mei 2009 voorgelegd en goedgekeurd werd door de Regionale Stuurgroep Oost-Vlaanderen.

INHOUD

a. Het belang van het referentiekader

Iedere situatie dient benaderd te worden vanuit een participatieve basishouding. Om de cliënt op een correcte manier te kunnen benaderen moeten de hulpverleners zich bewust zijn van hun eigen referentiekader en dit kunnen reflecteren ten aanzien van het referentiekader van de cliënt. Verschillen in cultuur, leefwereld en leefsituaties zijn een realiteit waarmee de hulpverlener rekening dient te houden, bij het bieden van hulp.

Advies

De leden van de werkgroep vragen oog te hebben voor participatie bij de opmaak van de vorming. Help hulpverleners hun eigen referentiekader een plaats te geven in de relatie met de cliënt.

b. De plaats van het cliëntperspectief binnen de vorming

Het cliëntperspectief kan een meerwaarde bieden aan een vorming. Cliënten beschikken over ervaringskennis die heel waardevol is.

Interactie in een leerproces zorgt voor een verrijking. Voorbeelden uit de realiteit kunnen de theorie steunen.

Advies

De leden van de werkgroep bevelen aan cliënten in de vorming te betrekken.

c. Het moeilijke gesprek

Een relatie opbouwen met een cliënt is een moeilijk proces. Het bespreekbaar maken van gevoelige, moeilijke onderwerpen weegt op de relatie tussen de hulpverlener en de cliënt. Het inschatten, hoe de andere zal reageren, zorgt voor heel wat onzekerheid.

Advies

De leden van de werkgroep vragen om de hulpverleners een aanbod aan te reiken inzake methodieken en technieken om hulpverleners te ondersteunen bij moeilijke gesprekken.

d. De ouder-kindrelatie

De loyaliteit tussen ouders en kinderen is heel sterk. Kinderen die opgroeien in moeilijke situaties, hebben vaak problemen met hechting.

Advies

De leden van de werkgroep vragen om de hulpverleners methodieken en technieken aan te reiken om de relatie tussen ouders en kinderen te beschermen en te herstellen.

e. Hoe ver kan men met een bepaald mandaat gaan?

Als hulpverleners ingeschakeld worden binnen een gezin dan krijgen zij een mandaat om te werken rond een bepaald probleem. Er zijn heel wat onzekerheden bij een hulpverlener als er zich een probleem voordoet dat buiten het mandaat valt. Het risico bestaat immers dat je opdracht op de helling plaatst door buiten je opdracht te gaan.

Advies

De leden van de werkgroep vragen om het omgaan met dilemma's, het bespreekbaar maken van problemen die zich buiten het mandaat van de hulpverlener bevinden, mee op te nemen in het programma.

f. Ondersteuning op teamniveau

Als hulpverlener krijg je regelmatig te maken met psychologisch en emotioneel belastende situaties. Ondersteuning van het team, om met deze situaties om te gaan, is wenselijk.

Advies

De leden van de werkgroep geven aan dat er nood is aan psychologische en emotionele ondersteuning op teamniveau. Dit kan geïnstalleerd worden onder de vorm van intervisie. Sectoroverschrijdende intervisie waarbij het eigen handelen in vraag gesteld wordt, kan een licht werpen op de verschillende invalshoeken van waaruit men naar een situatie kijkt en kan een meerwaarde vormen voor de medewerkers.

g. Objectiveren van verontrusting

Het aanreiken van instrumenten om verontrustende situaties te objectiveren, wordt als een meerwaarde ervaren door verschillende medewerkers. Om de implementatie en de aanwending ervan te optimaliseren, is een training aangewezen.

Advies

De leden van de werkgroep vragen een training te organiseren om te leren op een correcte manier om te gaan met de Signaallijst Verontrustende Opvoedingsituaties en met de verontrusting aan de slag te gaan in dialoog met de cliënt.

VORM

a. samenwerking

Er zijn heel wat projecten die hun waarde bewezen hebben in het verleden. Sectoren en voorzieningen beschikken over heel wat expertise betreffende verschillende onderwerpen. (Bindkracht in armoede, Life Space Crisis Intervention, Morele Dilemma's,...)

Advies

Investeer in zaken die al goed lopen en die hun vruchten afgeworpen hebben. Versterk deze door een goede omkadering, logistiek en infrastructuur. Verhoog op deze manier het comfort van de individuele medewerker.

b. methodiek

Door herhaling leren. Door diverse methodieken (rollenspel, videomateriaal, casusbesprekingen, drama,...) te gebruiken en dit over een langere periode te verspreiden krijgen de hulpverleners de kans om het aangeleerde te verwerken. Het werken met een reflectiedag biedt de mogelijkheid om de moeilijkheden, de bedenkingen terug te koppelen.

Advies

De leden van de werkgroep adviseren om een trainingstraject uit te schrijven over een langere periode en bestaande uit verschillende interactieve methodieken.

Advies

Om zoveel mogelijk medewerkers te bereiken adviseren de leden van de werkgroep om het principe Train-de-trainer toe te passen.

Uit de bevraging bleek dat er heel wat bestaat aan vormingen en vormingstrajecten. Verschillende voorzieningen geven aan, dat zij vanuit hun eigen sector een aanbod krijgen.

De Regionale Stuurgroep Oost-Vlaanderen vult aan met de vraag te vertrekken vanuit het bieden van ondersteuning aan de medewerkers. Zij adviseren vorming intersectoraal en regionaal aan te bieden. Ze vragen een vormingsaanbod die een meerwaarde biedt op het sectorale aanbod. Na terugkoppeling naar de PWG MN werd nog gevraagd aandacht te schenken aan volgende aanbevelingen:

Een intensieve vorming/training op een korte periode weegt zwaar op een team.

Advies

Men vraagt om een voldoende spreiding van de vorming in tijd.

Advies

Men is vragende partij voor een aanbod van consult in context van gedeelde zorg.

Na de goedkeuring binnen de Regionale Stuurgroep Oost-Vlaanderen werd

het advies meegenomen binnen de rapportage naar het Management Comité. Naar aanleiding van het rapport Maatschappelijke Noodzaak van september 2009, werd in het Management Comité beslist dat er een Vlaams ontwerp vorming Maatschappelijke Noodzaak kon uitgetekend worden. Deze Vlaamse format werd voorbereid binnen het Interregionaal Overleg Maatschappelijke Noodzaak. De Oost-Vlaamse adviezen dienden, samen met de adviezen uit de andere regio's, als basis. Het Vlaamse ontwerp Vorming werd in oktober 2010 voorgesteld aan het Management Comité ter goedkeuring.

2. EEN DIALOOG MET CLIËNTEN IN VERBAND MET HET HANDELEN BIJ VERONTRUSTING

a. Uitgangspunten bij het aangaan van de dialoog

Voor de leden van de werkgroep was al snel duidelijk dat, gezien men de werkgroep opvolgde vanuit verschillende perspectieven, het noodzakelijk was om tot een afstemming te komen met betrekking tot de gehanteerde begrippen. Als we het hebben over maatschappelijke noodzaak dan gaat het over het handelen in verontrustende situaties of contexten. Dit basisgegeven werd gedeeld door de aanwezigen. Na enig overleg kwam de werkgroep tot een consensus over de volgende begrippen:

*Een **hulpverleningsproces** is een proces van gelijkwaardigheid. Men moet er wel rekening mee houden dat de hulpverleners ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben die verder gaat dan een antwoord op een zorgbehoefte. Als hulpverlener kan je aangesproken worden op jouw handelen als je niet voldoende gedaan hebt.*

De maatschappij laat ruimte om met de cliënt (jongere/kind/ouder) te onderhandelen, maar er is in het geval van verontrusting geen sprake meer van vrijblijvendheid.

*Een **verontrustende situatie** is het eerste gevoel in de beleving van de hulpverlener van waaruit een verdere uitdieping van de situatie noodzakelijk is. Afhankelijk van de al dan niet bevestiging van dit gegeven, zal het maatschappelijk noodzakelijk zijn dat er iets zal moeten gebeuren.*

***Maatschappelijke noodzaak** is een begrip uitgaande van de hulpverlening,*

waarbij vanuit de visie van de hulpverlening het welzijn, in de brede betekenis van het woord, van de cliënt, zowel de ouder en/of het kind/jongere, in het gedrang komt. Vanuit de maatschappelijke opdracht van de hulpverlener moet er iets gebeuren.

*Een **crisisituatie** heeft als bijkomend gegeven dat er sprake is van hoogdringendheid.*

Deze begripsafbakening werd door de verschillende leden van de werkgroep beschouwd als een eerste realisatie binnen dit proces. Zowel cliëntvertegenwoordigers als de leden van de werkgroep geven eenzelfde betekenis aan de gehanteerde begrippen.

b. De verschillende sjablonen

De deelnemers vulden het sjabloon aan. Niet tegenstaande men vertrokken is vanuit hetzelfde sjabloon, zien we dat het aangeleverde materiaal nog een grote verscheidenheid kent. Om de leesbaarheid van het rapport te bevorderen, vinden jullie de sjablonen achteraan dit deel.

De ingevulde sjablonen zijn het resultaat van een dialoog vanuit het hulpverlenerperspectief aangevuld met de verwachtingen geformuleerd vanuit de cliëntvertegenwoordigers.

c. De dialoog

De dialoog ging verder dan louter een uitwisseling tussen hulpverleners uit verschillende sectoren enerzijds en cliëntvertegenwoordigers anderzijds. Zoals de opdracht hierboven geformuleerd werd, kon men als resultaat een droge opsomming van visies en procedures verwachten. Dit is allerm minst het geval geworden. Als er reeds tussen hulpverleners onderling verschillende interpretaties leven over wat al dan niet maatschappelijk aanvaardbaar is, dan werd dit nog eens versterkt vanuit de invalshoek van de cliënten. Hierdoor werd iedere voorstelling gekenmerkt door een verdieping van de materie en een toelichting vanuit welk licht men deze benadering verkoos. Er werd over en weer geargumenteed en verduidelijkt.

Iedere deelnemer bracht een ingevuld sjabloon, minimaal getoetst binnen hun voorziening. De leden hadden dit voorbereid binnen hun voorziening of met medewerking vanuit hun sector. De cliëntvertegenwoordigers

toetsten meningen af binnen de reflectiegroepen. Dit ingevulde sjabloon vormde de basis voor de dialoog met de verschillende partners aan de tafel.

Doorheen de dialoog werd ingegaan op de mogelijkheden en de grenzen van de betrokken hulpverleners om participatief te werken in verontrustende situaties binnen hun werksetting. De deelnemers kregen te maken met verschillende benaderingen van verontrusting vanuit de verschillende invalshoeken binnen de jeugdhulpverlening. Daarnaast zien we voor bepaalde onderdelen opvallende gelijkenissen over de sectoren en de partijen heen.

De dialoog heeft als resultaat een wederzijds respect en begrip teweeg gebracht tussen deelnemende voorzieningen onderling en de cliëntvertegenwoordigers anderzijds. Dit zonder te durven beweren dat men zich achter iedere benadering kritiekloos wil scharen. Komen tot gemeenschappelijke visies en procedures, zoals aangehaald bij de aanvang van de werkgroep, kon onmogelijk bereikt worden gezien de deelnemende leden niet over het mandaat beschikten om dergelijke beslissingen te nemen voor de sector waartoe men behoort.

d. De adviezen

Bij de bespreking van de ingevulde sjablonen werden enkele knelpunten uitgelicht. Deze knelpunten werden zowel aangebracht vanuit de betrokken hulpverleners als vanuit de cliëntvertegenwoordigers. De daaruit volgende discussie leidde tot de formulering van adviezen. De leden van de werkgroep hanteren het uitgangspunt dat de geformuleerde adviezen de minimale voorwaarden zijn aan dewelke voldaan zou moeten worden. De aanbevelingen handelen over de houding van de hulpverlener bij de benadering van de cliënt vanuit het cliëntperspectief. Het is heel typerend voor verontrusting dat er verschillende visies zijn op het beoordelen van de verontrusting. Dit is heel moeilijk te objectiveren en zeer normatief.

De hierna volgende adviezen worden door de leden van de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak als waardevol erkend.

- a) Op welk moment tijdens de begeleiding vraag je als hulpverlener de toestemming aan de cliënt om informatie te delen met andere betrokken hulpverleners?

Vanuit het oogpunt van de hulpverlening kan het in sommige situaties aangewezen zijn extra informatie in te winnen of te delen met diensten die betrokken (geweest) zijn in het dossier. Deze situatie kan zich voordoen op verschillende momenten tijdens de begeleiding. Het uitgangspunt vanuit de rechtspositie van de cliënt bestaat er in dat er geen contact opgenomen wordt met andere diensten zonder medeweten van de cliënt. De toestemming van de cliënt vragen, om contact op te nemen met andere diensten zonder dit telkens opnieuw te bevragen, bij aanvang van een begeleiding creëert een vrijgeleide om de hulpverlener te ontslaan van zijn geheimhoudingsplicht en dit is niet correct. Het is onmogelijk voor cliënten om bij aanvang van een begeleiding in te schatten met welke diensten er wel of niet informatie uitgewisseld mag worden doorheen de begeleiding. Minderjarigen geven hierbij aan dat zij niet altijd akkoord moeten zijn rond informatie-uitwisseling, maar dat zij ten minste op de hoogte zijn dat dit gebeurt.

Advies

Bij aanvang van een begeleiding wordt de cliënt op de hoogte gesteld dat de hulpverlener doorheen de begeleiding contact kan opnemen met andere betrokken hulpverleners. Hierbij dient aangegeven te worden dat indien de nood om informatie te delen zich aandient, de cliënt minstens op de hoogte gesteld zal worden, dat de betrokken hulpverlener contact zal opnemen met andere collega's, betrokken bij het dossier. Na het gevoerde gesprek, krijgt de cliënt feedback van datgene wat besproken werd.

- b) Luisteren en begrip opbrengen?

Alwetende houding bij de hulpverlener, jeugdrechter,...

Als men geen oor heeft naar de versie van de ouders, respectievelijk jongeren, gaan cliënten de moed laten zakken en is er een grote kans dat het hulpverleningsproces strandt. Ouders willen goede ouders zijn en als goede ouders gezien worden.

Advies

Ook in verontrustende situaties vragen ouders een onbevooroordeelde houding bij de hulpverleners. Ook al is de hulpverleners het niet eens met hun versie, zij willen deze toch brengen en vragen een luisterend oor.

- c) Hoe kijken cliëntvertegenwoordigers naar begeleiding van minderjarigen zonder medeweten van de ouders?

Advies

De handelingsbekwaamheid zal hier de doorslaggevende factor zijn. De jongere moet handelingsbekwaam geacht worden om hierover te beslissen. Minderjarigen vinden de betrouwbaarheid van de hulpverlener heel belangrijk en vragen respect voor hun keuze om ouders niet bij de begeleiding te betrekken. Zij geven aan dat zij, bij goede argumentatie en motivering, uiteindelijk wel mee zullen gaan in de beslissing om ouders in te lichten.

- d) Hoe snel zet je als hulpverlener de stap naar het parket?

Bij verontrustende situaties hebben de ouders vaak het gevoel dat alles heel snel evolueert. De ouders geven aan dat er onvoldoende tijd genomen wordt voor het bemiddelen door de hulpverlener op het moment dat er een verontrusting is.

Advies

Hulpverleners moeten heel ver gaan in het aanspreken van en het bemiddelen met de ouders, vooral als het een chronische situatie van verontrusting betreft. Cliënten geven hierbij aan dat zij nood hebben aan een vaste figuur die hen volgt doorheen het hulpverleningsproces. Vertrouwen in de hulpverlening moet groeien. Het kennen van de hulpverlener zal er voor zorgen dat deze meer krediet krijgt in het werken met de cliënt. Langdurige trajecten, gelopen door de cliënt en de hulpverlener, zijn een meerwaarde.

- e) Enkele opmerkelijke vaststellingen

Het omgaan met verontrusting is geen eenvoudig gegeven. In iedere sector, maar in vele gevallen ook op het niveau van de voorzieningen, gaat men op een andere manier om met verontrusting. Ook tussen hulpverleners binnen eenzelfde voorziening kunnen verschillen bestaan. De perceptie van het gegeven verontrusting is een heel individueel gebeuren dat terug te leiden is naar het referentiekader van een individu. Het creëren van een gemeenschappelijke visie en benadering binnen een voorziening, binnen een sec-

tor kan dit voor een deel objectiveren, maar het eerste gegeven blijft bij het individu liggen die de situatie waarneemt. Zowel vanuit de cliëntvertegenwoordigers als vanuit de hulpverleners vindt men de verbreding naar een team van essentieel belang bij het inschatten en objectiveren van situaties.

Vanuit de hulpverlening heeft men vaak de idee dat het in het belang van het cliëntsysteem is, om zo lang mogelijk in de vrijwilligheid te blijven werken. Doorheen de discussie is duidelijk geworden dat cliëntvertegenwoordigers dit willen nuanceren. Men geeft aan dat, als het in het belang van het kind is, men soms de ouders moet voorbij gaan om de gepaste zorg te kunnen aanbieden.

Het kunnen werken in vertrouwen is belangrijk. Vaak denken hulpverleners dat het brengen van moeilijke boodschappen het vertrouwen kan aantasten. Men gaat zelfs zo ver dat men het brengen van moeilijke boodschappen overlaat aan collega's om de vertrouwensband intact te houden. Cliëntvertegenwoordigers geven aan dat het voor hen veel meer vertrouwen inboezemt als ze moeilijke boodschappen te horen krijgen van iemand die hen kent, dan deze te moeten horen in de onveiligheid van een persoon die niets van hen weet.

- f) Good practices en aanbevelingen vanuit de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak Oost-Vlaanderen

Na de verschillende benaderingen vanuit de verschillende sectoren doorgenomen te hebben, leek het goed eens opnieuw te starten vanuit een blanco sjabloon en te kijken welke good practices er zijn op de verschillende niveaus. Het is hierbij belangrijk om de mogelijkheden en de beperkingen van iedere sector voor ogen te houden.

Dit sjabloon geeft een overzicht van goede praktijkervaringen en werd opgemaakt vanuit de verschillende sjablonen die we doorheen de werking aangereikt kregen.

In het sjabloon krijg je een bepaalde volgorde in de verschillende stappen binnen de procedure. De volgorde van deze stappen valt niet onder de aanbevelingen. Het is evident dat dit heel sterk afhankelijk is van de situatie. De good practices werden geformuleerd vanuit de hulpverleners en erkend als goede praktijken door de cliëntvertegenwoordigers.

Good Practices en Aanbevelingen vanuit PWG MN OVI

Preventie		SeS ¹	Met betrekking tot ouders	Met betrekking tot het kind, de jongere	Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?	Bemerkingen
Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?			<ul style="list-style-type: none"> • Focus op het vermijden van risicogedrag en op de ontwikkelingsbedreiging van het individu door persoonlijke kenmerken, sociale achtergrond of leefsituatie. • Uitbouwen van een netwerk rond het gezin voor periodes dat het moeilijk loopt. • Verhoogde waakzaamheid van de hulpverleners betrokken bij het gezin. • Het zo goed en snel mogelijk bespreekbaar maken van moeilijke items en ongerustheid. 		<ul style="list-style-type: none"> • Iedere terugkoppeling naar ouders wordt op voorhand met de jongere besproken. • Ouders hebben het recht informatie te krijgen over de situatie van hun kind. Enige uitzondering hierbij is het beschermen van het kind tegen een nog meer onveilige situatie. 	
Opdracht met betrekking tot maatschappelijke noodzaak						
Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?	Criteria risico-inschatting					
	Liggen deze criteria vast?					
	Op welke manier? Waar?		Inschatting van de risico's gebeurt op teamniveau.			
	Specificeer deze criteria.		Naast de risicofactoren is er ook oog voor de protectieve factoren (signs of safety). Bij de inschatting wordt een afweging tussen draaglast en draagkracht gemaakt.	Het betreft een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten of door de omstandigheden waarin zij leven.		

¹ sectorspecifiek

		Procedure				
Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?	Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?			<i>Ouders worden bij aanvang van een hulpverleningsproces op de hoogte gebracht van de stappen die gezet worden bij verontrusting.</i>	<i>Kinderen en jongeren worden op de hoogte gebracht van de stappen die gezet worden bij verontrusting, rekening houdend met de leeftijd en het tempo dat het kind, de jongere aankan.</i>	
		Vermoeden		<ul style="list-style-type: none"> <i>Het vermoeden wordt geobjectiveerd door gebruik te maken van screening-instrumenten/risicotaxatie-instrumenten (schaal POS, signaallijst VOS, VSPS, Care-NL, Leuvens observatieschema, ...)</i> <i>Het vermoeden wordt besproken in het team.</i> <i>Het vermoeden wordt besproken met de cliënt.</i> <i>consult VK, CBJ</i> <i>Verhoogde waakzaamheid naar de situatie.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Het vermoeden wordt besproken in het team.</i> <i>Het vermoeden wordt besproken met de cliënt, afhankelijk van de leeftijd en het tempo dat het kind, de jongere aankan.</i> <i>consult VK, CBJ</i> <i>Een begeleiding zonder medeweten van de ouders moet mogelijk zijn, maar de voorkeur bestaat er in ook de context te betrekken. Hierbij moet men steeds afwegen in welke mate het te verantwoorden is de ouders op de hoogte te stellen.</i> 	<i>Voorzichtigheid is geboden in het geval van vechtscheiding.</i>
		Overleg met de cliënt ²		<ul style="list-style-type: none"> <i>Vanuit een bezorgdheid wordt de situatie in een zo vroeg mogelijk stadium bespreekbaar gemaakt.</i> <i>Cliënten geven aan dergelijke gesprekken het liefst te voeren met de hulpverlener met wie ze een relatie opgebouwd hebben.</i> 		
		Overleg binnen team		<ul style="list-style-type: none"> <i>De cliënt wordt voorafgaand op de hoogte gebracht van gezamenlijk beroepsgeheim en teambespreking.</i> <i>Een afweging van alle factoren en context door een multidisciplinair team.</i> 		
	Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?	Adviezen inwinnen Overleg externen		<ul style="list-style-type: none"> <i>consult VK of CBJ ter ondersteuning van het bespreekbaar maken van de situatie met de cliënt.</i> <i>Indien niet anoniem en bij reeds betrokken diensten met akkoord of minstens met medeweten van de cliënt</i> 		
		Beslissing		<i>Een beslissing wordt minimaal genomen in overleg met en gedragen door het team met medeweten van de cliënt. De cliënt wordt hier zo ver als mogelijk in betrokken.</i>		
		Noodprocedure		<ul style="list-style-type: none"> <i>De cliënt is minimaal op de hoogte, niet altijd akkoord.</i> <i>In het geval van niet begeleide minderjarigen wordt noodgedwongen gehandeld zonder medeweten van de ouders.</i> 		
			Uitvoeren van gemaakte afspraken		<i>Bij de opvolging wordt de cliënt betrokken in de dialoog.</i>	

² Met cliënt wordt verwezen naar de ouder, de jongere, het kind.

	Melden bij het parket	<ul style="list-style-type: none"> • Art.458 bis SWB Er wordt gemeld in de volgende omstandigheden: <ul style="list-style-type: none"> ➤ De hulpverlener heeft kennis genomen van een strafbaar feit doordat hij het slachtoffer heeft onderzocht of doordat hij door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen ➤ Er is een ernstig en dreigend gevaar voor de psychische en/of fysische integriteit van het slachtoffer ➤ De hulpverlener kan deze integriteit zelf of met behulp van anderen niet beschermen • Enkel bij het vastlopen van elke vorm van vrijwilligheid en samenwerking aan het toekomstperspectief, zal gemeld worden. • De beslissing de geheimhoudingsplicht te doorbreken gebeurt na teamoverleg en overleg met de verantwoordelijke van de dienst of voorziening. • De cliënten worden minimaal hiervan op de hoogte gesteld. 		
	Doorverwijzing	<ul style="list-style-type: none"> • In samenspraak met de cliënt, het team en de betrokken dienst. • Overdracht in aanwezigheid van de cliënt. 		
	Feedback	Feedback kan verstrekt worden met medeweten van de cliënt.		
	Opvolgen na doorverwijzing	<ul style="list-style-type: none"> • Op vraag van de cliënt zo lang als mogelijk betrokken blijven. • Bij juridische tussenkomst kan het wenselijk zijn om de therapie/ begeleiding verder te zetten. Dit zou mogelijk moeten zijn. 		
In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld? In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?	Participatie cliënt	<ul style="list-style-type: none"> • Het voortdurend afoetsen van de hypothesen bij de cliënt verhoogt zijn inbreng en uiteindelijk ook zijn bereidheid tot meewerken. • Er wordt zo veel als mogelijk rekening gehouden met de mogelijkheden, de zienswijze en het tempo van de cliënt. • De cliënt is aanwezig bij overleg. 		
	Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is een beslissing genomen in het team. • In acute noodsituaties (ingeval van afwezigheid, handelingsonbekwaamheid of onvermogen van de cliënt) • Bij inschatting dat de gevaarsituatie daardoor extra belast wordt. 		

Good Practices en Aanbevelingen vanuit PWG MN OVI

Visie	
Verontrustende situaties	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Er is sprake van een verstoring of een bedreiging van de lichamelijke of geestelijke gezondheid of ontwikkeling van het kind. De situatie houdt verband met moeilijkheden of problemen (van medische, psycho-sociale, financiële,... aard) of opvoedingskwaliteiten van één of beide ouders. Deze problemen kunnen ook samenhangen met problemen bij het kind zelf (medisch, psycho-sociaal) of factoren in de omgeving van beide ouders (woonsituatie, veiligheid van de buurt,...)</i> • <i>Steeds bespreken in teamverband en maximaal handelen in overleg met ouders, jongeren, kinderen.</i> • <i>Er is hierbij nog niet onmiddellijk sprake van kindermishandeling of verwaarlozing.</i>
Maatschappelijke Noodzaak	
Cliëntparticipatie	<i>Maximaal handelen in overleg met de cliënten.</i>
Informatie inwinnen en doorgeven	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Als 2 voorzieningen met dezelfde cliënt werken kan enkel informatie gedeeld worden als de cliënt hiervan op de hoogte is en zijn toestemming hiervoor gegeven heeft. Dit geldt dan enkel voor die informatie waarvoor de cliënt zijn toestemming gegeven heeft. Zie ook het decreet gedeeld beroepsgeheim.</i> • <i>Enkel als de integriteit van de cliënt in het gedrang komt, kan overwogen worden om de geheimhoudingsplicht te doorbreken naar collega hulpverleners niet verbonden aan de eigen setting.</i> • <i>Er wordt geen informatie doorgegeven naar andere betrokkenen binnen een dossier die niet voldoen aan de voorwaarden die vallen onder het decreet van het gedeeld beroepsgeheim, tenzij met uitdrukkelijke toestemming van de cliënt.</i>

Bij het nalezen van de verschillende sjablonen werd opgemerkt dat de meeste voorzieningen het luik visie rond maatschappelijke noodzaak niet ingevuld hebben.

Het uitwerken van een visie met betrekking tot maatschappelijke noodzaak kan een opdracht vormen voor de directies binnen de vorming maatschappelijke noodzaak

g) De sjablonen

Om de leesbaarheid te bevorderen werden een deel van de sjablonen omgevormd. De vragen gesteld door de cliënten/ cliëntvertegenwoordigers worden in kleur weergegeven. Doorheen de sjablonen wordt met cliënt, de ouder, de jongere, het kind bedoelt.

SECTOR

CAW Artevelde en CAW Regio Dendermonde

Algemeen Welzijnswerk

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Onderstaande is sectorspecifiek

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Voorwaarden mbt omgaan met cliëntinformatie: met akkoord of uitzonderlijk minstens met medeweten van de cliënt. De procedure omgaan met cliëntinformatie, wordt standaard meegedeeld bij opstart van een begeleiding.

Er wordt een toelichting gegeven mbt omgaan met cliëntinformatie. Het decreet op de rechtspositie van de minderjarige wordt toegepast in het JAC voor de +12 jarigen.

De JAC medewerkers geven aan dat bij gevaar voor schending van de integriteit van de minderjarige er meegedeeld wordt, hoe in dergelijke situaties gehandeld zal worden.

Kinderen actief betrekken en informeren wordt erkend als noodzakelijk. In de praktijk lukt dit niet altijd in alle werkvormen.

Iedere terugkoppeling naar de ouders wordt vooraf met de jongere besproken.

Bemerking

De begeleidingsdiensten (zowel de residentiële als de ambulante) werken met voorstellingsteksten over het aanbod. Op deze manier kunnen een aantal moeilijkheden op voorhand ondervangen worden.

Bij verontrusting is het ons niet altijd mogelijk om info uit te wisselen met andere diensten. Wij kunnen niet op voorhand de toestemming vragen voor het delen van informatie. Wij moeten dat doen op het moment dat we de informatie willen delen, op het moment dat we willen overleggen. Dit maakt dat wij onze netwerkpartners geen voldoende antwoord kunnen bieden.

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Bemerking

De eerstelijnsdiensten gaan bij signalen contact opnemen met de bevoegde instanties (CBJ, politie, VK). Hierbij worden de wettelijke richtlijnen gevolgd.

Criteria risico-inschatting

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Omwille van de talrijke uitzonderingsituaties werden deze niet vastgelegd.

Omwille van de talrijke uitzonderingsituaties werden deze niet vastgelegd. Algemeen uitgangspunt is hoe jonger het kind, hoe voorzichtiger.

Bemerkingen

Het betreft uitzonderingssituatie met telkens hun eigen specifieke kenmerken, die het op zich moeilijk maken om criteria op te maken. Hoe jonger de kinderen zijn, hoe omzichtiger we te werk gaan.

Liggen deze criteria vast? Op welke manier? Waar?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Ter voorbereiding van het teamoverleg wordt de signaallijst verontrustende opvoedingssituaties overlopen. De inschatting van de situatie gebeurt op teamniveau.

Specificeer deze criteria.

PROCEDURE

**Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?
Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?**

Onderstaande is sectorspecifiek

Bemerking

De procedure is beschreven in een stappenplan. Procedure bij gevaar voor schade van de integriteit, deontologische code mbt omgaan met cliëntgebonden informatie.

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Van elke hulpverlener wordt verwacht dat hij zijn vermoeden uitspreekt binnen zijn team. Ook naar de cliënt wordt het vermoeden besproken. Verdere toetsing gebeurt op het team. Er kan anoniem consult gevraagd worden bij het VK.

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

De bezorgdheden worden door de hulpverlener verwoord en afgetoetst. De toestemming van de cliënt is een voorwaarde tot het nemen van initiatief. In acute noodsituaties kan hiervan afgeweken worden (ingeval van afwezigheid, handelingsonbekwaamheid of onvermogen van de cliënt).

Overleg binnen team

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Gebeurt onder gezamenlijk beroepsgeheim en de cliënt wordt op voorafgaand op de hoogte gebracht van deze werkwijze. Afhankelijk van de uitkomst van de bespreking van het stappenplan op het team kan dit resulteren in een afwijking van het principe dat het akkoord van de cliënt noodzakelijk is. In dergelijke situaties wordt gehandeld met medeweten van de cliënt. Er wordt getracht de dialoog zolang mogelijk geïnstalleerd te houden. Indien het noodzakelijk is het beroepsgeheim te doorbreken, gebeurt dit na overleg met de verantwoordelijke van de dienst of na overleg met de directie.

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Anoniem consult met het VK en CBJ ter ondersteuning van het bespreekbaar maken van de situatie met de cliënt. Overleg met andere betrokken diensten gebeurt met toestemming van de cliënt. Een afwijking bij noodsituaties kan enkel na overleg met het team.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Een beslissing gebeurt in overleg tussen het team, de hulpverlener. Een beslissing wordt altijd genomen met medeweten van de cliënt. De cliënt wordt hierin zo ver als mogelijk betrokken.

Bemerkingen

Het betrekken van kinderen wordt als wenselijk ervaren maar gebeurt in de praktijk niet altijd in alle diensten.

Noodprocedure

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In eerste instantie: de cliënt, het team, de directie. Indien nodig wordt beroep gedaan op het VK en de politiediensten. De cliënt is minimaal op de hoogte, daarom niet altijd akkoord. In het geval van niet-begeleide minderjarigen wordt noodgedwongen gehandeld zonder medeweten van de ouders.

In eerste instantie: de cliënt, het team, de directie. Indien nodig wordt beroep gedaan op het VK en de politiediensten. De cliënt is minimaal op de hoogte, daarom niet altijd akkoord.

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

De opvolging gebeurt op teamniveau. De cliënt wordt betrokken in de dialoog.

Melden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Naar de bevoegde diensten: VK en politie.

Doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Cliënt – team – betrokken dienst

Feedback

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Kan op vraag van de betrokken hulpverlening met akkoord van de cliënt.

Opvolgen na doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Dit kan indien de situatie en de cliënt dit toelaten of vragen.

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Alleen in crisissituaties, bij onvermogen of afwezigheid van de cliënt kan het dat er gehandeld wordt zonder medeweten van de cliënt. Dit is heel uitzonderlijk.

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bij inschatting dat de gevaar situatie daardoor extra belast wordt, wordt de procedure gevolgd.

SECTOR

Algemeen Welzijnswerk

CAW Artevelde en CAW Regio Dendermonde

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Verontrustende situaties Visietekst SAW ter bespreking op centrumniveau: sectorale afspraken mbt het omgaan met cliëntinformatie in AWW, april 2008 (in bijlage)

Maatschappelijke noodzaak De tekst van IJH mbt het 'uitwisselen van cliëntinformatie zonder medeweten of instemming van de cliënt' kaderend binnen maatschappelijke noodzaak, komt overeen met de sectorafspraken cliëntinformatie van SAW en de interne procedure van Artevelde.

Wij hanteren niet het begrip 'maatschappelijke noodzaak', maar wel 'schade aan de integriteit van de cliënten of derden'. De smk die hierop betrekking heeft, valt echter onder een verantwoorde hulp- en dienstverlening moet 'maatschappelijk' aanvaardbaar zijn.

Informatie kan gedeeld worden mits toestemming van de cliënt in het kader van het gedeeld beroepsgeheim. Dit betekent in het belang van de cliënt, dezelfde finaliteit, hetzelfde deontologisch kader en beroepsgeheim, betrokken op de hulpverlening. Binnen dit kader kan informatie gedeeld worden tijdens de begeleiding of bij een begeleide overdracht.

Indien er geen toestemming is van de cliënt om informatie te delen, kan dit enkel overwogen worden in het kader van de procedure 'gevaar voor de schade aan de integriteit'.

Binnen de procedure 'gevaar voor de schade aan de integriteit' kan men reeds handelen bij een vermoeden van. (in IJH spreekt men van verontrusting)

Maatschappelijke noodzaak Een eerste stap is het afoetsen of de cliënt zelf stappen wenst te ondernemen (en bekijken op welke manier de hulpverlening hem hierin kan ondersteunen). Indien dit niet mogelijk is, neemt de hulpverlener contact op met de aanwezige teamleden en de teambegeleider voor een collegiale afoetsing. Deze afoetsing gebeurt aan de hand van het deontologisch stappenplan.

1. Wat zijn de feiten uit het verleden, uit het heden?
2. Wie zijn de betrokken partijen en hoe liggen hun belangen? Welk belang weegt het zwaarst?
3. Welke waarden en normen zijn in het geding en is er een rangorde in aan te brengen?
4. Welke handelingsalternatieven zie je?
5. Beslis voor welk handelingsalternatief je kiest en wat is je argumentatie hierbij?
6. Evaluatie: is de beslissing zorgvuldig afgewogen en gedeeld met de collega's?

De acties besloten op basis van het deontologisch stappenplan kunnen door het team of de hulpverlener gezet worden, wanneer de acties geen schending van het beroepsgeheim met zich meebrengen (maw gedeeld beroepsgeheim is geen probleem). Wil men het beroepsgeheim wel doorbreken, dan kan dit maar voor zover dit wettelijk voorzien is (schuldig verzuim, noodtoestand, misdrijven in kader van een ernstige bedreiging van de integriteit van de minderjarige) en na overleg met directie die indien nodig de beslissing chekt met een jurist/ advocaat).

In onze procedure 'schade aan de integriteit' is enkel een interne afoetsing voorzien (teamleden - teambegeleider - eventueel directie). Op basis van de bespreking volgens het deontologisch stappenplan kan het team evenwel beslissen dat een externe collegiale afoetsing nodig is. In eerste instantie met toestemming van de cliënt, maar indien nodig kan dit ook zonder de toestemming.

Cliëntparticipatie Visietekst in voorbereiding. Binnen traject herankering voor thuislozen werd cliëntparticipatie binnen het residentiële begeleidingsaanbod beschreven. (op niveau van participatie in bewonersoverleg)

Informatie inwinnen en doorgeven Visietekst 'deontologische code mbt omgaan met cliëntgebonden informatie'.

Informatie afkomstig van derden

- Er wordt steeds nagegaan of de cliënt op de hoogte is van het initiatief. Indien dit niet het geval is, wordt de koppeling gemaakt met de cliënt. De aanmelder wordt gemotiveerd om dit zelf op te nemen met de cliënt. Als er sprake is van hoogdringendheid, wordt deze procedure doorbroken en valt men terug op de procedure 'schade aan de integriteit'.
- Wij vragen niet op voorhand de toestemming voor het "eventuele" delen van informatie. Wij doen dat op het moment dat we de informatie willen delen, op het moment dat we willen overleggen. Dit maakt dat wij onze netwerkpartners niet altijd direct antwoord kunnen bieden. Toch willen wij ons in het netwerk constructief opstellen. Wij zijn bereid tot samenwerken binnen de contouren van onze eigen visie.
- We vinden het belangrijk om toch de communicatie open te houden. Voorwaarde hiervoor is dat de opdracht van de andere netwerkpartner goed gekend is. Vertrouw ons in onze aanpak, weet dat die er op gericht is het vertrouwen van de cliënt in de hulpverlening te behouden.

Gemeenschappelijke cliënt

- Als 2 voorzieningen werken met dezelfde cliënt wordt vanuit het CAW geen informatie gedeeld met de andere dienst. Dialoog is wel mogelijk in kader van maatschappelijke noodzaak.

Feedback naar andere voorzieningen

- Feedback naar het parket
Dit is een samenwerkingsafspraken waarvan de cliënt op de hoogte is. Deze feedback is enkel naar vorm en niet naar inhoud (naam, aantal gesprekken, afronding).

SECTOR

CKG HET OPEN POORTJE WAASLAND

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

De gezinsbegeleiding op zich is steeds preventief tav verontrustende situaties, zowel mobiel als residentieel.

- Goede opname-inschatting met oog voor de veiligheid van het kind
- Het snel en zo lang mogelijk open bespreekbaar maken en houden van moeilijke items en ongerustheid
- Regelmatig teamoverleg, vaste tandem en multi disciplinair team indien nodig
- Residentiële opname om kind te beschermen in onveilige context (risico mishandeling en/of verwaarlozing bv)

Netwerk van het gezin uitbouwen en samen 'noodplan' opstellen: voorbereiden op 'crisis'

Met betrekking tot het kind, de jongere

- We gaan met kinderen na start steeds na waarom zij vinden dat er hulp moet zijn thuis, waarom zij denken dat ze opgenomen moeten worden, wat zij wensen te veranderen; steeds de boodschap dat we kunnen luisteren maar niets beloven.
- Elke maand wordt samen met hen en ouders bekeken waar reeds aan gewerkt is en wat nog nodig is.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In principe steeds! Ouders moeten op de hoogte gebracht worden van de situatie van de kinderen. In geval van een conflict wordt er naar de kinderen het verschil gemaakt tussen een goed en een slecht geheim.

De enige uitzondering zou zijn om het kind tegen een nog meer onveilige situatie te beschermen (bv kind dat hardhandig gestraft wordt nadat een open gesprek met ouders plaats vond, dreiging van ouder om kinderen mee te nemen in zelfmoordpoging)

KIND en GEZIN

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

idem

Criteria risico-inschatting Liggen deze criteria vast?

Met betrekking tot ouders

Onze opname-indicaties wel, maar voor het inschatten van risico's gaan we steeds in overleg en wordt elke situatie apart bekeken. De veiligheid en integriteit van het kind staat centraal.

Op welke manier? Waar?

Met betrekking tot ouders

Ouders worden tijdens intake of eerste gesprek op de hoogte gebracht van de nodige stappen die we moeten zetten bij verontrusting, ook al is daar op dat moment geen reden toe. Zij worden steeds ingelicht als contact wordt opgenomen met een andere dienst of als die ons contacteren- dit is een minimale voorwaarde (enige uitz is opnieuw dat we de veiligheid van het kind nog meer in gevaar zouden brengen), maar liefst laten we ouders zelf de stap zetten of zetten we met ouders samen de stap naar een andere dienst (bv CBJ)

Met betrekking tot het kind, de jongere

We maken kinderen wel duidelijk wat kan en wat niet, dat ouders ook problemen hebben om aan te werken, dat zij ook foutjes maken...Wat kinderen zelf vertellen, krijgt neerslag in hun eigen dossier.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Dit gebeurt steeds, rekening houdend met de leeftijd en het tempo dat het kind aankan. We geven kinderen zo snel mogelijk duidelijkheid over hun perspectief, ook als we het niet zeker zijn bekijken we met hen de verschillende mogelijkheden, steeds in het belang van het kind.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Idem
Enige voorzichtigheid is geboden bij 'vechtscheiding'

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Meestal gebeuren deze gesprekken samen met ouder en kind, anders wordt de ouder ingelicht. Als het kind toestemming geeft, direct. Indien het kind geen toestemming geeft, bekijken we de noodzaak ervan en leggen we vaak uit dat wij het nodig vinden om die dingen wel tegen ouder te zeggen (slecht geheimpje). We bereiden hen dan voor wanneer dat zal gebeuren en hoe. Het kind krijgt de kans om het zelf te vertellen en kunnen hierin ondersteund worden indien zij dit wensen. Er wordt met de kinderen een manier gezocht om dit aan te pakken. Dit is vaak nodig omdat de kinderen schrik hebben voor extra straf. Ook als dit risico reëel is, blijven de ouders het recht behouden op de hoogte gesteld te worden. De feedback door de ouders gebeurt in aanwezigheid van de hulpverlener. Indien we het niet noodzakelijk vinden, kaderen we dit als een goed geheimpje en beroepen we ons op het recht op privacy van de minderjarige.

Specificeer deze criteria.

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Bemerkingen

Op voorhand wordt meegedeeld aan ouders hoe er met verontrustende situaties omgegaan wordt. Er bestaat een schriftelijke neerslag. Dit sluit aan bij de visie.

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Direct bespreken op team of met de cliënt, deze volgorde kan verschillend zijn afhankelijk van de eigen nood van GB om het gesprek voor te bereiden, maar het team wordt ten laatste na bespreking met ouders zelf geïnformeerd.

Idem, afhankelijk van de leeftijd (ong +4j) en welke info en tempo het kind aankan, maar in regel proberen we het steeds met kinderen te bespreken. (ervaringsdialoog en begeleidingslijn)

In principe samen, bij uitz worden ouders ingelicht, enkel als het risico bestaat dat de onveiligheid groter wordt voor het kind, wordt dit niet samen opgenomen.

Overleg binnen team

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In eerste instantie overleg met reeds betrokken diensten met medeweten van ouder, liefst samen met ouder.

Worden op de hoogte gehouden adhv ervaringsdialoog en begeleidingslijn

Idem

Uitzonderlijk anoniem overleg met VK, CBJ, GGZ als steun voor jezelf als GB of om de weg van het team af te checken.

We geven ouders steeds eerst de kans om samen te overleggen, maar zullen het bij ongerustheid toch doen, ook zonder hun akkoord als de signalen uitgaande van de kinderen te ernstig zijn, en geven hen achteraf dan feedback van het overleg. Het blijft belangrijk de veiligheid van de kinderen eerst te garanderen.

Enige uitzondering om het zonder medeweten van ouders te doen, is als het kind beschermd moet worden omdat de onveiligheid groter zou worden (bv psychotische moeder). Ook in dit geval is het zo dat de moeder achteraf betrokken wordt. Het blijft belangrijk de vertrouwensrelatie met de moeder te blijven behouden.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Residentieel: opzetten van een 'procedure verhoogde waakzaamheid' bij kinderen bij vermoeden van mishandeling, alle signalen van het kind worden bij binnenbrengen en afhalen genoteerd, indien nodig wordt een dokter geraadpleegd. Ouders worden van deze procedure op de hoogte gebracht bij aanvang van een begeleiding.

Noodprocedure

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Melden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Enkel bij het vastlopen van elke vorm van vrijwilligheid en samenwerking aan een toekomstperspectief, zal gemeld worden aan wat het team best vindt: VK, CBJ, JRB, parket.

Worden op de hoogte gebracht: idem

idem

Ook dan nog laten we de ouders de brief lezen die naar desbetreffende dienst gestuurd wordt of melden we hen wat we telefonisch zullen doorgeven.

Doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Het is niet altijd gegarandeerd dat het beoogde doel bereikt kan worden. Het vervolgtraject is vaak afhankelijk van andere diensten.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Het is niet altijd gegarandeerd dat het beoogde doel bereikt kan worden. Het vervolgtraject is vaak afhankelijk van andere diensten.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Feedback

Met betrekking tot ouders

Bij doorverwijzing naar het parket, heeft men geen invloed op de gevolgen. Er is geen terugkoppeling vanuit het parket.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Bij doorverwijzing naar het parket, heeft men geen invloed op de gevolgen. Er is geen terugkoppeling vanuit het parket.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Opvolgen na doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

We gaan zo lang mogelijk samen en met ouders op pad. Meestal gaan voorgaande acties echter gepaard met een vertrouwensbreuk, wat opvolging bemoeilijkt. We geven diensten dan wel de mogelijkheid om met ons contact op te nemen voor meer info.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met medeweten, zonder akkoord: indien medewerking ontbreekt, wat inhoudt dat steeds eerst anders geprobeerd wordt

Zonder medeweten noch akkoord: indien de onveiligheid voor het kind groter wordt en vrijwillige medewerking ontbreekt.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Participatie blijft een grote uitdaging en soms moeilijk te realiseren, zeker naar kleuterleeftijd en kleiner toe. Toch proberen we dit steeds en zoveel mogelijk te garanderen door kinderen regelmatig te informeren over wat in de GB gebeurt en wat zij daarbij denken, voelen, willen. Dit wordt steeds meegenomen in de verdere GB en besproken met ouders.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Meestal gesprekken samen met ouder en kind, zeker in mobiele. Indien kind indiv iets vertelt, toetsen we steeds af met wie dit besproken kan worden en wat we eraan kunnen doen. We maken met hen een onderscheid tussen goede geheimpjes (hun privacy) en slechte (waar iets moet aan veranderen en we hun ouder voor nodig hebben)

SECTOR

KIND en GEZIN

CKG HET OPEN POORTJE WAASLAND

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Verontrustende situaties	Steeds in team bespreken en maximaal in overleg met de ouders en de kinderen handelen
Maatschappelijke Noodzaak	In team + handelen, zo weinig mogelijk laten liggen, kort op de bal spelen
Cliëntparticipatie	Zo veel als mogelijk, bij ouders maximaal, bij kinderen wat ze aankunnen afhankelijk van hun leeftijd
Informatie inwinnen en doorgeven	Zo veel mogelijk samen met ouders, bij uitz met medeweten zonder hen, zeldzaam zonder medeweten bij risico veiligheid kind

Als hulpverlener zit je af en toe ook in een kwetsbare positie. Als persoon heb je ook je grenzen wat je kan vatten en beheersen. Ouders hebben soms iemand nodig om kwaad op te zijn. Het is belangrijk om hier op voorhand afspraken rond te maken. Duidelijke criteria kunnen hierbij ondersteunend zijn. Als een kind onmiddellijk in gevaar is, spelen er andere belangen. Als hulpverlener kan het zijn dat men de enige is die nog voeling heeft met het gezin. De poort naar de hulpverlening dient open gehouden te worden. Om het kind te kunnen helpen moet er opening zijn naar de ouders. Het samenwerken met andere voorzieningen/ diensten kan de situatie bemoeilijken.

In schrijnende situaties moeten hulpverleners durven doorpraten. Ze moeten ook in staat zijn geen goed nieuws te brengen. Betutteling, schrik om hen te kwetsen, helpt hen niet vooruit. Bij confrontatie is de manier waarop het gebracht wordt die doorslaggevend zal zijn voor de toon van het gesprek. Hulpverleners zijn vaak bang om veroordelend over te komen. Ook als zijn de ouders kwaad, ze blijven vragende partij om betrokken te blijven. Als de hulpverlener te dicht bij het kind staat, kan het soms moeilijk zijn op begrip op te brengen voor de ouder. Ouders moeten ook de mogelijkheid geboden krijgen om zich kwetsbaar te kunnen opstellen. Door te zwijgen naar de ouders, ontnem je hen kansen. Duidelijkheid geeft houvast voor de verschillende betrokken partijen.

SECTOR

Centra voor Leerlingenbegeleiding

Vrij CLB en CLB Gemeenschapsonderwijs Oost-Vlaanderen

PREVENTIE

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Ondersteuning van de school in haar uitbouwen van een positief schoolklimaat.

Belangrijke plaats daarin : gestructureerd en systematisch overleg school-CLB, op de 4 werkdomeinen van CLB, en dit zowel mbt schoolbeleid als individuele leerlingenbegeleiding.

- Begeleidingsaanbod ivm slaagkansen en risicogedrag
- Begeleiding leerplicht
- Begeleiding – vooral sociaal en leefsituatie – bedreigde ontwikkeling en leerproces
- Prioritaire doelgroepen

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Focus op vermijden van risicogedrag en spijbelen en op ontwikkelingsbedreiging van de leerling door persoonlijke kenmerken, sociale achtergrond of leefsituatie.

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Handelingsgerichte afweging van alle factoren en context door multidisciplinair team

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting Liggen deze criteria vast?

Bemerking

Er zijn wel standaarden voor het preventief medisch onderzoek, maar die slaan niet rechtstreeks op de eventueel verontrustende situatie

Op welke manier? Waar? Specificeer deze criteria.

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties? Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Schooloverleg in het kader van verhoogde waakzaamheid

Een begeleiding kan opgestart worden zonder medeweten van de ouders, maar dit dient de uitzondering te zijn.

Bemerking

De school en het CLB hebben een gedeelde verantwoordelijkheid inzake de begeleiding van de leerlingen met aanwezigheidsproblemen.

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Vermoeden wordt zo vroeg mogelijk benoemd en besproken met de opvoedingsverantwoordelijken (= vooral ouders, niet de school)

Vermoeden wordt zo vroeg mogelijk benoemd en besproken met de leerling.

Overleg binnen team

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

= Standaard

Bemerking

Volgorde van vermoeden, overleg met cliënt en in team kan wijzigen

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Overleg met partners uit welzijn of gezondheid bij weet van dossier aldaar (CKG, CBJ of VK)

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Wordt genomen met het team al dan niet in overleg met extern betrokken diensten.

De beslissing wordt genomen in samenspraak met de jongere, zeker vanaf de leeftijd van 12 jaar.

Noodprocedure

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Crisishulp. Of melding aan politie.

Bemerking

Probleem : crisishulp vraagt expliciete toestemming van alle partijen. Als één van de partijen (ouders) verontrustende situatie creëert, dwingt dat CLB als verwijzer tot werken via de politie

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Bemerking

Zie bijlage. Kindermishandeling: De Leidraad en stappenplan VCLB. Ook: IJH Brede toegang : afsprakennota met VK en CBJ.

Melden

Met betrekking tot ouders

In principe wordt er geen melding gedaan, tenzij in afspraak met VK of CBJ of – bij bestaand dossier – aan SD JRB.

Verontrustende afwezigheden : niet willen meewerken aan de begeleiding in het kader van de leerplicht kan door CLB, na overleg met de school, aan het departement Onderwijs gemeld worden.

De ouders worden hier zo veel als mogelijk in betrokken.

Met betrekking tot het kind, de jongere

De school heeft meldingsplicht. Een jongere kan dit niet tegenhouden.

De jongeren worden zo veel als mogelijk betrokken. Met de school zijn er samenwerkingsafspraken. In principe is de school op de hoogte als een begeleiding met een leerling lopende is.

CLB heeft beroepsgeheim naar de school.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Na teamoverleg kan er uitzonderlijk beslist worden tot melding aan sociale cel van politie. Welke melding ook: de cliënt wordt op de hoogte gebracht.

Doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Als de achterliggende problemen de begeleidingsmogelijkheden van school en CLB overstijgen, moet het CLB zijn draaischijffunctie opnemen.

- andere CLB's, bij schoolwissel bij leerplichtproblemen
- diensten uit de welzijnssector
- diensten uit de gezondheidssector
- (sociale dienst van) de politie

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Verwijzing veronderstelt advies dat gedragen is door alle betrokkenen

Feedback

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bij doorverwijzing verwacht CLB feedback. Rekening houdend met de deontologische en privacyregels. Bezorgt het CLB - zie draaischijffunctie - de relevant én noodzakelijk geachte conclusies aan de school (vooral ihkv afwezigheidsproblemen)

- De medische gegevens worden doorgegeven
- Tegen de informatie met betrekking tot de psychosociale begeleiding, heeft met 10 dagen de tijd om schriftelijk verzet aan te tekenen. Jongere en ouders zijn hiervan op de hoogte, staat in infofolder

Opvolgen na doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Mbt drugspreventie zijn er afspraken met CAT en Pisad

Bemerking

De opvolging van doorverwijzing naar CBJ en andere sectoren is wisselend per geval en hulpverlener. Er zijn geen algemene afspraken : dit is een werkpunt.

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Er zouden er geen mogen zijn. Maar zoals steeds: over elke casus beslist het multidisciplinair team.

SECTOR

VRIJ CLB EN CLB GEMEENSCHAPSONDERWIJS OOST-VLAANDEREN

Centra voor Leerlingenbegeleiding

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Elementen van handelingsrichtlijnen voor de vier hierna vermelde aspecten zijn terug te vinden, hierboven en in de bijlage “Maatschappelijke noodzaak in CLB-werk”. Een goedgekeurde en uitgeschreven visie van heel de CLB-SECTOR is er op dit ogenblik (december 2009) niet. Deze oefening is een aanleiding om hier werk van te maken.

Verontrustende situaties

Maatschappelijke Noodzaak **Maatschappelijke Noodzaak in CLB-werk** (07.12.2009)

Aanbod-verplichting

CLB-decreet 01.12.1998 (BS 10.04.1999, laatste wijziging 01.09.2009)en BVR Operationele Doelstellingen 03.07.2009 (BS 03.09.2009)

Decreet : Afdeling 1. – Opdrachtsverklaring

Art. 5.

§ 1. De centra hebben als opdracht bij te dragen tot het **welbevinden** van leerlingen nu en in de toekomst. Hierdoor wordt bij de leerlingen de **basis** gelegd **van alle leren** zodat zij door hun schoolloopbaan heen de **competenties** kunnen verwerven en versterken die de grondslag vormen voor een **actuele en voortdurende ontwikkeling en maatschappelijke participatie**.

§ 2. Teneinde deze opdracht te realiseren, situeert de begeleiding van de leerlingen door het centrum zich op de volgende **domeinen** :

- het leren en studeren;
- de onderwijsloopbaan;
- de preventieve gezondheidszorg;
- het psychisch en sociaal functioneren.

BVR art. 6. Het **leerlinggebonden aanbod** vertrekt steeds vanuit een **zorgvraag** die betrekking heeft op het welbevinden van de leerling met het oog op het vrijwaren of versterken van zijn leerproces of de onderwijsloopbaan nu of in de toekomst. Het leerlinggebonden aanbod heeft altijd betrekking op een of meer geïdentificeerde leerlingen.

De cliënt, het schoolpersoneel en personen uit de leefomgeving kunnen van dat aanbod gebruik maken bij een zorgvraag over één of meer geïdentificeerde leerlingen.

Het centrum neemt initiatieven om het leerlinggebonden aanbod naar inhoud en methodiek aan te passen voor leerlingen die door hun **persoonlijke kenmerken, sociale achtergrond of leefsituatie bedreigd zijn in hun ontwikkeling**.

BVR art. 4 verwijst naar (“*Het leerlingengebonden aanbod sluit aan bij*”) de **strategische doelstellingen** vermeld in art. 17, 19, 22 en 24 van CLB-decreet :

- (16: *info over onderwijs, aansluiting arbeidsmarkt, welzijns- en gezondheidsvoorzieningen*)
- 17: begeleidingsaanbod ivm slaagkansen en risicogedrag
- (18: *initiatieven gezondheid, groei en ontwikkeling*)
- 19: begeleiding leerplichtproblemen
- 22: begeleiding – vooral sociaal en leefsituatie -bedreigde ontwikkeling en leerproces
- (23: *schoolondersteuning zorgverbreding*)
- 24: prioritaire doelgroepen.

BVR art. 5 vermeldt de **kernactiviteiten** van het leerlingengebonden aanbod :

- Onthaal
- Vraagverheldering
- Informatie en advies
- Diagnostiek
- Kortdurende begeleiding
- Samenwerking met het netwerk.

Verplicht aanbod

1. Preventieve programmatorische gezondheidszorg.

1.1 De **periodieke medische consulten zijn verplicht** voor leerling en ouders; de school is verplicht tot organisatorische medewerking.

1.2 Ook bij **profylaxe** is de medewerking van alle betrokkenen verplicht.

1.3 Het CLB is verplicht tot aanbod van bepaalde vaccinaties; ouders en leerlingen kunnen, maar moeten er niet op ingaan.

2. Problematische afwezigheid.

In het geval van problematische afwezigheid is het CLB, aanvullend op de inspanningen van de school, verplicht de leerling individuele begeleiding aan te bieden; de leerling is verplicht op dit aanbod in te gaan.

3. GOK-decreet 28.06.2002 (BS 14.09.2002)

In het kader van het **gelijke-kansenbeleid** heeft het CLB verplichte opdrachten in rond het inschrijvingsrecht en ter ondersteuning van de zorg door de school en is het verplicht lid van het LOP (lokaal overleg platform = netoverschrijdend onderwijsoverleg met deelname van de lokale gemeenschap inclusief vertegenwoordiging van de kansarmen)

4. **Kleuterparticipatie**: omzendbrief BaO/2007/04 - Maatregelen ter stimulering van participatie van kleuters aan het onderwijs en decreet 20.03.2009 betreffende de toelatingsvoorwaarden tot het gewoon lager onderwijs

De overheid verwacht van het CLB een actieve inbreng, volgend op de inspanningen van Kind en Gezin mho op vroeg schoollopen en van de school mho op voldoende aanwezigheid ter preventie van problemen bij de overstap naar het lager onderwijs.

Problematische en verontrustende (opvoedings-)situatie

Draaischijffunctie van CLB

BVR art. 3 In dit besluit wordt verstaan onder :...3° **draaischijffunctie : coördinatie** door het centrum van de leerlingenbegeleiding tussen het centrum de school en de schoolexterne diensten die een relevant aanbod bezitten in zake leerlingenbegeleiding of hulpverlening met het oog op proactieve en preventieve acties, of **doorverwijzingen** en met het oog op de optimalisering van de leerlingenbegeleiding;

BVR art. 13 Als een leerling, in overleg met de school, de ouders, de opvoedingsverantwoordelijken en waar mogelijk de leerling zelf, in het kader van een traject, als vermeld in artikel 9 tot en met 12, wordt verwezen naar externe hulpverlening :

1° zorgt het centrum voor de voortgangscntrole van de leerling met het oog op het functioneren op school;

2° *levert het centrum de gegevens aan waarop het zich gebaseerd heeft voor de verwijzing.*

BVR art. 18 Om de strategische doelstellingen te realiseren, biedt elk centrum aan de scholen ...ondersteuning aan die betrekking heeft op :

...2° de draaischijffunctie van het centrum tussen de school en een aanwijsbaar netwerk...

Mede door de zorgverbreding en de ontwikkeling van schoolinterne leerlingenbegeleiding wordt de draaischijffunctie van het CLB niet altijd geëerbiedigd door de school. Het CLB vraagt daarom aan de andere JH-sectoren om bij aanmelding of verwijzing door een school systematisch na te gaan of de aanmelder/aangemelde het filter van het CLB gepasseerd heeft.

Detectie

BVR art. 3 4° handelingsgericht advies : advies dat tot stand komt op basis van de principes van het handelingsgericht werken of handelingsgerichte diagnostiek ...

BVR art. 5, 4° diagnose : een op systematische wijze opgebouwd, geobjectiveerd en gedetailleerd beeld van de problematiek en de onderwijsnoden van een leerling. ...Het centrum ... maakt...gebruik van wetenschappelijke methoden en, waar die voorhanden zijn, van vastgelegde standaarden. ...

BVR art. 17. De samenwerking tussen de actoren inzake leerlingenbegeleiding, waaronder de school, het schoolpersoneel, de ouders, de leerlingen, de pedagogische begeleidingsdienst en het centrum, moet leiden tot : 1° de versterking van de deskundigheid van leerkrachten bij het opvangen van leerlingen en inzake signaaldetectie;...

Alleen voor de medische consulten zijn er een aantal onderzoeksstandaarden. Voor het overige is er vrijheid van handelen op het vlak van diagnostiek. In een traject dat leidt tot een advies moet de diagnostiek handelingsgericht aangewend worden.

Het BVR bevestigt de groei naar handelingsgericht werken die er in de centra al was.

Overleg en (handelingsgericht) (samen-)werken met de school vormen een belangrijke bron van detectie. Ook van een verontrustende situatie. Die kan ons ook rechtstreeks aangemeld worden – op school (we zijn heel geregeld op school) of op het centrum, al dan niet tijdens de openingsuren - door de leerling of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Eigen vaststelling van signalen van een verontrustende situatie kan ook, bvb bij een medisch consult.

In de concrete handelwijze kan er bij problematische opvoedingssituatie en verontrustende situatie omwille van de noodzakelijke sterke individualisering al moeilijk standaard gewerkt worden, de multidisciplinaire samenwerking moet borg staan voor een kwaliteitsvolle aanpak op maat.

De *Signaallijst verontrustende situaties* is bekend maar nog niet algemeen gebruikt.

In het geval van (signalen van) **kindermishandeling** heeft elk centrum een *stappenplan*, gebaseerd hetzij op draaiboek van De Leidraad (Gent, netoverstijgend) hetzij op het stappenplan van de provinciale VCLB. Contact met en verwijzing naar het vertrouwenscentrum hebben daarin hun plaats, maar het traject kan verschillen. Zeker voor de interpretatie van signalen - is de fysieke en psychische integriteit bedreigd ? - en aanpak – het beroepsgeheim mag, moet soms gedeeld of doorbroken worden - in het geval van kindermishandeling is de multidisciplinariteit een meerwaarde.

Zie ook IJH Brede toegang : afsprakennota met VK en CBJ

Het DRMj heeft de leeftijdsgrens voor toestemming tot begeleiding verlaagd van 14 tot 12 jaar. In het belang van de leerling kan het CLB gebruik maken van de agogische exceptie, wat het in geval van kindermishandeling ook kan doen tegenover de ouders.

Relatie met de politie

- Er is geen uniformiteit w.b. relatie met *sociale cel* van politie.
- Omzendbrief Binnenlandse Zaken *PLP 41*: CLB doet begeleiding, aanvullend aan de initiatieven van de school, die – niet het CLB – melding doet aan de politie van schoolverzuim en problematisch gedrag.

In Gent is er het Steunpunt leerrecht-leerplicht.

Drugspreventie

De werking verschilt over het geheel van Vlaanderen, ook in Oost-Vlaanderen, maar er is wel overal een preventie-werking waaraan CLB minstens participeert. In Groot-Gent is er een samenwerkingsprotocol met CAT. In het zuiden van de provincie hebben provincie, gemeenten, parket, scholen en CLB een convenant afgesloten met Pisad; ook daar kunnen er op het terrein verschillen zijn, m.n. voor het ondertekenen van het begeleidingscontract voor een individuele leerling.

Teamwerking = standaardelement van CLB-werking

Tegenover de diversiteit en het gebrek aan uniformiteit staat er wel een sterkte van de CLB en dat is de multidisciplinariteit, de multidisciplinaire teamwerking, die vooral in moeilijke cases van verontrustende situaties zijn gebruikt wordt.

Decreet art. 6. Bij het vervullen van die opdracht :... 5° werkt het centrum multidisciplinair en benadert het de leerlingen vanuit somatische, psychologische, pedagogische en sociale invalshoek;...

Decreet art. 11. Gezien de multidisciplinaire werking van het centrum, behoort het tot de verantwoordelijkheid van ieder personeelslid om de andere disciplines bij de werking te betrekken. Zonder deze multidisciplinaire werking in het gedrang te brengen moeten alle personeelsleden het beroepsgeheim respecteren.

Spanningsveld ambtsgeheim – beroepsgeheim

CLB is gevat door het decreet IJH en decreet RMj.

CLB is de enige sector in IJH die in de onderwijscontext werkt. Binnen de jeugdgezondheidszorg en in de jeugdhulp is het CLB een 1e-lijnsdienst, binnen onderwijs positioneert het zich op de 2e lijn. Het heeft contractuele afspraken met zijn scholen. Er is veelvuldig overleg met de school : met directie, met leerkrachten, met zorgverstrekkers, met opvoedend personeel. Al die schoolpersoneelsleden hebben discretieplicht (ambtsgeheim), maar geen beroepsgeheim.

Tussen school en CLB kan, mag er geen sprake zijn van gedeeld beroepsgeheim, wat wel kan tussen hulpverleners.

Cliëntparticipatie
Informatie inwinnen en
doorgeven

SECTOR

CGG Oost-Vlaanderen

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Registratie van teamvisies rond het thema problematische afsluiting met de vorming van een procedure rond de preventieve werking naar problematische afsluitingen.

In het kwaliteitshandboek is het stappenplan terug te vinden mbt probl. afsluitingen

Feedback naar ouders wordt vooraf met jongere / kind besproken. Datgene wat als belangrijk beschouwd wordt, wordt ingeschat door de hulpverlener.

Vaste procedure bij intake: ondertekende toestemming van cliënt om info op te vragen en door te geven aan betrokken diensten, zonder deze te benoemen. Cliënten vullen dit soms zelf in.

Jongere/kind wordt bij aanvang van de therapie ingelicht over beroepsgeheim en uitzondering bij schending van de integriteit van het kind.

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting

Liggen deze criteria vast?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Verontrusting bij therapeut / gedeelde verontrusting team / multidisciplinair team

Toetsing bij ouders als er verontrusting is bij het kind. Nagaan of er zaken over het hoofd gezien worden.

Bemerking

Toetsing bij huisarts, externe hulpverlening/ netwerk, school...

Op welke manier? Waar?

Signaallijst als reflectiekade. Inschatting op teamniveau.

Specificeer deze criteria.

CENTRA GEESTELIJK GEZONDHEIDSZORG

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties? Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Wordt besproken op teamniveau, met als doel te komen tot verandering, het nemen van therapeutische stappen.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Een begeleiding zonder medeweten van de ouders kan binnen GGZ vanaf de leeftijd van 16 jaar. De voorkeur blijft echter uitgaan naar het betrekken van de context en er zal daar ook naar gewerkt worden.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

De CGG medewerker zal aanklappend optreden en zal zijn ongerustheid tegenover het gezin expliciteren. Bij aanhoudende verontrusting zal hij de ouders confronteren en hen wijzen op hun verantwoordelijkheid en op de eventueel door de hulpverlener verder te ondernemen stappen

Dit kan ook door een andere therapeut opgenomen worden om de relatie met de cliënt te vrijwaren.

Met betrekking tot het kind, de jongere

De jongere/kind wordt op de hoogte gesteld van verder acties;
De therapeut neemt de verantwoordelijkheid om indien nodig te voorzien in eventuele veiligheidsmaatregelen.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Dit wordt steeds schriftelijk en expliciet in het dossier opgenomen;
In de mate van het mogelijke wordt het cliëntstelsel op de hoogte gebracht van verder stappen

Overleg binnen team

Overleg in team of intervisie is een noodzakelijke voorwaarde tot verdere actie. In de mate van het mogelijke wordt een terugkoppeling gedaan naar de cliënt

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Om de mogelijkheid tot hulpverlening te maximaliseren kan er de hulp ingeroepen worden van Team Kinderzorg Dendermonde, CBJ, VK, kinderpsychiatrie (bv. suiciderisico), huisarts.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Wordt genomen door de betrokken medewerker, na consensus van het team, al dan niet in samenspraak met nieuw aangezochte partners. In de mate van het mogelijke gebeurt een terugkoppeling naar de cliënt.

Noodprocedure

Inschakelen van parket, AZ, huisarts, collocatie van een minderjarige

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Voor de Dendermondse regio via de convenantmedewerker kindermishandeling/ of door de betrokken therapeut

Melden

Als vrijwillige hulp niet meer mogelijk is, en er sprake is van:

- de hulpverlener heeft kennis genomen van een strafbaar feit doordat hij zelf het slachtoffer heeft onderzocht of doordat hij door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen.
- er is een ernstig en dreigend gevaar voor de psychische en/of fysieke integriteit van het slachtoffer.
- de hulpverlener kan deze integriteit zelf of met behulp van anderen niet beschermen

Vanaf dit moment kan er geen therapeutisch proces meer gelopen worden, noch met de ouders, noch met het kind/jongere.

Doorverwijzing

Naar gedwongen opname:

- geestesziekte
- gevaar betekenen voor zichzelf of de samenleving
- weigeren zich te laten behandelen
- geen ander therapeutisch alternatief voorhanden
- geen misdrijf

Dit kan door iedere belanghebbende ingediend worden. Het geneeskundig verslag dient door een onafhankelijke arts opgemaakt worden.

Bemerking

Een doorverwijzing naar CBJ kan soms een vertraging inhouden (onderzoek, Bemiddelingscommissie,...).

Feedback

Opvolgen na doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Wordt opgenomen door TKD (Dendermondse diensten), betrokken hulpverleners, via netwerkvorming, Vk, in afspraak met de cliënt.

Als er een maatregel uitgesproken wordt door de JRB, kan daarnaast verdere begeleiding bekeken worden.

In sommige situaties is therapie echter niet meer aan de orde. Door de chaos van de crisis is er soms meer nood aan rust dan aan een vertrouwenspersoon.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Jongeren nemen soms na enige tijd opnieuw contact op.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Met betrekking tot ouders

De CCG medewerker zal de verantwoordelijkheid en de draagkracht van de ouders aanspreken, waardoor er kan gewerkt worden naar verandering en het ten volle opnemen van de zorg voor het kind, zodat de kans op een gezonde ontwikkeling van het kind gemaximaliseerd wordt. De cliënt wordt bij iedere stap binnen het proces geïnformeerd.

Met betrekking tot het kind, de jongere

De context van de jongere wordt steeds mee betrokken in de begeleiding. Men kan een begeleiding van een jongere weigeren als de ouders niet betrokken mogen worden. Vanaf 16 jaar kan overwogen worden om een begeleiding op te starten zonder medeweten van de ouders.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Vijandige houding, gevaarsituatie voor het kind, ernstige psychiatrische stoornis bij de ouders, pertinente onwil om mee te werken, risico bij stopzetting van de therapie

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

SECTOR

CGG Oost-Vlaanderen

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties) Cfr. 'Hulpverlening in de kinder- en jeugdteams van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg mbt kindermishandeling' Handleiding voor dagdagelijkse werking – toetsing met het werkveld Stuurgroep 'Kindermishandeling' dec. 2004

Verontrustende situaties

Maatschappelijke Noodzaak **De CGG hebben wettelijk geen opdracht m.b.t. maatschappelijk noodzakelijk geachte hulp.**

CENTRA GEESTELIJK GEZONDHEIDSZORG

De regelgeving voorziet echter wel dat de rechten van het kind gerespecteerd dienen te worden.

Ook dient het subsidiariteitsprincipe gehanteerd te worden.

Decreet GGZ

Artikel 5:

Het centrum voor geestelijke gezondheidszorg respecteert ten allen tijde de rechten van het kind, zoals opgesomd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, ondertekend te New York op 20 november 1989 en goedgekeurd bij de wet van 25 november 1991.

Artikel 6:

Het centrum voor geestelijke gezondheidszorg respecteert ten allen tijde de rechten van de mens, zoals opgesomd in het Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en in de aanvullende protocollen bij het Verdrag.

Artikel 8:

Onverminderd de bepalingen van het decreet van 25 februari 1997 betreffende de integrale kwaliteitszorg in de verzorgingsvoorzieningen is de aangeboden zorgverlening gebaseerd op respect voor de persoonlijke levenssfeer van de patiënt. Daarnaast zal zij maximaal een beroep doen op de medeverantwoordelijkheid en de zelfredzaamheid van de patiënt en zo gebruik maken van de minst ingrijpende behandeling om ten aanzien van de vastgestelde problematiek het gewenste effect zo maximaal mogelijk te bereiken.

Tevens werd in het vorige kwaliteitsdecreet in zijn uitvoering geëist dat de CGG m.b.t. problematische afsluitingen (eenzijdig verbroken contacten) procedures uitwerkten en toepasten. Metingen (waar)borgden de realisatie. Deze problematische afsluitingen zijn echter slechts een deelaspect van de maatschappelijk noodzakelijk geachte hulp.

Het huidige kwaliteitsdecreet voorziet dit niet meer.

Kwaliteitsdecreet

Problematische afsluitingen

Volgens het Kwaliteitsdecreet van 25/02/1997 (Decreet betreffende de integrale kwaliteitszorg in de verzorgingsvoorzieningen) zijn een aantal kwaliteitsindicatoren ontwikkeld.

Problematische afsluitingen

Succesfactor

Centrum evalueert de problematische afsluiting

Mogelijkheid om preventief te werken rond problematische afsluiting

Mogelijke indicator

- Percentage van de afsluitingen waarbij de procedure aangaande problematische afsluiting gevolgd werd en in het dossier genoteerd staat.
- Aanwezigheid van een procedure bij het wegblijven van de patiënt.
- Kwaliteitscoördinator evalueert jaarlijks de procedure(s) rond problematische afsluiting.
- Registratie van teamintervisies rond het thema problematische afsluiting met de vorming van een procedure rond de preventieve werking naar problematische afsluiting toe.

Binnen de visietekst rond kindermishandeling (tekst ontwikkeld door de stuurgroep kindermishandeling van de CGG) worden handvatten aangereikt aan de hulpverleners binnen de CGG m.b.t. hun werking met kindermishandeling. Het hoofdstuk rond de bijzondere zorgplicht wijst op de verantwoordelijkheid van de CGG en reikt ook pistes aan om te handelen.

Visietekst Kindermishandeling

Bijzondere zorgplicht

In het Decreet betreffende de Geestelijke Gezondheidszorg wordt het respecteren van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind als belangrijk werkingsprincipe ingeschreven. In elk therapeutisch handelen van het CGG moet het belang van het kind primeren. Vanuit deze maatschappelijke opdracht hebben de CGG de verplichting om, met inachtneming van de rechten van de cliënt, alles te doen wat in het vermogen ligt om de psychische gezondheid van het kind te garanderen en/of te bevorderen (bijzondere zorgplicht). Dit houdt ook in dat de CGG – bij het vastlopen van de therapeutische hulpverlening – hun therapeutische, maar ook hun maatschappelijke verantwoordelijkheid dienen op te nemen. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van de CGG brengt met zich mee dat hulpverlening onder het beroepsgeheim mogelijk is, zolang de zorg voor het kind gewaarborgd blijft.

Dit uitgangsprincipe wordt geoperationaliseerd in verschillende gradaties:

In de eerste plaats zal de CGG hulpverlener meer aanklampend optreden (tegemoetkomende/onderhandelende/beschermende hulpverlening). De CGG-hulpverlener zal zijn ongerustheid tegenover het gezin expliciteren. Hij benadrukt daarin het essentiële belang van de verdere hulpverlening. De CGG-hulpverlener probeert m.a.w. de verantwoordelijkheid en de draagkracht van de ouders aan te spreken, waardoor gewerkt kan worden naar verandering en het ten volle opnemen van de zorg voor het kind, zodat de kans op een gezonde ontwikkeling van het kind gemaximaliseerd wordt. Hij tracht de ruimte voor verdere hulpverlening binnen een vrijwillig kader – of m.a.w. binnen een CGG – te vrijwaren.

Wanneer echter de behandeling van een cliënt of cliëntstelsel (definitief) dreigt te falen of dreigt stopgezet te worden en er ernstige vermoedens van (ernstige) kindermishandeling zijn, dienen de CGG onverwijld het nodige te doen om de integriteit van het betrokken kind te behoeden. De CGG-hulpverlener zal in eerste instantie proberen zelf via het inschakelen van een collega de ouders te confronteren door hen te wijzen op hun verantwoordelijkheid en op de eventueel door de hulpverlener verder te ondernemen stappen. Hij kan hierbij de hulp van een derde (i.c. het VK of CBJ) inroepen om de mogelijkheid van hulpverlening te maximaliseren. Met deze derde en het cliëntstelsel worden afspraken gemaakt omtrent onder welke voorwaarden de hulpverlening in het CGG verder gezet kan worden. Hoewel nog steeds vrijwillige hulp nagestreefd wordt, krijgt deze een meer voorwaardelijk karakter. De bescherming van de rechten van het kind wordt in dit geval veel explicieter gemaakt.

Indien ondanks dergelijke werkwijze een cliëntstelsel niet echt meewerkt of de voorgaande stappen weigert of definitief de hulp verbreekt, zal de CGG-hulpverlener de aangekondigde stappen ook dienen te zetten. In dit geval moet de hulpverlener overwegen of Artikel 458bis van het Strafwetboek (wet betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen van 22 november 2000) van toepassing is, dat voorziet dat een hulpverlener binnen een CGG, die te maken krijgt met (o.a.) kindermishandeling, ook zelf stappen naar justitie kan zetten (meldingsrecht). De voorwaarden die hiervoor opgenomen zijn, zijn:

- dat de hulpverlener zelf kennis genomen heeft van het strafbare feit doordat hij zelf het slachtoffer onderzocht heeft of doordat hij door het slachtoffer in vertrouwen genomen werd,
 - dat er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de psychische en/of fysische integriteit van het slachtoffer en,
 - dat de hulpverlener deze integriteit zelf of met behulp van anderen niet kan beschermen.
- Het is belangrijk dat men als CGG-hulpverlener telkens het cliëntsysteem informeert en wijst op de verandering in het contact tussen beiden.

Breder dan de CGG-context maar binnen de Geestelijke Gezondheidszorg bestaat de mogelijkheid (ook minderjarigen) tot gedwongen opname.

Wet betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke

Voorwaarden:

- Geestesziekte
- Gevaar betekenen voor zichzelf of samenleving
- Weigeren zich te laten behandelen
- Geen ander therapeutisch alternatief voorhanden
- Geen misdrijf

Het verzoekschrift kan door elke belanghebbende ingediend worden. Het daarbij horende geneeskundig verslag kan niet door de behandelende arts gemaakt worden.

Cliëntparticipatie

Informatie inwinnen en doorgeven

Als ouders het opvragen van informatie weigeren bij andere hulpverleners, is er een vermoeden van onderliggende problemen. Het gebeurt dat groene leerkrachten, zorgcoördinatoren contact opnemen met het CGG. Op dat moment wordt telkens een terugkoppeling gevraagd naar het CLB. CLB-medewerkers hebben hier een taak. Leerkrachten hebben niet dezelfde deontologische code.

Het opnemen van de verontrusting met de cliënt creëert bij de hulpverleners vaak het gevoel de relatie met de cliënt op de helling te zetten. Cliënten geven hierbij aan dat zij dit liever bespreken met de hulpverlener die hen ook in het verleden gevolgd heeft. De vertrouwensrelatie tussen de cliënt en de hulpverlener wordt als een veiligere basis beschouwd om dit op te nemen, dan indien dit door een vreemde gebracht wordt.

Bij de aanmelding van kinderen is het mogelijk dat men een andere doelstelling voor ogen had dan het uiteindelijk parcours. Dit kan enige ontevredenheid creëren bij de ouders met als risico dat zij hun kinderen niet meer op therapie laten komen.

Het kan aangewezen zijn om een verschillende therapeut te voorzien voor de ouders en het kind.

SECTOR

Comité Bijzondere Jeugdzorg

AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN

Preventie

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Opdracht met betrekking tot maatschappelijke noodzaak

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Het begrip Problematische Opvoedingssituatie, omschreven binnen het decreet BJB

Jongerenwelzijn richt zich specifiek op situaties die indicaties omvatten van bedreiging op het gebied van rechten en ontplooiingskansen van minderjarigen en stelt zich tot doel deze rechten en ontplooiingskansen te vrijwaren.

- Screening van de problematiek
- Hulptoewijzing
- Opvolging binnen en buiten Jongerenwelzijn. Opvolging buiten Jongerenwelzijn indien dit een meerwaarde heeft.

behoren tot de kerntaken.

Een POS is onvoldoende grond voor optreden vanuit de overheid. Een combinatie met maatschappelijke noodzaak is de basis.

Elk hulpaanbod dat vanuit het CBJ wordt georganiseerd, kan enkel gerealiseerd worden wanneer de ouders en de jongere ouder dan 12 jaar bereid is hieraan mee te werken.

Criteria risico-inschatting

Het begrip POS verwijst naar situationele, pedagogische en relationele probleemcomponenten. Het betreft de feitelijke leefsituatie. Of het samenspel van de componenten als problematisch wordt beschouwd, hangt af van het volume van de problemen (draaglast) afgewogen tov de draagkracht van de jongere en diens leefomgeving

Liggen deze criteria vast?

Binnen de definitie van POS

Eigen sreeningsinstrument naar het model van de VSPP (Vragenlijst voor Sociale en Pedagogische Situatie van Scholte)

Met risicoprofiel

Op welke manier? Waar?

Art.2, 12° en Art.3, 1° van het Decreet van 7 maart 2008

Specificeer deze criteria.

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ont-plooiingskansen van minderjarigen in het ge-drang komen door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten of door de omstan-digheden waarin zij leven.

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Bemerkingen

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Vaak wordt de situatie aangebracht via externe verwijzer (cliëntsysteem, hulpverlener, politie, parket). Gezien er gewerkt wordt in vrijwilligheid, wordt bij voorkeur de aanmelding verwacht vanuit het cli-entsysteem. Het cliëntsysteem moet minimaal op de hoogte zijn van de aanmelding. De bezorgdheid van waaruit men de tussenkomst van een comité nodig acht, moet duidelijk gecommuniceerd worden naar de cliënt.

Een jongere kan geen hulp afdwingen zonder akkoord van de ouders. De jongere wordt in dergelijke situaties ingelicht over de Bemiddelingscommissie. Indien er geen sprake is van vrijwilligheid, kan het parket een beslissing nemen en de jeugdrechter vorderen.

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Elk hulpaanbod dat vanuit het CBJ wordt georganiseerd, kan enkel gerealiseerd worden wanneer de ouders en de jongere ouder dan 12 jaar bereid is hieraan mee te werken.

De aangeboden hulp betreft een proces, gekenmerkt door een aanklampend/onderhandelend karakter. Als de betrokkenen de probleemsituatie en de aangeboden hulp niet onmiddellijk erkennen en aanvaarden, wordt er via motiverende gesprekken getracht om een akkoord te bereiken. Onderhandelend, staat niet voor gedwongen, maar voor een proces van motivering. Hierbij blijft Jongerenwelzijn beroep doen op de verantwoordelijkheid van het cliëntsysteem en de verantwoordelijkheid van de hulpaanbieder.

De cliënt moet geïnformeerd worden over de stappen die ondernomen werden naar het CBJ en de reden waarom hij dit doet. De bezorgdheden van waaruit men de tussenkomst van een CBJ nodig acht, moeten duidelijk gecommuniceerd worden naar de cliënt.

Overleg binnen team

Iedere aanmelding wordt besproken in team op het instroomoverleg.

Het team kan het Multidisciplinaire Team van Jongerenwelzijn (er is er een per regio) raadplegen voor advies.

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Er wordt geen contact opgenomen met andere hulpverleners zonder medeweten van de cliënt.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Op basis van de informatie met betrekking tot de aanwezigheid van voldoende indicaties POS en de hulpvraag van de cliënt wordt in team beslist om al dan niet een case onderzoek te starten.

Noodprocedure

Bij hoogdringendheid wordt het dossier overgemaakt aan de Bemiddelingscommissie. Dit neemt tijd in beslag. In uitzonderlijke situaties worden de Bemiddelingscommissie en het parket op hetzelfde moment ingelicht.

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Melden

Alleen wanneer het cliëntsysteem de stap naar het CBJ niet wil of kan zetten en er is sprake van ernstige verontrusting, kan de verwijzer de situatie schriftelijk aanmelden bij het CBJ. Maar ook in dit geval wordt van de verwijzer verwacht dat hij de cliënt hierover heeft geïnformeerd.

Bij gebrek aan medewerking van ouders en/of jongere kan het dossier voor bemiddeling doorgestuurd worden naar de Bemiddelingscommissie. Ook in dringende omstandigheden moet ermee rekening gehouden worden dat hierover enige tijd gaat.

Indien er geen partners gevonden worden om de hulpverlening uit te voeren, dan wordt het dossier doorverwezen naar het parket.

Doorverwijzing

Vanaf het moment de vrijwilligheid in het gedrang komt en het betreft een ernstige POS-situatie, kan een aanmelding bij de Bemiddelingscommissie. Indien geen minnelijke regeling gerealiseerd wordt, en de Bemiddelingscommissie is ook overtuigd van de ernst van de situatie, volgt doorverwijzing naar het parket.

Feedback

In situaties die door het Parket bij het CBJ werden aangemeld, moet het CBJ zo gevraagd aan het Parket meedelen of hulp al of niet wordt aangeboden.

In verontrustende situaties die door het CLB werden aangemeld, wordt een feedbackformulier terugbezorgd.

Opvolgen na doorverwijzing

Casemanagement

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Voortdurend aftoetsen van de hypothesen bij de cliënt verhoogt zijn inbreng en uiteindelijk ook zijn bereidheid tot meewerken.

Er wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met de mogelijkheden, de zienswijze en het tempo van de cliënt.

Op besprekingen, overlegvergaderingen,... is zoveel als mogelijk de cliënt aanwezig.

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

SECTOR

Comité Bijzondere Jeugdzorg

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Verontrustende situaties

Maatschappelijke Noodzaak

Cliëntparticipatie

Informatie inwinnen en doorgeven

Het noodzakelijk karakter van de hulpverlening houdt in dat de betrokkenen er zonder de zorg van Jongerenwelzijn er niet zouden in slagen de problemen op te lossen.

Het vrijwillig karakter van de hulpverlening is essentieel. Ouders en jongeren vanaf 12 jaar moeten expliciet hun akkoord geven aan het hulpvoorstel.

Er wordt geen contact opgenomen met andere hulpverleners zonder medeweten en instemming van de cliënt.

Bij decreet is de informatieoverdracht wettelijk geregeld tussen de vrijwillige en gedwongen hulpverlening. Er wordt geen informatie doorgegeven naar de jeugdrechtbank, tenzij met uitdrukkelijke akkoord van de cliënt, dit is beide ouders en de minderjarige.

Alleen in ernstige situaties en bij gebrek aan medewerking wordt de Bemiddelingscommissie op de hoogte gebracht. Enkel de noodzakelijke en relevante informatie wordt dan doorgegeven.

Kansen van ouders

- Vanuit het overleg wordt aangegeven voorzichtig om te gaan met het blijven kansen geven aan ouders. Als de kansen van de ouders lijnrecht tegenover de kansen van het kind komen te staan, dan moet de veiligheid van het kind de voorrang krijgen.
- Men vraagt om elke beslissing goed door te nemen met de betrokkenen. Beslissingen die genomen worden in het voordeel van het kind, tegen de wil van de ouders, maken meer kans om te mislukken.
- Onderhandelen staat centraal in de werking van het CBJ. Men komt niet altijd tot de meest ideale hulp, maar er wordt gezocht naar die hulp waar de meeste mensen achter staan.

Relatie ouder - kind

- Men vraagt blijvende aandacht voor de relatie tussen ouders en kinderen. Door sommige beslissingen (zoals oa. familiale pleegplaatsing) komt deze relatie in het gedrang.

Continuïteit van het traject

- Als men geen enkele informatie opvraagt/doorgeeft met betrekking tot het reeds afgelegde traject van de jongere, riskeert men discontinuïteit in de hulpverlening in de hand te werken. Van zodra er enige vorm van hulpverlening aanwezig geweest is in het verleden, kan men niet meer blanco starten. Het opnieuw inzetten van methodieken die gefaald hebben, opnieuw een reeds afgelegd traject doorlopen,... naast het tijdsverlies en de onnodige investering van energie, is de jongere hier de dupe van. Er wordt aan de doorverwijzer gevraagd de juiste informatie samen te brengen zodat de hulpverlening georganiseerd kan worden in een continu traject voor de jongere.
- Een vorm van discontinuïteit wordt ook verkregen door de doorverwijzing van en naar de gedwongen en vrijwillige hulpverlening. De jongere krijgt telkens een nieuwe consulent toegewezen.

AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN

BIJZONDERE JEUGDZORG : HET HULPVERLENINGSPROCES.

Het caseonderzoek en het casemanagement van de vrijwillige en de gerechtelijke jeugdbijstand verlopen volgens een aantal vooraf vastgelegde processtappen.

Vrijwillige en gerechtelijke jeugdbijstand verlopen volgens vooraf vastgelegde processtappen.

Gedeelde besluitvorming in team is vast onderdeel van het proces.

De processtappen¹:

1. DE AANMELDING

De aanmelding vrijwillige hulp

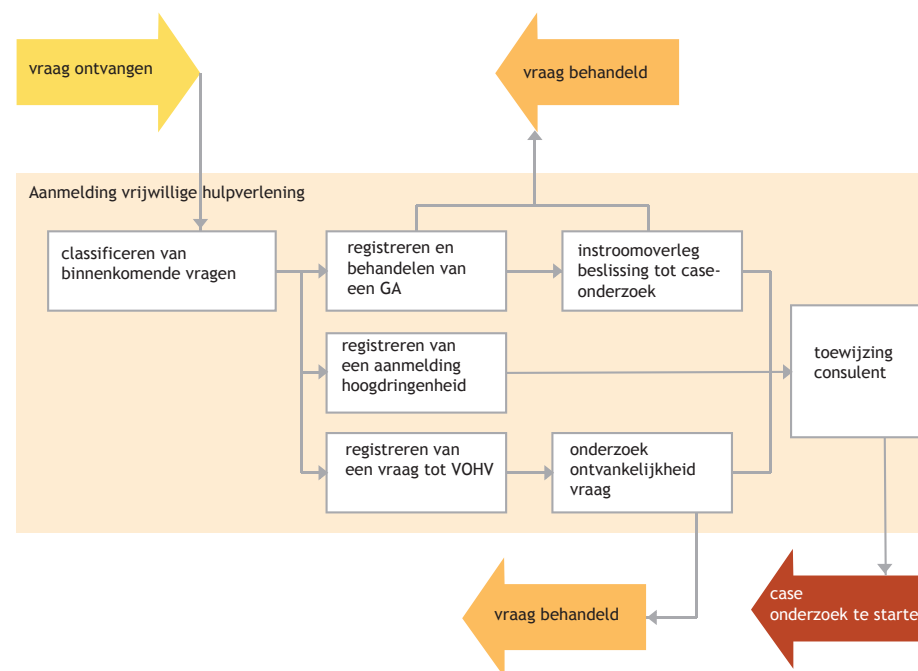
Aangezien het de vrijwillige hulp betreft, gebeurt de aanmelding bij voorkeur door het cliëntsysteem zelf, ook al is in het merendeel van de zaken een hulpverlener of politie/parket de verwijzer.

Kan de cliënt hiertoe niet gemotiveerd worden, dan kan de hulpverlener de situatie zelf inleiden. Voorwaarde is dat hij/zij de cliënt informeert over zijn/haar stap naar het comité en de reden waarom hij/zij dit doet. De bezorgdheden vanwaaruit men de tussenkomst van een comité nodig acht, moeten duidelijk gecommuniceerd worden naar de cliënt.

De aanmelding wordt geregistreerd. Er zijn drie vormen van aanmelding mogelijk:

- Een gewone aanmelding
- Een aanmelding hoogdringendheid
- Een vraag voor voortgezette hulpverlening

¹ Voor de beschrijving van de processen zie: Handboek, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement WVC – Administratie GMW, Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, versie van 15/09/2003. Een actualisering van het handboek wordt verwacht juni 2011.

Alle aanmeldingen worden besproken in team op het instroomoverleg. Op basis van de informatie mbt aanwezigheid van voldoende indicaties POS wordt in team beslist om al of niet een caseonderzoek te starten.

2. HET CASEONDERZOEK

1. Case-onderzoek vrijwillige hulpverlening:

Het caseonderzoek in geval van een gewone aanmelding omvat volgende processtappen :

- Prescreening
- screening
- diagnose
- indicatiestelling
- bespreking van het caseonderzoek in team op het caseoverleg

- consult MDT is mogelijk
- hulpvoorstel
- beslissing (wanneer de beslissing een tussenkomst van een voorziening BJB betreft, of, het indienen van een bemiddelingsverzoek moet het dossier voorgelegd worden aan het Bureau)

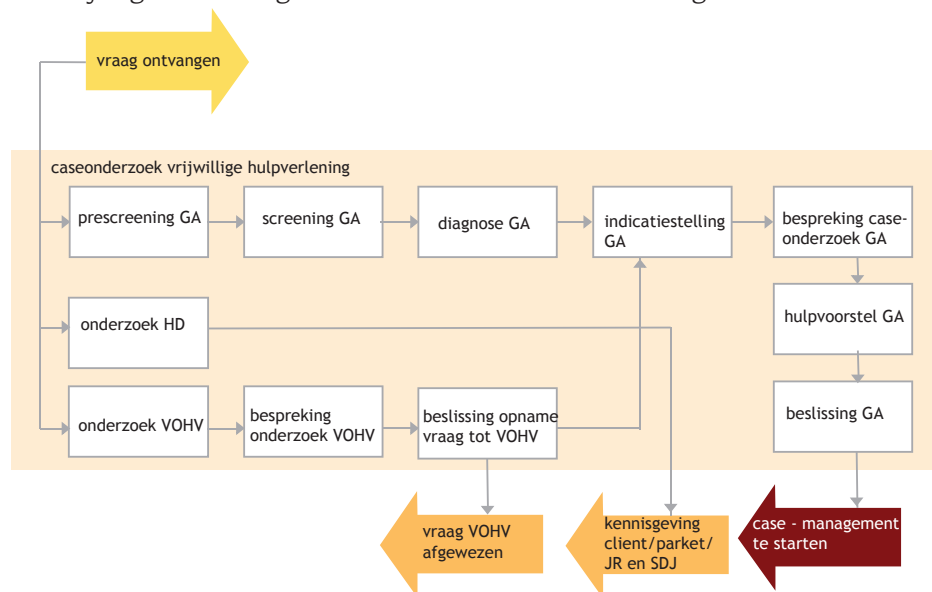
Een aanmelding hoogdringendheid:

Dit start op wanneer het cliëntsysteem een vraag naar vrijwillige hulpverlening stelt aan het comité binnen de procedure van een hoogdringende maatregel.

- De consulent van het comité onderzoekt de haalbaarheid van vrijwillige hulpverlening.
- De consulent van de sociale dienst JRB voert het caseonderzoek.
- Op basis van het eerste onderzoek beslist het Bureau of vrijwillige hulpverlening al of niet mogelijk is.
- Betrokkenen, de jeugdrechter en het parket worden op de hoogte gebracht van deze beslissing.

Een vraag voor voortgezette hulp :

- De consulent van het comité onderzoekt of de vraag beantwoordt aan de vereiste criteria.
- Op advies van dit onderzoek neemt het Bureau een beslissing
- De jongere wordt geïnformeerd over deze beslissing.

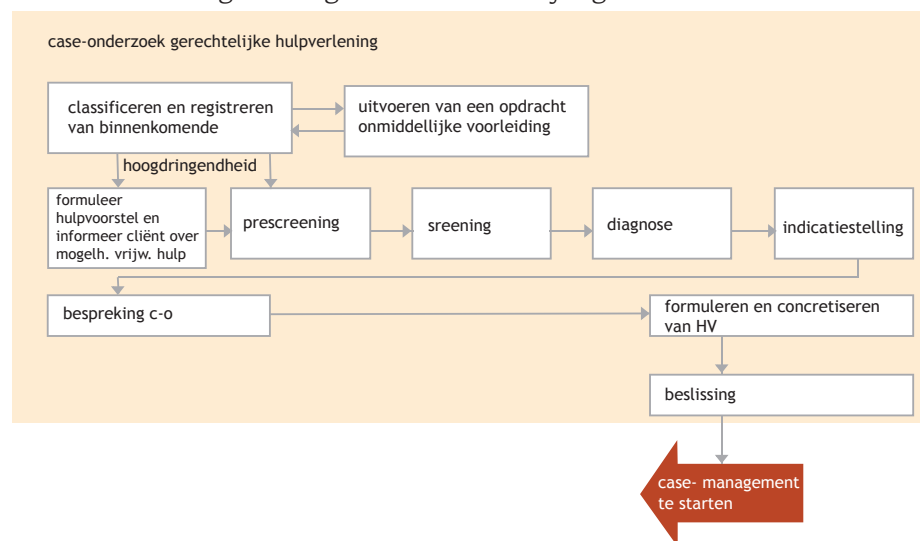

2. Case-onderzoek gerechtelijke hulpverlening :

De start verschilt met de wijze van aanmelden in de vrijwillige hulp in die zin dat het hier een opdracht betreft van de jeugdrechter die wordt opgenomen.

Het caseonderzoek binnen de gerechtelijke hulpverlening omvat dezelfde processtappen:

- Prescreening
- screening
- diagnose
- indicatiestelling
- bespreking van het caseonderzoek in team op het caseoverleg
- consult MDT is mogelijk
- hulpvoorstel
- beslissing wordt genomen door de jeugdrechter

3. CASEMANAGEMENT

Op het caseonderzoek volgt het casemanagement

De beslissing mbt de hulptoe wijzing kan leiden tot het afsluiten van een dossier of tot het opstarten van een casemanagement. In het laatste geval wordt beroep gedaan op een dienst of voorziening van de bijzondere

jeugdzorg; er wordt verwezen of geplaatst in een dienst of voorziening in een andere sector, of, in uitzonderlijke gevallen voorziet de consulent eigen begeleiding.

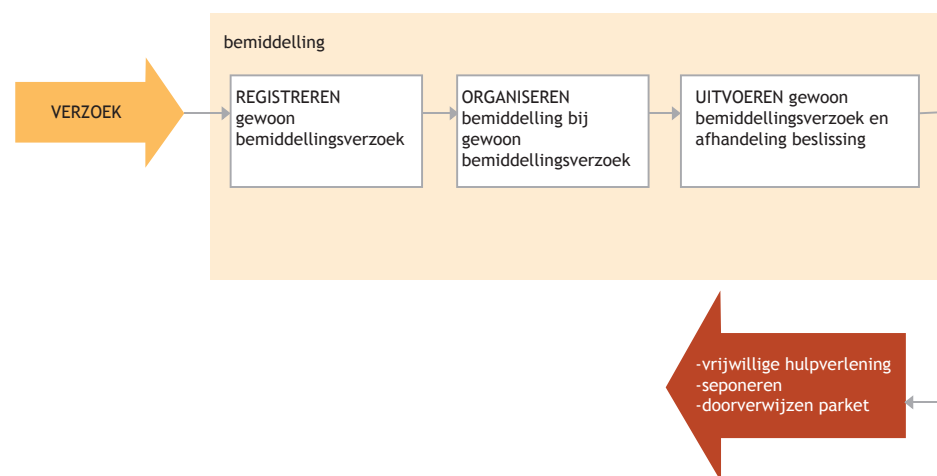
(cfr. Deel 1)

De opdracht van de consulent bestaat nu uit :

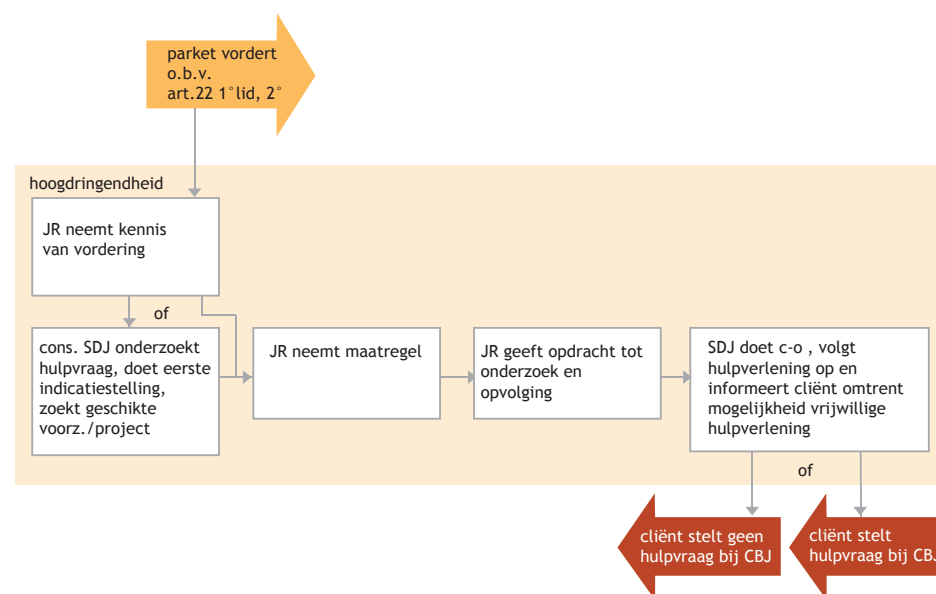
- het organiseren van de hulpverlening
- de consulent maakt een hulpverleningsprogramma op waarin de doelstellingen van de hulp zijn opgenomen
- de opvolging en minimaal een zesmaandelijks evaluatie van de lopende hulpverlening.
- het afsluiten van de hulpverlening

4. PROCES BEMIDDELINGSCOMMISSIE :

- Bemiddelingscommissie ontvangt het verzoek tot bemiddelen van het bureau van een comité, van de minderjarige en/of zijn ouders, het parket, van een voorziening of dienst BJB, of van een vertrouwenspersoon van de minderjarige.
- Indien het verzoek ontvankelijk is, wordt er een zitting georganiseerd.
- Het resultaat van de bemiddeling kan zijn :
 - Een minnelijke regeling: de vrijwillige hulpverlening kan verder werken.
 - Het dossier wordt doorverwezen naar het parket
 - Het dossier wordt uit handen gegeven.

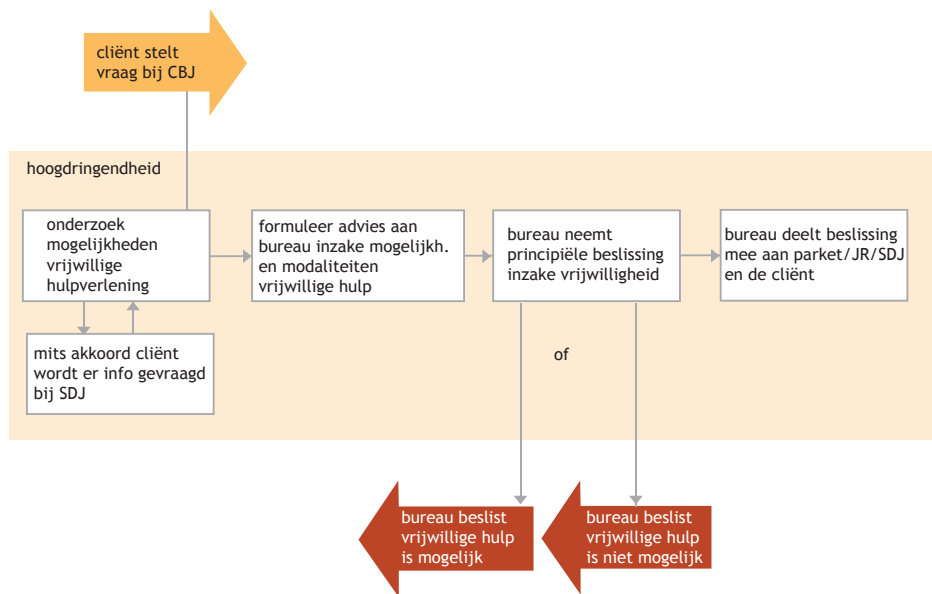
Procedure hoogdringende maatregel:

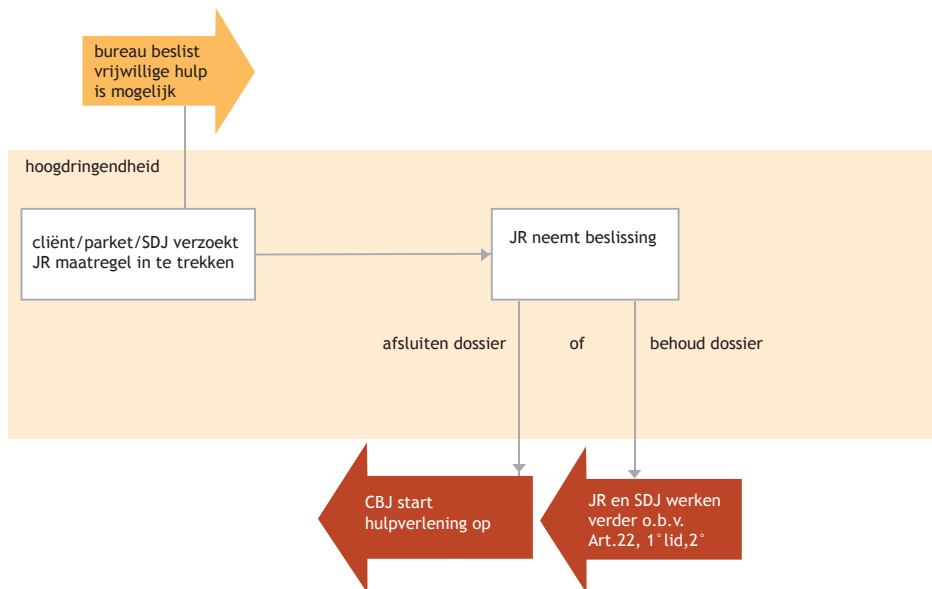
- De jeugdrechter wordt gevorderd bij hoogdringendheid.
- De consulent sd JRB onderzoekt de hulpvraag, doet eerste indicatiestelling en zoekt een geschikte voorziening.
- De jeugdrechter neemt een maatregel
- De jeugdrechter geeft opdracht aan de sd JRB tot onderzoek en opvolging.
- SD JRB doet het caseonderzoek (procesverloop cfr. Hierboven beschreven)
- Jeugdrechter of sd JRB informeert het cliëntsysteem over de mogelijkheid om vrijwillige hulp te vragen aan een comité.

Het cliëntsysteem stelt een vraag aan het comité:

- Consulent comité onderzoekt de mogelijkheden van vrijwillige hulpverlening.
- Op advies van de sociale dienst neemt het Bureau een principiële beslissing inzake vrijwilligheid.
- De beslissing van het Bureau wordt meegedeeld aan het cliëntsysteem, de jeugdrechter, sd JRB en het parket.

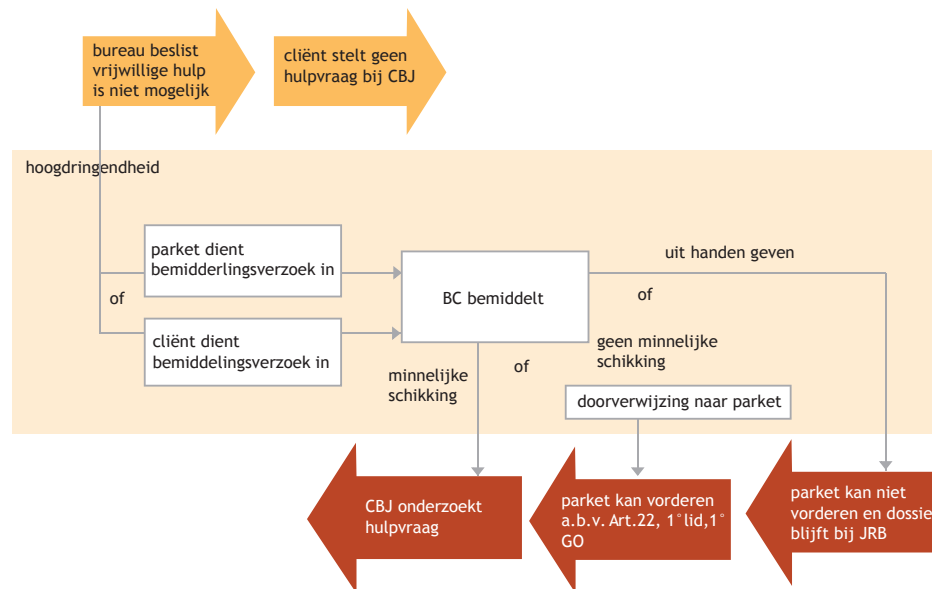
Beslissing Bureau: vrijwilligheid is mogelijk:

- De cliënt, het parket en/of sd JRB verzoeken de jeugdrechter om de maatregel in te trekken.
- De jeugdrechter beslist tot afsluiten dossier : het comité start hulpverlening op.
- De jeugdrechter behoudt het dossier : Jr en sd JRB werken verder binnen procedure hoogdringendheid.

Beslissing Bureau: vrijwilligheid is niet mogelijk:

- o Parket of cliëntstelsysteem dient bemiddelingsverzoek in bij bemiddelingscommissie.
- o BC bemiddelt :
 - Resultaat bemiddeling :
 - minnelijke regeling : CBJ onderzoekt hulpvraag
 - doorverwijzing parket
 - uit handen geven: parket kan niet vorderen, dossier blijft bij JRB.

SECTOR

Sint-Gregorius – PI Heynsdaele

VAPH

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Vaste procedure bij de intake.

De intake gebeurt door de coördinator van het dossier en de orthopedagoge. Zij stellen zich tevens op als vertrouwenspersonen. We hanteren een actieve luisterhouding en streven er naar een vertrouwensrelatie op te bouwen met de personen in kwestie.

Standaard wordt een document ondertekend met toestemming om informatie op te vragen bij andere voorzieningen. Telkens de situatie zich voordoet, wordt dit nogmaals met de ouders opgenomen. Kan dit met de ouders worden opgenomen. Naar werkbaarheid en vertrouwen wordt een inschatting gemaakt, wat het meest zinvolle parcours is.

Als ouders dit weigeren, wordt dit met hen opgenomen. Als het over 1 dienst gaat, wordt dit gerespecteerd. Als het meerdere diensten betreft, wordt naar de ouders aangegeven dat dit moeilijk werkbaar wordt. (ouders geven aan dat men hierdoor onder druk komt te staan)

Twee maal per jaar wordt een handelingsplan bespreking georganiseerd waarop ouders worden uitgenodigd.

De kinderen worden op hun niveau geïnformeerd over het gesprek met de ouders. Binnen het team wordt op voorhand besproken wie wat opneemt.

Wekelijkse is er een individueel moment met zijn of haar vaste opvoeder(ster).(Individuele Begeleider)

Voor en nabespreking van een Individueel Handelingsplan (IHP) daarbij wordt de jongeren geïnformeerd en hij/zij krijgt de kans mee te participeren.

IHP Werkmap. Verschillende thema's die de jongeren belangrijk vinden worden verdiept. Aanleren van communicatievaardigheden. Leefgroepvergadering; wekelijks overlopen van de jongeren kunnen situaties voorkomen. Dagboekstelsel: in kaart brengen van situaties die verontrustend kunnen worden.

Sterk situatie afhankelijk.

De coördinator plant regelmatig huisbezoeken samen met de individuele begeleider. De gezinsgesprekken kunnen over opvoedingsproblematie gaan, informatie verlenen en gedeelde zorg en aanpak naar het kind.

Er wordt hier enkel van afgeweken als er een contactverbod is.

In moeilijke gezinscontexten worden intensieve thuisbegeleiding op gestart.

(1 tot 2 maal contact per maand en regelmatig telefonisch contact)

Op regelmatige basis wordt contact opgenomen met de ouders via verschillende kanalen. mail, telefoon, schriftje.

Wanneer de kinderen worden gebracht en opgehaald is er een kort contact moment voorzien met de ouder.

Ouders worden per trimester uitgenodigd tijdens leefgroepmomenten, infoavonden, allerlei activiteiten, ouder cursussen rond ouderlijke vaardigheden zoals (driemaster, pad en dergelijke)

Gezinsweekends: weekend georganiseerd voor ouders en jongeren. Werken rond een aantal thema's met betrekking tot opvoeden.

Jongeren kunnen de begeleiding van de ouders niet weigeren. Als jongeren dit zouden doen, wordt de situatie niet werkbaar.

In sommige voorzieningen wordt expliciet het akkoord van de jongere gevraagd bij de intake. Indien dit niet verkregen wordt, start men niet.

Bemerking

De manier van benaderen is binnen de verschillende afdelingen verschillend. Soms te weinig middelen en tijdsgebrek, waardoor het individueel moment verloren gaat.

Intensieve thuisbegeleiding is omwille van beperkte middelen niet altijd mogelijk.

Om te kunnen voldoen aan de noden zouden er meer middelen moeten worden vrij gemaakt.

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Als kinderen in gevaar zijn heeft de voorziening de taak in te grijpen. In eerste instantie in samenspraak met de cliënt en als dat niet lukt verdere stappen ondernemen ter bescherming van de jongere.

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting

Liggen deze criteria vast?

Met betrekking tot ouders

Geen vaste criteria, maar er is wel aandacht voor bepaalde **signalen**.

Regelmatige crisissen en of uitbarstingen die elkaar opvolgen zonder aanwijsbare reden.

Weinig of geen contact met thuismilieu, bizar gedrag, ongewoon spel, uitspraken, ed.

Dergelijke signalen worden met de ouders besproken.

Er zijn echter groot aantal persoons- en situatiegebonden factoren, waar je opnieuw dient te nuanceren. Het inschatten hangt ook af van de ervaring van de hulpverlener. Kennis van samenhang van problematiek, oog hebben voor meerdere factoren die verontrusting in de hand werken.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Binnen de voorziening bestaat de visie dat elk een recht heeft op een veilige en constructieve ontwikkeling. Van daaruit worden de rechten van de bewoner gerespecteerd. Indien deze rechten geschaad worden, dient men acties te ondernemen om het kind te beschermen.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Onderwerpen als deze, zijn moeilijk in algemene termen of procedures te omvatten. Ze zijn sterk situatie gebonden.

Op welke manier? Waar?

Gevoel van verontrusting bij het begeleidende team. (Terug te vinden in het vademecum/ kwaliteithandboek).

Worden geobjectiveerd in een team.

Daarin staan krijtlijnen/procedure bij vermoede van mishandeling. Ligt op elke afdeling ter inzage, en is ook terug te vinden op het intranet.

Bemerking

Het is belangrijk alert te blijven. Men moet zich hoeden voor gewenning. Als jongeren jarenlang in de voorziening verblijven en er zich geregeld moeilijke situaties voordoen, is dit een blijvend aandachtspunt. Interne en extern aftoetsen is hierbij aangewezen.

Specificeer deze criteria.

Gevoel dat de jongere in gevaar is en communicatie met de ouders over dit gevoel is moeilijk of communicatie brengt onvoldoende verandering teweeg binnen afzienbare tijd.

Bemerking

Dit gevoel leeft niet enkel bij een individu. De signaallijst is hierbij een hulpmiddel dat helpt dit gevoel te objectiveren.

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Bemerkingen

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Iedere medewerker is verantwoordelijk om bij signalen zijn vermoeden uit te spreken binnen zijn team.

Er wordt in de eerste instantie een poging ondernomen om met de cliënt in gesprek te gaan en het vermoeden uit te spreken.

In het team en of tijdens intervisie worden verdere stappen bekeken. Mogelijks wordt de directie ingelicht.

Bemerking

Sommige voorzieningen hebben jongeren in begeleiding waarbij de afstand voor ouders moeilijk te overbruggen is. In die situaties is het vrij moeilijk om de ouders in de begeleiding te betrekken. Dit geldt ook voor het aftoetsen van de verontrusting.

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Er zal altijd een gesprek met de ouders volgen waarin de ongerustheid wordt besproken. Alle mogelijke stappen worden openlijk besproken. Er wordt veel aandacht geschonken aan een zekere sfeer van vertrouwen en openheid.

Daarbij worden ook voorstellen gedaan om met akkoord van de ouders hulp te bieden. Crisis opvang binnen het MPI of weekend verblijf in het buitenhuis. Telefonische ondersteuning via permanentie
In moeilijke situaties wordt soms gekozen om de gesprekken met twee personen te voeren (de coördinator en de thuisbegeleidster).

Met betrekking tot het kind, de jongere

Alle acties worden op aangepast op niveau en teruggekoppeld naar het kind indien aangewezen.

In GES-dossiers is CBJ/ SD JRB vaak een partner. Bij fout lopen wordt naar hen een terugkoppeling verwacht. Als er feedback gegeven wordt naar deze instanties gebeurt dit nadat de jongere hiervan op de hoogte gesteld werd.

Kinderen worden niet altijd op de hoogte gebracht, zoiets kan gebeuren indien aangewezen en ook van belang voor het kind.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Overleg binnen team

Er is steeds overleg in het afdelingsteam dat terugkoppelt naar leefgroepsteam.

De directie wordt steeds kort op de hoogte gebracht.

In bepaalde gevallen kan de situatie vragen dat de raad van beheer of de juridische dienst op de hoogte worden gebracht

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Overleg met betrokken diensten met medeweten van de cliënt.

Soms anoniem advies bij VK (dit is dan zonder medeweten van de ouders).

Inschakeling CBJ of VK wordt steeds openlijk gecommuniceerd naar de ouders.

Bemerking

Indien het niet aangewezen is dat de jongere naar huis gaat, wordt er naar steunfiguren gezocht (grootouders, VK, CBJ,...)

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Teambeslissing, steeds na overleg met betrokken partijen.

Bemerkingen

Als er na aftoetsen geen sprake meer is van vrijwilligheid.

Noodprocedure

Via parket

Uitvoeren van gemaakte afspraken

In afspraak binnen het team; coördinator en/ of thuisbegeleiders

Melden

Bevoegde diensten CBJ, VK, sociale dienst politie

Doorverwijzing

CBJ, crisis opname psychiatrie, VK

Feedback

Door coördinator

Opvolgen na doorverwijzing

Door coördinator

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Het betreft hier uitzonderlijke situaties.

Bij situaties waarbij de veiligheid van het kind niet kan worden gegarandeerd

Bij ontoerekeningsvatbaarheid cliënt.

In gevaarlijke situaties kan er assistentie worden gevraagd van de sociale dienst van de politie. Zij kunnen vergezellen in burger.

Indien bij ouders geen opening is om het welzijn van het kind te garanderen en de integriteit te respecteren.

Bemerking

Ontoerekeningsvatbaar als term wordt nergens omschreven.

Als er een beperkt inzicht is bij de ouders, komen we vaker in situaties van maatschappelijke noodzaak.

Ook oog hebben voor oudermishandeling. Ook deze situaties vallen onder maatschappelijke noodzaak.

SECTOR

Provinciale afdeling Oost-Vlaanderen – team preventieve gezinsondersteuning

KIND en GEZIN

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Medische en pedagogische preventie via huisbezoeken en consultaties

Medische en pedagogische preventie via huisbezoeken en consultaties

Bemerking

Doelgroep 0 tot schoolgaand (uiterlijk 6 jaar)

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Decreet van 30 april 2004 (BS 7 juni 2004) tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin: art 7,2° het opvolgen, detecteren en signaleren van risico's inzake gezondheid, ontwikkeling en opvoeding van kinderen, waaronder de detectie van kindermishandeling en het screenen van gehoor en zicht;

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting

Liggen deze criteria vast?

Op welke manier? Waar?

Plan van aanpak ter preventie van kindermishandeling

Bemerking

Een volledig plan met richtlijnen en procedures die gelden binnen de hele preventieve zorg van Kind & Gezin

Specificeer deze criteria.

Met betrekking tot ouders

- signalen bij de ouder
- signalen bij ouder / kind-interactie
- zorgmeldingen van derden
- ongerust gevoel bij verpleegkundige of cb-arts
- schaal pos

Met betrekking tot het kind, de jongere

- signalen bij het kind
- schaal pos

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Vermoeden

Wanneer er signalen zijn (zie boven), wordt de schaal pos ingevuld. Bij een kritische score op de Schaal POS, spreken we van een verhoogd risico op mishandeling / verwaarlozing.

Overleg met de cliënt

zie stappenplan voor overleg (bijlage 2):

Na een kritische score op de schaal POS wordt er overleg met de teamverantwoordelijke verplicht. In dit overleg wordt bekeken op welke manier de bezorgdheid met de ouders kan besproken worden.

Overleg binnen team

Zie stappenplan voor overleg (bijlage 2)

Kritische score schaal pos: overleg met teamverantwoordelijke, daarna beslissing welke adviezen intern worden ingewonnen: arts, gezinsondersteuner, opvoedingsconsulent, andere collega's

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Er wordt gekeken naar welke andere zorgverleners in het gezin komen, of zij dezelfde opdracht hebben ten aanzien van het gezin en of het zinvol is waarnemingen met hen te bespreken. Enkel met akkoord van de ouders, tenzij het vragen van akkoord het belang van het kind schaadt, of het kind in gevaar zou brengen.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Beslissingen worden genomen door teamlid en teamverantwoordelijke, op basis van adviezen. beslissingen worden altijd in overleg genomen.

Noodprocedure

Indien het kind in acuut gevaar is, worden ouders gemotiveerd om kind te laten opnemen in een ziekenhuis. Weigeren ouders, dan melding bij parket / vertrouwenscentrum

Verder is er een procedure 'volhardende zorg' (bijlage 3) indien ouders niet (meer) wensen in te gaan op het dienstverleningsaanbod van Kind & Gezin en er sterke bezorgdheden zijn.

Uitvoeren van gemaakte afspraken

In overleg met de ouders wordt gezocht naar een gepaste ondersteuning / hulpverlening

Melden

Zie stappenplan voor overleg: wanneer er een ernstige bezorgdheid bestaat en ouders weigeren alle ondersteuning en gaan niet in op doorverwijzingen, dan komt er een melding bij het vertrouwenscentrum of bij parket (vaak na advies vertrouwenscentrum)

Doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Doorverwijzing indien de ondersteuningsbehoefte het preventieve aanbod van Kind & Gezin overstijgt.

Doorverwijzing naar CKG als er een langdurige intensieve vorm van opvoedingsondersteuning noodzakelijk is.

Feedback

Naar betrokken partijen: ouders, andere zorgverleners.

Opvolgen na doorverwijzing

De preventieve dienstverlening loopt verder (indien akkoord van de ouders) tot het moment waarop de kinderen naar school gaan (uiterlijk 6 jaar)

Er wordt zorg besteed aan de overdracht naar het CLB.

Na tussenkomst van het parket blijft, in het kader van de continuïteit van de zorg, het aanbod van K&G bestaande.

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Slechts één reden is mogelijk: indien we door het bespreken met de ouder het kind in gevaar brengen. Als het gevaar bestaat dat de verpleegkundige in gevaar komt, kan er gekeken worden op welke manier de ouders het best in gelicht wordt (van een melding).

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

SECTOR

Provinciale afdeling Oost-Vlaanderen – team preventieve gezinsondersteuning

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Verontrustende situaties In de huidige richtlijn hanteren we de term ‘zorgwekkende opvoedingssituaties’.

Een zorgwekkende opvoedingssituatie omschrijven we als een situatie waarin sprake is van een verstoring of een bedreiging van de lichamelijke of geestelijke gezondheid of ontwikkeling van het kind.

De situatie houdt verband met moeilijkheden of problemen (van medische, psycho-sociale, financiële,...) of opvoedingskwaliteiten van één of beide ouders. Deze problemen kunnen ook samenhangen met problemen bij het kind zelf (medisch, psychosociaal) of factoren in de omgeving (bijv. woonsituaties, veiligheid in de buurt,..).

Er kan daarbij – maar dit hoeft niet meteen het geval te zijn – sprake zijn van kindermishandeling of verwaarlozing.

Net als de term problematische opvoedingssituaties gaat het over deze vormen van kindermishandeling die zich binnen de gezinscontext afspelen. Deze definitie omvat niet onmiddellijk de vormen van kindermishandeling die gebeuren door andere personen (ten opzichte van wie de het kind in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat).

Maatschappelijke Noodzaak

Clïëntparticipatie

Informatie inwinnen en doorgeven Volgens de juridische principes van beroepsgeheim (zie bijlage 4)

Kind en Gezin bereikt 98% van de gezinnen.

KIND EN GEZIN

SECTOR

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

KIND en GEZIN

PREVENTIE

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bij gemelde risicosituaties, voor er een effectief probleem is, kan het VK een ondersteunend/ hulpverlenend netwerk uitbouwen.

Bemerking

Hoofdzakelijk bij gezinnen met ongeboren of jonge baby's. Voorbeeld: druggebruikende ouders, mentale handicap, psychiatrische problematiek.....

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

1. verlenen van deskundig advies
2. coördinatie en ondersteuning van de hulpverlening (oa. het organiseren van overleg en afstemming)
3. instaan voor diagnostiek en hulpverlening (zelf, in samenspraak met huisarts, CLB, dienst gynaecologie van UZ,...) altijd vertrekkende vanuit de beschermende en risicofactoren
4. sensibiliserings- en vormingsactiviteiten (vaak training in gespreksvoering)
5. signaleren van knelpunten in de hulpverlening bij kindermishandeling aan de bevoegde overheid

Bemerking

Het doel van het VK is mishandeling stoppen, voorkomen, sensibiliseren – informeren over,...

Uiteraard heeft onze werking steeds betrekking op kinderen en jongeren. Het VK heeft echter niet altijd een face to face contact met ouders en/of minderjarigen.

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting

Liggen deze criteria vast?

Neen

Bemerking

Een risicotaxatie-instrument is in ontwikkeling, uniform voor alle VK's.

Op welke manier? Waar?

Huidige werkwijze inschatting per situatie in multi-disciplinair team

Bemerking

Via intervisie en vorming. Richtlijn terug te vinden in kwaliteitshandboek.

Specificeer deze criteria.

Ter ondersteuning van de hulpverleners kan er gebruik gemaakt worden van meer specifiek de Care-NL, Leuvens observatiesjabloon, Signaallijst, Scoda-richtlijn,...

Bemerking

Gebruik na training, doch op VK ervaringsgericht en in overleg gebruikt en niet systematisch.

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Soms ontstaan bezorgdheden vanuit algemenere signalen die gezinnen geven, bezwarende voorgeschiedenis van ouders,... waar professionelen en anderen inschatten dat er voldoende elementen zijn die een reëel risico vormen op mishandeling.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Een vermoeden ontstaat vanuit (non-) specifieke signalen die door iemand opgevangen en geïnterpreteerd worden.

Door te starten vanuit een vermoeden grijpen we de kans om in vroeg stadium hulp te kunnen bieden.

Een vermoeden groeit door de observaties van professionelen en anderen.

Hoe kan je een vertrouwensfiguur voor de kinderen zoeken? Er wordt niet altijd rechtstreeks met de kinderen gepraat.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Het vermoeden wordt besproken met de aanmelder en er wordt een risico inschatting gemaakt

Veelal ontstaat een vermoeden vanuit ouder- en kindfactoren.

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Er wordt aan de cliënt meegedeeld wie de melding gedaan heeft, tenzij de aanmelder anoniem wil blijven.

Rechtstreekse tussenkomsten, gesprek met de minderjarige, de ouders en/of anderen.

Adviesformulering hoe omgaan met de situatie.

Indien verontrustend, verdere afspraken

Met betrekking tot het kind, de jongere

Er wordt op het niveau van de minderjarige meegedeeld wie de melding gedaan heeft, tenzij de aanmelder anoniem wil blijven

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Bemerking

Na objectivering beslissen over verdere opvolging en/of face to face contacten.

Overleg binnen team

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Elke aanmelding wordt besproken en opgevolgd door het multidisciplinair team (kinderarts, psycholoog, maatsch. Werker,criminoloog)

Elke aanmelding wordt besproken en opgevolgd door het multidisciplinair team (kinderarts, psycholoog, maatsch. Werker,criminoloog)

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Overleg met melders met een beroepsgeheim blijft functioneel en discreet.

Bemerking

In het belang van het kind maken we een inschatting over wie gecontacteerd wordt en wanneer ouders betrokken worden.

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In overleg met externe betrokkenen en na multidisciplinaire teambespreking wordt verdere opvolging afgestemd en afgesproken.

We pogen zelf of via derden zo veel mogelijk kinderen/jongeren te betrekken, afhankelijk van problematiek en leeftijd.

Bemerkingen

Indien nodig motivationele gesprekken om HV mogelijk te maken.

Noodprocedure

Art 458bis , melding bij parketmagistraat

- Het kind moet gezien zijn
- Afspraken zijn moeilijk tot niet mogelijk
- Er is sprake van hoogdringendheid
- Er is geen sprake meer van vrijwilligheid

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Intern : dossierbeheerder

Melden

Indien het VK nog mogelijkheden ziet binnen de vrijwillige hulpverlening, vastlopen zonder acute situatie, kan na overleg en met medeweten van ouders een schriftelijke melding op het CJB. Indien vrijwilligheid onmogelijk is, zal het Vertrouwenscentrum zijn verantwoordelijkheid nemen en het parket als-nog op de hoogte brengen. Cfr artikel 458bis

Doorverwijzing

Doorverwijzen naar de gepaste hulpverlening

Bemerking

Drie sporenbeleid: dader, slachtoffer, partner, siblings

Feedback

Met betrekking tot ouders

Heel beperkt, functioneel en discreet vanwege het beroepsgeheim.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Het betreft een brugfunctie. Er moet te allen tijde vermeden worden dat er kwetsuren gemaakt worden die een herstel in de relatie in de weg kunnen staan. Het gaat hier over heel delicate materie.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Opvolgen na doorverwijzing

In afspraak met de desbetreffende dienst

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Met betrekking tot ouders

We pogen steeds ouders te motiveren om zich actief in te zetten naar hun kinderen en verantwoordelijkheid op te nemen.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Doorheen ons hulpverleningsproces vergroten we het gevoel van controle op de situatie bij de minderjarige.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

De veiligheid van het kind/kinderen is de enige redenen. Soms moeten we de beschermingsgedachte laten primeren boven de participatiegedachte.

Met betrekking tot het kind, de jongere

De bekwaamheid van de minderjarige bepaald de mate van betrokkenheid.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

SECTOR

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

Visie *(omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)*

Verontrustende situaties

Maatschappelijke Noodzaak

Cliëntparticipatie

Informatie inwinnen en doorgeven

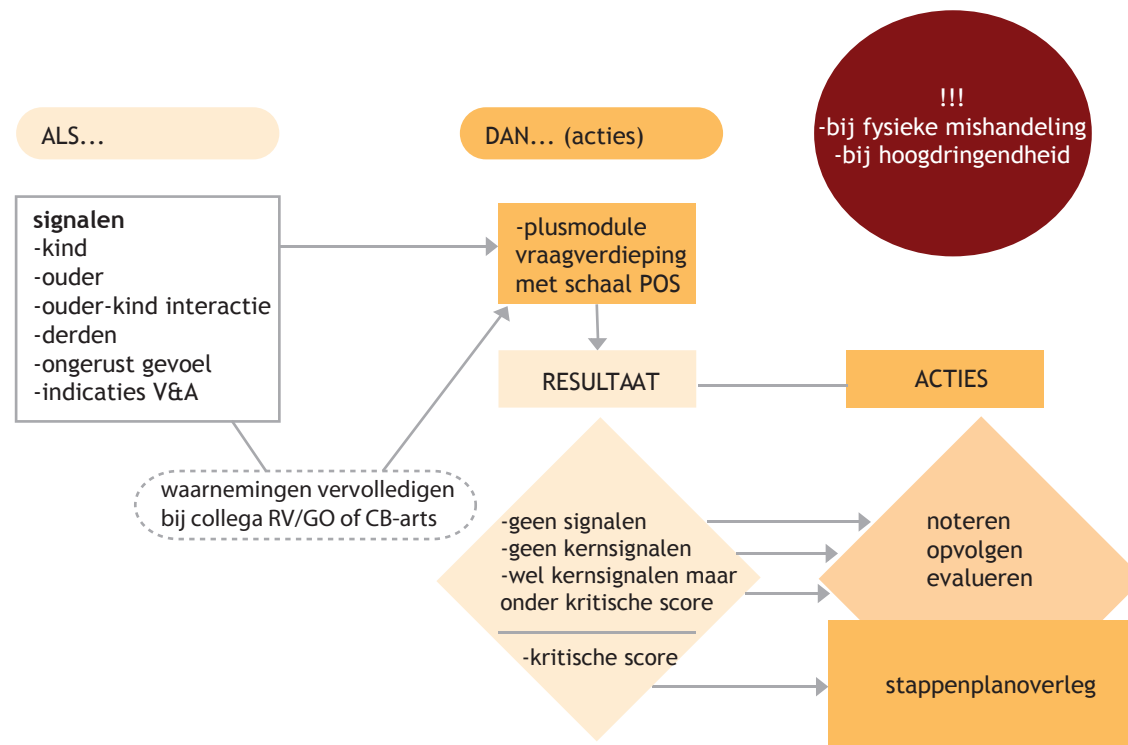
KIND EN GEZIN

Overzicht beroepsgeheim sector K&G

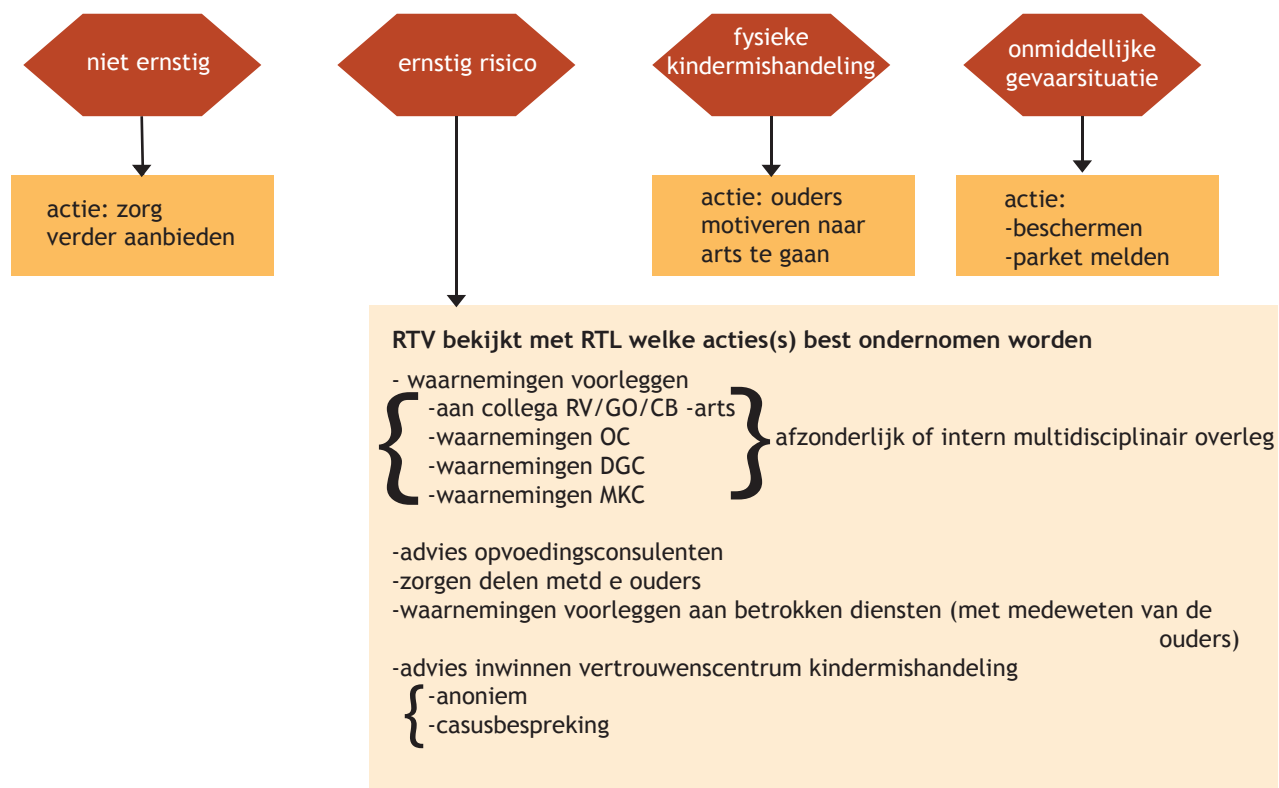
Vraag van	Hulpverleners met gezamenlijk beroepsgeheim (teamwerking).	Hulpverleners met gedeeld beroepsgeheim	Derden: andere hulpverleners niet gedeeld beroepsgeheim	Justitie en politie
	Ja, want	Ja, als	Neen, tenzij	Neen, tenzij
Voorwaarden	Impliciet akkoord van de ouders is aanwezig.	Voldaan is aan de voorwaarden van gedeeld beroepsgeheim.	Akkoord van de ouders.	<ul style="list-style-type: none"> • Aangifte van kindermishandeling • Noodtoestand
Welke info	Info die noodzakelijk en relevant is, kan gedeeld worden, indien mogelijk anoniem.	Info die noodzakelijk wordt geacht voor een adequate hulpverlening.	Info waarover er akkoord is en enkel indien dit in het belang van het kind de situatie kan verbeteren.	Afweging in het belang van het kind.

RICHTLIJNEN VOOR HET SIGNALEREN VAN EN HANDELEN BIJ ZORGWEKKENDE OPVOEDINGSSITUATIES

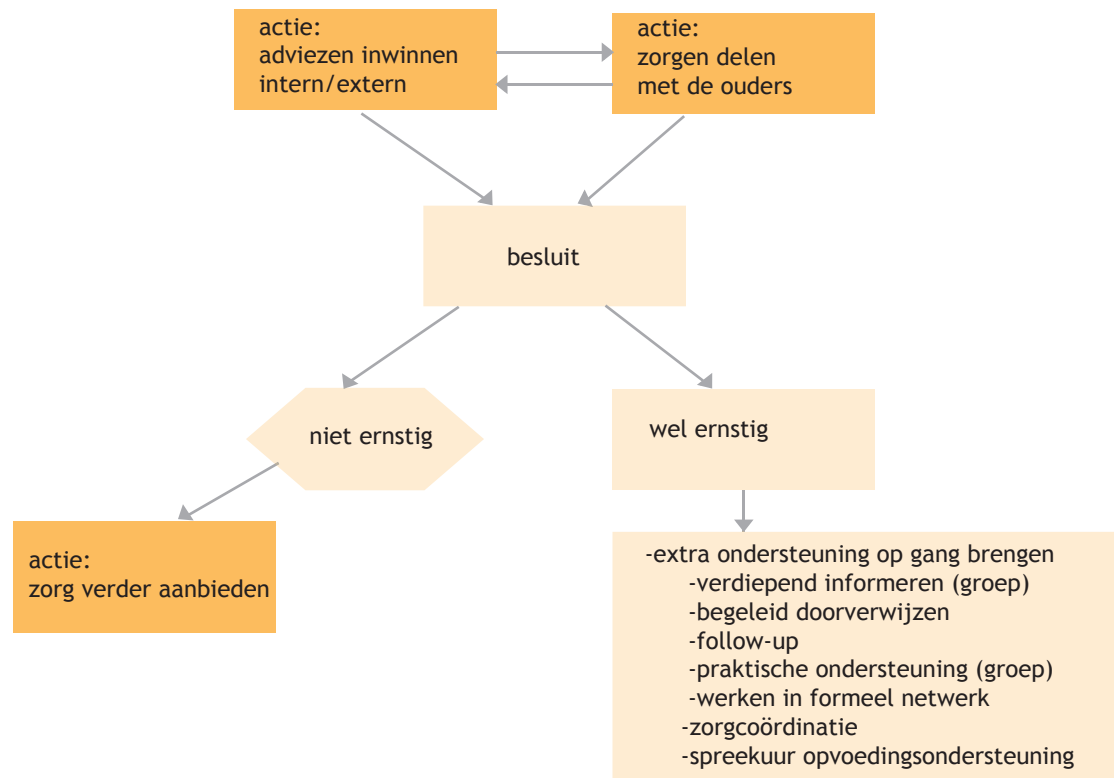
FASE 1: SIGNALLEN

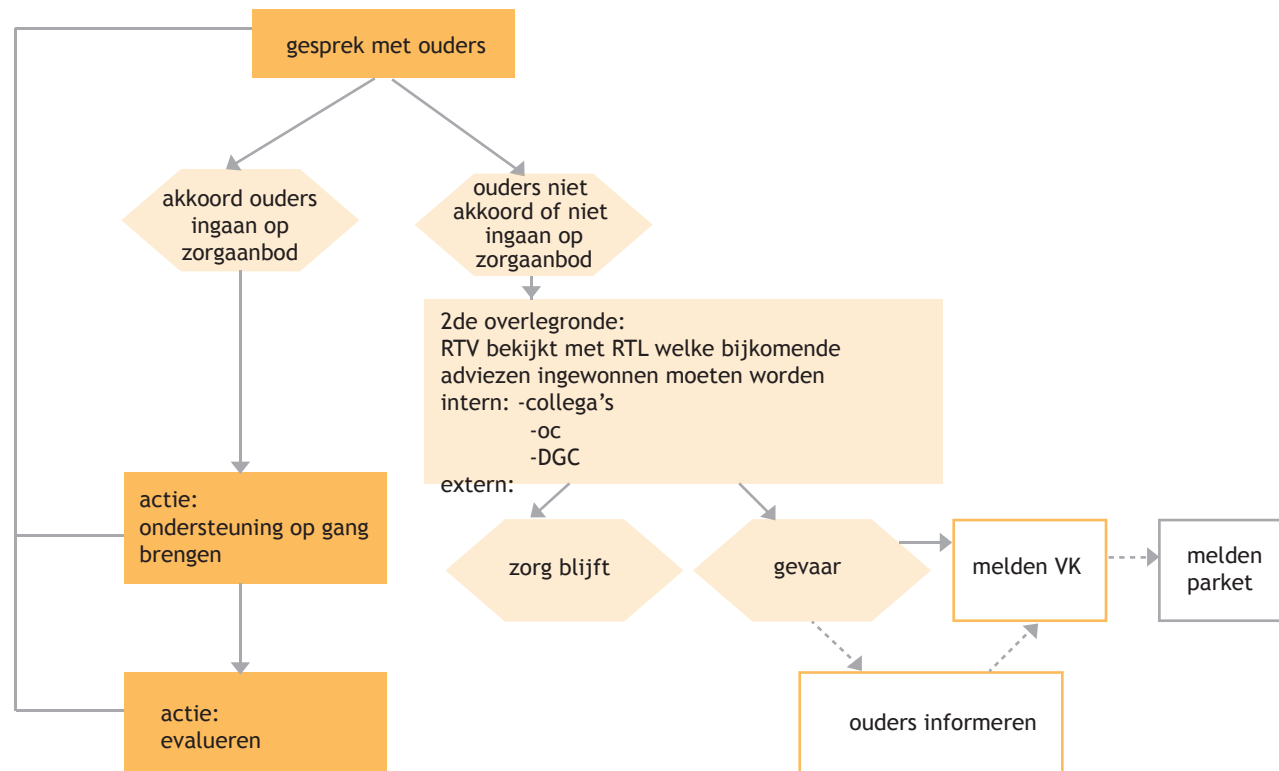
FASE 2: OVERLEG: REGIOTEAMVERANTWOORDELIJKE INFORMEREN

FASE 3: ACTIES UITVOEREN

FASE 4: EXTRA ONDERSTEUNING OP GANG BRENGEN

SECTOR

Begeleidingstehuizen netwerk Oudenaarde

BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND

PREVENTIE

Onderstaande is sectorspecifiek

Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

BJB is altijd op verwijzing van CBJ of JRB. Verwijzer wordt continue betrokken in begeleidingsproces (overleg, gedeelde verantwoordelijkheid, beslissen – zeker bij gerechtelijke jeugdhulp)

Idem
DRPM (recht op informatie, dossier, bekwaamheid, meestal vanaf 12 jaar)

Vrijwillige hulp (CBJ) is altijd met akkoord van cliënten (kind vanaf 12)

Hulp heeft een vrijwillig (maar niet vanzelfsprekend) of gedwongen karakter

Een residentiële opname, zeker via JRB, kan in specifieke situaties beschermend bedoeld zijn.

Residenties moeten, voor overnachtingen buitenhuis, toelating hebben van de verwijzer, zeker van de JR.

Elementen en procedures in Q-handboeken: beschrijving visie op hulpverlening (aanklampend, vraaggericht, in dialoog, emancipatorisch, individuele en groepsbegeleiding, gezinsbegeleiding...) en procedures (opname, uitwisselen informatie, dossier, afsluiting hulp- en dienstverlening)

Teamoverleg

Ondersteuning door en overleg met bijzondere functies (staf, pedagogische cel...)

Alle residenties beschikken over werkvoorschriften of procedures die bepalen hoe men omgaat met verontrustende of kritieke situaties (bv. fugue, bv. familiale dreiging, zwaar grensoverschrijdend gedrag>spijbelen, druggebruik, agressie...) In deze procedures is voorzien welke rol verwijzer en ouders kunnen spelen.

Bemerking

Maturiteit kind wordt in rekening gebracht. Hoe jonger het kind hoe attentiever we zijn naar de ouders in verband met de ouderlijke verantwoordelijkheid.

De “omgekeerde” vraag:

“Aan welke voorwaarden moeten ouders-kinderen voldoen om een plaatsing te beëindigen?”

OPDRACHT MET BETREKKING TOT MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

BJB komt altijd tussen in Problematische OpvoedingsSituaties (POS).

BJB komt altijd tussen in Problematische OpvoedingsSituaties (POS).

Bij deze situaties, zeker indien de verwijzer optreedt in functie van het beschermen van de fysieke integriteit van kind of jongere, hebben wij o.a. tot taak om het kind te beschermen én tegelijk toch pogen gezinsgericht te werken, met respect voor de positie van ouders.

Bij deze situaties, zeker indien de verwijzer optreedt in functie van het beschermen van de fysieke integriteit van kind of jongere, hebben wij o.a. tot taak om het kind te beschermen én tegelijk toch pogen gezinsgericht te werken, met respect voor de positie van ouders.

Bemerking

Belang van de verwijzer (de consulent is een spilfiguur in de hulpverlening) in functie van inschatting risico, in functie van overleg en van noodzakelijke beslissingen. Wat als deze wegvalt in NRTH?

Anderzijds zijn er zoveel verschillende visies op hulpverlening (duur, doelen...) die een dringend ingrijpen noodzaken, als er hulpverleners zijn...

Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?

Criteria risico-inschatting

Altijd in communicatie met de verwijzer

Liggen deze criteria vast?

Niet eenduidig vast te leggen

Op welke manier? Waar?

Elke situatie wordt grondig bekeken op een ad hoc overleg, minstens met begeleiding, één stafflid en directie.

Specificeer deze criteria.

Vermoedens of feiten (beschuldigd of betrapt), context minderjarige, context feiten, ernst van de feiten, begeleidbaarheid en motivatie van cliënten

PROCEDURE

Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?

Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?

Bemerkingen

Vermoeden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Analyse van de situatie: feiten en gissingen, wie is betrokken? Met welke perspectieven en belangen? Wie poogt te kijken vanuit ouderperspectief?

Wie kijkt vanuit de belangen van kind-jongere? Beide perspectieven moeten in beeld gebracht en bespreekbaar gemaakt worden.

Bemerking

“waar rook is, is vuur”- wij onderzoeken of beschuldigen niet, wij staan wél voor de integriteit

Overleg met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Formuleren van werkhypothesen (omtrent de betekenis van vermoeden-feiten, betekenis van de melding...) die, indien mogelijk, met cliëntstelsel worden afgetoetst en gedeeld.

O.b.v. reactie (erkennen, ontkennen) al of niet hulp aanbieden of doorverwijzen.

Overleg binnen team

Met betrekking tot ouders

Plotse en spoedeisende situaties eisen spoedoverleg. Een ad hoc - team wordt dan samengeroepen (begeleider, individueel begeleider, gezinbegeleider - staf lid, directie).

Met betrekking tot het kind, de jongere

Na de spoedeisende tussenkomsten en – beslissingen zal op het gewone teamoverleg worden bekeken met welke doelen, hoe en door wie de cliënten (zeker het slachtoffer) verder kan worden geholpen, of er nood is aan externe hulp en, zo ja, welke dit dan moet zijn en hoe die kan opgezet worden.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Adviezen inwinnen

Overleg externen

Met betrekking tot ouders

Ja, bij specialisten terzake (VK, CGZ, Sensoa, drughulpverlening, ...)
Zeker overleg met verwijzer, soms beslissing door verwijzer.

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?

Beslissing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Beslissingen met het oog op het beveiligen van slachtoffers en omgeving zijn individu- en teamoverstijgend en bijgevolg een hiërarchische verantwoordelijkheid.

Gezien de aanklappendheid gebeurt een schorsing of stopzetten van hulpverlening altijd in overleg met de verwijzer en (meestal) ouders.

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Noodprocedure

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

In levensbedreigende of risicovolle situaties hebben medewerkers de plicht om eerst hulp- of politionele diensten te verwittigen en pas daarna de permanentie.

Uitvoeren van gemaakte afspraken

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Slachtoffer krijgt hulp aangeboden door begeleiding of staf lid.
Dader wordt aangesproken door staf lid of directie.

Melden

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Op basis van een afweging komen tot beslissing: beroepsgeheim, spreekrecht in het belang van het kind gebruiken, meldingsplicht in zeer bepaalde gevallen, desnoods anoniem.

Als slachtoffer klacht wil neerleggen kunnen wij eventueel daarbij ondersteunen (belang als slachtoffer erkend te worden!)

BJB-voorzieningen hebben de plicht om “ernstige gebeurtenissen” te melden aan inspectie en Jongerenwelzijn. (sectorspecifiek)

Doorverwijzing

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Indien nodig en wenselijk externe hulp (medisch, psycho-sociaal...)

Feedback

Opvolgen na doorverwijzing

Ondersteunen op vraag van cliënten.

Registratie van contacten

In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld?

In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?

Participatie cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Indien slachtoffer te jong is en onbekwaam wordt geacht is de notie “ouderlijke verantwoordelijkheid” van belang.

Indien slachtoffer voldoende matuur is, alles in overleg

De mate waarin ouders zullen worden geïnformeerd, is afhankelijk van hun aandeel in vermoedens of feiten.

Wij vertellen hen minimaal waarover wij ons zorgen maken en wat wij doen om de integriteit van hun kind te beschermen (relevante info).

Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt

Met betrekking tot ouders

Met betrekking tot het kind, de jongere

Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?

Het geven van deze informatie wordt met vrij grote zekerheid ingeschat als waarschijnlijke trigger voor nieuwe feiten

SECTOR

Begeleidingstehuizen netwerk Oudenaarde

Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)

Verontrustende situaties Wij houden de begeleiding aan zolang dit in het belang is van de cliënt, op voorwaarde dat de veiligheid van cliënt en context gegarandeerd zijn. Het betreft een blijvend engagement tot er een andere oplossing gevonden is.

Maatschappelijke Noodzaak Rekening houden met normen en waarden van cliëntsysteem is een basisattitude die elke hulpverlener moet hanteren in zijn denken en handelen. Anderzijds hebben we ook de verantwoordelijkheid om grensoverschrijdend gedrag waarbij de integriteit van kinderen in het gedrang komt, duidelijk als grensoverschrijdend te benoemen. Het is echter niet aan ons om te onderzoeken of te veroordelen. Wij zijn hulpverleners die de integriteit en de persoon van elke betrokkene respecteren en daarbij het contextuele belang van familie en bloedbanden in rekening brengen.

Clïëntparticipatie Zoveel mogelijk dialoog, weliswaar met respect voor privacy en beroepsgeheim

Informatie inwinnen en doorgeven Liefst met toestemming, desnoods in samenspraak met betrokkene, minstens na informeren aan betrokkenen.

In de dialoog met ouders wordt er geen onderscheid gemaakt tussen gedwongen en vrijwillige hulpverlening. De ouders blijven het recht op informatie behouden. Het is de bedoeling om samen met de ouders op weg te gaan naar verandering. Het is belangrijk om erkenning te geven aan de ouders.

BJB is niet voldoende gespecialiseerd en omkaderd om jongeren met een psychiatrische problematiek te begeleiden en te behandelen. Toch komen deze jongeren er vaak terecht wegens gebrek aan voldoende context.

Er is een grote kloof met justitie en parket. Voor ouders blijven beslissingen van de jeugdrechter soms onverwachts, onbegrijpelijk en niet aanvaardbaar.

Bij nieuw samengestelde gezinnen heeft de nieuwe partner geen inforecht. In overleg is het mogelijk de opvoedingsactoren (ook betekenisvolle anderen) mee rond de tafel te plaatsen. Hier speelt vooral de betekenis van de actor voor de jongere een belangrijke rol. Inzake geschreven informatie ligt dit echter anders.

BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND

DEEL IV ONDERSTEUNENDE DOCUMENTEN

1. CONCREET PROJECT VOOR DE VERNIEUWDE WERKGROEP MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK 16 JANUARI 2009

De stuurgroep Oost-Vlaanderen formuleert de volgende opdrachtomschrijving voor een vernieuwde werkgroep maatschappelijke noodzaak:

Twee opdrachten voor de werkgroep maatschappelijke noodzaak

1. Maak een werkbundel voor netwerken i.v.m. maatschappelijke noodzaak

1.a. Maak een **inventaris van sectorale visies/standpunten over de dialoog met de cliënt in verontrustende situaties en in maatschappelijk noodzakelijke hulp.**

De adviezen van ouders en minderjarigen (zie studiedag 28 november 2008) dienen daarbij als vertrekpunt. In de werkgroep onderhoudt elke sector zich tegenover deze adviezen, door een standpunt te formuleren: wat zijn binnen de sector de mogelijkheden en de grenzen van deze dialoog?

Verduidelijk in deze inventaris ook hoe deze visies/standpunten zich vertalen in sectorale procedures. Maak daarvoor gebruik van het overzicht van procedures dat in de werkgroep al gemaakt is.

1.b. Maak een **werkbaar kader voor de netwerken (jeugdhulp en crisisjeugdhulp) zodat zij in staat zijn om afspraken vast te leggen over de verwijzing naar en de samenwerking met het VK en het CBJ.**

Het kader moet de netwerken in staat stellen om een regionale dialoog tussen de betrokken partners op gang te trekken, wederzijdse verwachtingen te verduidelijken en zo tot afspraken te komen.

Maak hierbij gebruik van de oefeningen die in netwerken al gebeurd zijn

omtrent de positionering van het VK en het CBJ.

Voer binnen de werkgroep ook het debat of het parket als derde partner in dit afsprakenkader betrokken kan worden.

2. Formuleer een advies voor ondersteuning van hulpverleners op casusniveau

Formuleer een advies over hoe hulpverleners op casusniveau best ondersteund kunnen worden om gepast te handelen in verontrustende situaties en situaties van maatschappelijk noodzakelijke hulp (bvb. binnen sectoren, binnen voorzieningen, in intervisievormen...).

Ga daarbij in op minstens de volgende drie vragen die hulpverleners hebben:

- Hoe voer ik het gesprek met mijn cliënt?
- Hoe schat ik de situatie in?
- Welke gegevens kan/mag/moet ik uitwisselen?

Werkwijze

Voer deze twee opdrachten uit in samenspraak tussen het hulpverlenersperspectief en het cliëntperspectief, en met een betrokkenheid van alle sectoren van Integrale Jeugdhulp.

Leg beide resultaten voor aan de provinciale stuurgroep.

Na bespreking in de provinciale stuurgroep:

- 1) krijgen de netwerken een 'werkbundel maatschappelijke noodzaak' met daarin:
 - de adviezen van de reflectiegroepen,
 - de inventaris van sectorale visies op de dialoog met de cliënt,

- de inventaris van sectorale procedures
- het kader om tot afspraken te komen met CBJ en VK
- (onder voorbehoud van de bespreking op 22-01: het ethisch-deontologisch kader dat op de studiedag van 28 november door Jean-Pierre Vanhee gepresenteerd is)

2) gaat het advies over ondersteuning voor hulpverleners op casusniveau naar het Team Beleidondersteuning, in functie van het volgende praktijkrapport maatschappelijke noodzaak (Managementcomité september 2009).

De stuurgroep gaat ook na of het advies over ondersteuning voor hulpverleners aanleiding geeft om binnen Oost-Vlaanderen al acties te ondernemen.

Samenstelling van de vernieuwde werkgroep maatschappelijke noodzaak

Met de opdrachten die hierboven geformuleerd zijn, lijkt de volgende samenstelling aangewezen:

- Twee leden per sector
- Drie leden vanuit cliëntperspectief minderjarigen
- Drie leden vanuit cliëntperspectief ouders

Het voorzitterschap zou in een duo opgenomen worden: Paul Vandenbossche en een lid vanuit cliëntperspectief.

Timing

Eerste bijeenkomst: dinsdag 31 maart van 14.00 u tot 16.30 u in het Geuzenhuis.

2. BASISJABLOON

In de kolom SeS (Sectorstipiefiek) kan je aankruisen of de daarnaast geformuleerde omschrijving sectorstipiefiek is. Dit houdt in dat het voor de gehele sector geldend is. Indien dit niet het geval is, kruis je het niet aan. Dit om een onderscheid te maken tussen sectorstipiefieke handelingswijzen en voorzieningsstipiefieke handelingswijzen.

SECTOR		<i>Hierin noteer je vanuit welke sector je het sjabloon invult.</i>			
<i>Hierin specifieer je tot welke afdeling/voorziening je behoort.</i>					
Preventie	SeS	<i>Met betrekking tot ouders</i>	<i>Met betrekking tot het kind, de jongere</i>	<i>Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?</i>	<i>Bemerkingen</i>
Welke acties worden genomen ter preventie van verontrustende situaties?		<i>Is er binnen jullie werking een preventief luik voorzien? Uit wat bestaat dit?</i>			<i>Noteer de bemerkingen die rijzen bij het invullen van het item.</i>
Opdracht met betrekking tot maatschappelijke noodzaak		<i>Heeft de voorziening een opdracht in het kader van maatschappelijk noodzakelijk geachte hulp? Zo ja, tracht deze te omschrijven.</i>			
<i>Welke zijn de criteria om een situatie verontrustend te beschouwen?</i>	Criteria risico-inschatting				
	Liggen deze criteria vast?				
	Op welke manier? Waar?		<i>Indien de voorziening over deze criteria beschikt, waarin zijn deze omschreven?</i>		
	Specificeer deze criteria.				

Preventie		SeS	Met betrekking tot ouders	Met betrekking tot het kind, de jongere	Wordt feedback gegeven over het gesprek met de jongere naar de ouders?	Bemerkingen
Welke richtlijnen bestaan er binnen de organisatie betreffende het handelen in verontrustende situaties?	Welke partners worden betrokken bij het inschatten van de situatie?	Procedure				
		Vermoeden				
		Overleg met de cliënt ¹				
		Overleg binnen team				
		Adviezen inwinnen Overleg externen				
	Welke partners worden betrokken bij de beslissing betreffende de afhandeling van de situatie?	Beslissing				
		Noodprocedure				
		Uitvoeren van gemaakte afspraken				
		Melden				
		Doorverwijzing				
In welke situaties wordt er zonder medeweten van een cliënt gehandeld? In welke situaties wordt er met medeweten maar zonder akkoord van een cliënt gehandeld?		Feedback				
		Opvolgen na doorverwijzing				
		Participatie cliënt				
		Redenen om vermoeden niet te bespreken met de cliënt				

SECTOR
Visie (omschrijf de visie van de sector in de volgende situaties)
Verontrustende situaties
Maatschappelijke Noodzaak
Clieñtparticipatie
Informatie inwinnen en doorgeven

¹ Met cliënt wordt verwezen naar de ouder, de jongere, het kind.

3 BIJDRAGE STUDIEDAG 'OMGAAN MET VERONTRUSTING' REFLECTIEGROEP OUDERS INTEGRALE JEUGDHULP 28 -11- 2008

Inleiding

- Ouders erkennen dat er kinderen en jongeren zijn die in moeilijke omstandigheden opgroeien, ook binnen een gezinscontext. Ouders erkennen dat sommige kinderen en jongeren in situaties leven waarbij de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren worden bedreigd, waarbij kinderen in gevaar zijn.
- Ouders geven aan dat 'verontrust zijn' over de ontwikkeling, ontwikkelingskansen en het welzijn van kinderen in het algemeen, een positieve zaak is. Het is een teken van betrokkenheid van de samenleving en haar hulpverleners. Ouders zijn tevreden dat de samenleving mee de zorg opneemt voor kinderen en jongeren die in moeilijke situaties leven. Ouders waarderen de wil om hen bij de opvoeding van hun kinderen en jongeren te ondersteunen en erkennen dat ze soms steun kunnen gebruiken.
- Ook ouders wensen bescherming van kinderen in situaties van mishandeling, in gevaarsituaties voor het kind. Dan moet er ingegrepen worden. Daarover bestaat er geen discussie.

Maar... ouders stellen zich omtrent de hulpverlening in deze moeilijke, verontrustende situaties uiteraard veel vragen.

Krijgen ouders en gezinnen de hulp die ze vragen, de hulp die ze denken nodig te hebben? Is hulp voldoende, tijdig beschikbaar én toereikend om complexere situaties te vermijden?

Wat doen hulpverleners in situaties waarbij ze verontrust zijn? Durven ze met ouders spreken over hun bezorgdheden en hoe doen ze dat? Hoe gaan ze om met hun eigen onmacht en schrik in deze situaties? Krijgen ouders kansen om in deze moeilijke omstandigheden samen met de geboden ondersteuning een weg af te leggen? Welke inspanningen doen hulpverleners hiervoor? Houden hulpverleners rekening met de angst bij ouders?

Hoe ziet een situatie van 'verontrusting/maatschappelijke noodzaak' eruit en wie bepaalt dat? Wordt er, bij deze inschatting voldoende rekening gehouden met het feit dat normen en waarden kunnen verschillen?

Hoe komt het dat de dialoog tussen ouders en hulpverleners op een bepaald moment blokkeert? Dat hulpverleners overgaan tot ingrijpen in het leven van een gezin?

En als ingrijpen vanuit de hulpverleners, zonder instemming van de ouders, door hen nodig wordt geacht hoe wordt dan met ouders en kinderen omgegaan?

Hebben ze hierbij voldoende in het oog dat het behoud van de relatie tussen kinderen en ouders voor hen beide cruciaal is?

Graag willen we deze bezorgdheden van ouders duiden en adviezen aan hulpverleners hier rond meegeven.

1. Minderjarigen én ouders zijn cliënten in de jeugdhulp.

- Minderjarigen én ouders zijn allebei cliënten in de jeugdhulpverlening. Ouders ervaren vaak de nood aan ondersteuning bij de opvoeding van de kinderen. Maar ouders ervaren ook de nood aan ondersteuning van henzelf in moeilijke opvoedingssituaties.
- Hierbij kan de vraag gesteld worden hoever de opdracht van de jeugdhulpverleners reikt tav ondersteuning van de ouders.
 - o In het beste geval wordt een appél op de ouders gedaan ifv de begeleiding van het kind.
 - o Maar! Ouders hebben zelf ook nood aan ondersteuning bij het verwerkingsproces van de moeilijkheden met de kinderen vb. bij ouders die geconfronteerd worden met kinderen met kanker is dit ook voorzien.... Soms ontstaan er gezondheidsproblemen bij ouders door moeilijke opvoedingssituaties, gaan ouders er onder door.
 - o Door voor ouders de nodige steun te voorzien, voorkomt men ook bijkomende moeilijkheden met/bij de (opvoeding van) de kinderen.

- Een noodkreet van ouders is ook een hulpvraag. Wanneer ouders aangeven 'dat er klappen gevallen zijn....', 'dat men het niet meer aankan...', of 'ik doe ze wat....', moet dit niet enkel gehoord worden als aanleiding tot scheiding tussen ouders en kind, het is ook een vraag naar hulp. Een kans die moet gegrepen worden om erger te vermijden. Het is een vraag om te werken, met steun van de hulpverlener, aan de spanning die leeft bij de jongere en de ouder. Om te werken aan de relatie, aan de situatie die dreigt uit de hand te lopen. Ook dan hebben ouders recht op hulp en moet men ten stelligste vermijden dat er nog meer schuldgevoelens of angsten de bovenhand krijgen.
- Veel noodkreten naar hulp van ouders worden niet gehoord! En als er een noodkreet gegeven wordt, komt er vaak niet de hulpvorm die ouders willen! Het is voor ouders vaak niet duidelijk hoe de hulpverlener zal reageren. Het tonen van bepaalde zwaktes aan hulpverleners houdt risico's in. Hoe zal de hulpverlener hiermee omgaan?

Het is van groot belang ouders te respecteren in de hulpvraag die ze stellen. Dit veronderstelt in de eerste plaats het beluisteren van de vraag van de ouders en de kinderen. Ouders zijn doorgaans deskundig wat betreft het inschatten van hun eigen leefsituatie en de hulp die ze denken nodig te hebben.

- De afbakening van het werk van de diensten speelt hier in negatieve zin op in. De diensten doen een hulpaanbod vanuit hun eigen kader, ze gaan daar niet buiten. Dit is niet steeds hulp op maat van de ouders en kinderen.

Adviezen:

- **Beluister de hulpvraag van de ouders!**
- **Erken de ouders als deskundigen mbt hun eigen leefsituatie.**
- **Verbind de perspectieven van ouders en de kinderen.**
- **Zoek samen naar een gepast hulpaanbod.**
- **Kom tijdig tegemoet aan de vraag tot hulp.**

2. Als je als hulpverlener verontrust bent, ga dan in de eerste plaats een gesprek aan met de ouders en andere betrokkenen en leg samen een weg af.

- Het moment dat hulpverleners 'verontrust zijn', moet er niet steeds onmiddellijk tot 'handelen'/'ingrijpen' worden overgegaan. Tussen 'verontrust zijn' en 'ingrijpen' omwille van maatschappelijke noodzaak zit meestal nog een hele weg, waarbij juist de communicatie tussen ouders en hulpverleners van cruciaal belang is. De ouders gaan ervan uit dat er, ook in die situaties, samen met een 'gezin' nog een hele weg kan en moet worden afgelegd.
- Veel ouders staan open voor ondersteuning en ouderbegeleiding. Hierbij moet worden uitgegaan van de motivatie van ouders, die best sterk kan zijn, en kan vanuit deze kracht met ouders worden gewerkt. Zoeken naar die gemeenschappelijke aanknopingspunten waarvan je als ouders en hulpverleners samen kan vertrekken : 'wat kunnen we samen doen aan....'.

Hulpverlening beperkt zich te vaak grotendeels tot praten. Ouders hebben te vaak het gevoel dat hulpverleners niet luisteren. Ze voelen zich soms weinig begrepen. Luisteren is meer dan woorden uitspreken of woorden horen. Ouders worden te weinig bevraagd over hun kijk op de situatie (zichtbare en onzichtbare elementen). Ouders vragen erkenning voor hun inzicht in het probleem, hun kennis van de jongere, hun aanvoelen van de situatie, hun emoties, hun deskundigheid.

Luisteren en begrijpen is ook nagaan of de zaken duidelijk zijn. Stap voor stap overlopen tot de hulpverlener weet dat de ouder écht alles begrijpt. Ook over pijnlijke of negatieve zaken. Ook de gevoelens die er achterliggen beluisteren. Of zoals een moeder het formuleerde: 'Hoe meer uitleg, hoe meer je iets verstaat. Hoe meer je begrijpt, hoe beter je kan meewerken.'

- In situaties van verontrusting speelt angst en druk een belangrijke rol bij alle betrokkenen. Angst bij de ouders, tav het kind; angst voor beschuldiging en ingrijpen; angst om dingen te zeggen aan de hulpverlener; angst bij de hulpverlener om dingen te zeggen aan de ouders; angst bij de stappen die hij zet, angst bij de hulpverlener om beschuldigd te worden als hij niet ingrijpt; angst om door collega's bekeken te worden; angst in

de scholen omdat ze niet weten hoe te reageren; bij hulpverleners omdat ze niet goed weten hoe ermee om te gaan. Angst bij de kinderen... Angst en druk wegen op de wederzijdse communicatie.

Moeilijk gedrag van kinderen heet 'signaalgedrag'. Daar zoekt men de betekenis achter en probeert men te begrijpen. Maar ook ouders kunnen 'moeilijk gedrag' vertonen uit angst wat men met de situatie gaat doen. Ook dit 'moeilijke gedrag' van ouders kan opgevat worden als een signaal. Maar deze noodkreet van ouders wordt vaak anders geïnterpreteerd door hulpverleners. Het is van groot belang dat hulpverleners het 'signaalgedrag' van ouders goed proberen te begrijpen, in te schatten, te ontcijferen. Hulpverleners moeten op zoek gaan naar het waarom dat ouders blokkeren. Eventueel moet er, met toestemming van de ouders, een andere hulpverlener of ervaringsdeskundige bij betrokken worden zodat deze mee kan bekijken waarom een situatie blokkeert.

- Wanneer de communicatie tussen hulpverleners en ouders bemoeilijkt wordt, kan overwogen worden een gesprek te organiseren onder begeleiding van een neutrale voorzitter. Dit kan aan alle partijen de gelegenheid geven hun standpunten toe te lichten en tot een afstemming te komen.

Adviezen:

- De hulpverlener die verontrust is, moet dit bespreken met de ouders. Vooraleer het tot (éénzijdig) ingrijpen vanuit hulpverleners komt, moet er met ouders, in dialoog, een weg worden afgelegd. We denken hierbij ook aan de mogelijkheid om een overleg te organiseren met de ouders en alle betrokken hulpverleners al dan niet onder begeleiding van een externe voorzitter.

- Ondersteun hulpverleners in het voeren van deze dialoog met ouders en het zoeken naar gemeenschappelijke punten om een begeleidingsproces aan te vatten. De vorming van de organisatie 'Bindkracht in armoede' Krachtgericht hulpverlening in dialoog' komt hieraan tegemoet . Maak deze vorming voor alle jeugdhulpverleners mogelijk.

- Werk meer met ervaringsdeskundigen.

3. Wie/wat bepaalt of kinderen/jongeren zich in een 'verontrustende situatie' of situatie van 'maatschappelijke noodzaak' bevinden?

- Ouders uiten hun bezorgdheid over wie wanneer 'oordeelt'/'inschat', of er in een situatie wel of niet van 'verontrusting' of van 'maatschappelijke noodzaak' wordt gesproken. Wanneer is de 'veiligheid' van het kind bedreigd? Wanneer wordt er gesproken over 'bedreigde ontwikkelingskansen'. Wie beoordeelt dat?

Deze inschatting is onmogelijk objectief te maken. Welke elementen spelen mee in de afweging die de hulpverlener maakt of een bepaalde situatie 'maatschappelijk aanvaardbaar' is of niet? De inschatting van een situatie is mede afhankelijk van subjectieve elementen. Het waarden en normenstelsel van de persoon van de hulpverlener speelt hierin een belangrijke rol.

Men stelt bijvoorbeeld vast dat er nog steeds sneller wordt ingegrepen bij gezinnen uit de lagere sociale klasse. Leven in armoede wordt blijkbaar nog steeds beschouwd als een grote risicofactor voor het opgroeien van kinderen. En is dit terecht?

Een 'beveiliging' van deze 'inschatting' is absoluut nodig vb. door minimaal een 'inschatting' van deze situaties te bespreken in teamverband. Eén hulpverlener alleen mag nooit een oordeel uitspreken of er in een bepaalde situatie moet worden ingegrepen. Hiervoor zouden richtlijnen voor hulpverleners en teams van hulpverleners moeten worden uitgewerkt.

- Als hulpmiddel voor hulpverleners om deze situaties in te schatten wordt de 'Signaallijst verontrustende opvoedingssituaties' naar voor geschoven. Wat denken ouders hierover?
 - Niettegenstaande de inleidende tekst, waarbij de hulpverlener aangezet wordt tot dialoog met de ouders, straalt de signaallijst zelf een 'toon van wantrouwen' uit. De signaallijst is opgevat als een instrument voor hulpverleners aan de hand waarvan een situatie in een gezin kan 'beoordeeld' worden.

- De begeleidende tekst geeft aan dat de signaallijst geen beoordeling en punten geeft. Tegelijkertijd wordt er met rode en groene lichten gewerkt?
- De signalen worden bevestigend en beoordelend geformuleerd vb. 'De ouder komt de gemaakte afspraken niet na'. 'De ouder gebruikt middelen'. Een formulering in vraagvorm zou direct een andere benadering geven.
- Enkel negatieve signalen worden benoemd. Positieve signalen worden niet opgespoord vb. heb je de indruk dat de kinderen graag gezien worden door de ouders?
- In de signaallijst worden ouders, de relatie ouders - kinderen, het gezin onder de aandacht gezet. Er wordt geen link gelegd met de maatschappij als voorwaardenscheppend kader tot situaties van verontrusting (vb. alleenstaande moeders met nood aan kinderopvang).
- De signaallijst in zijn huidige vorm is geen interactief instrument. Door de taal en de wijze waarop het is opgevat is het onmogelijk van daaruit verontrusting bij hulpverleners met ouders te bespreken. Dit is nochtans de eerste vraag van ouders naar hulpverleners die verontrust zijn: praat met ons!
- Wanneer wordt een signaallijst opgesteld? Wordt dit meegedeeld aan ouders en minderjarigen?
- De signaallijst is de wereld ingestuurd zonder eerst te bespreken met ouders. Dit is een gemiste kans.

Adviezen:

- Ondersteun hulpverleners bij het inschatten van situaties van verontrusting. Werk richtlijnen uit voor hulpverleners en teams van hulpverleners. Stel hierbij de dialoog met ouders en minderjarigen centraal.

- Herwerk de signaallijst tot een instrument dat kan gebruikt worden in de dialoog met ouders en minderjarigen over verontrusting. Koppel

er kwaliteitseisen van cliëntbetrokkenheid aan (cfr cliëntoverleg met externe voorzitter).

4. Als de dialoog tussen ouders en hulpverleners stroopt én als ingeschat wordt dat de situatie voor de kinderen niet ok is, dan moeten hulpverleners hun verantwoordelijkheid nemen en ingrijpen MAAR

- Ouders stellen vast dat hulpverleners vaak teveel schrik hebben om met ouders te praten over de 'ingreep' die ze willen doen en het waarom ervan. Kinderen afhalen in de kinderopvang, of van school en rechtstreeks uit huis plaatsen (al dan niet door de politie) zonder dat zowel ouders als kinderen hierover omstandig zijn ingelicht brengt schade toe zowel aan de kinderen, aan de ouders en in het bijzonder aan de relatie en het vertrouwen tussen de kinderen en de ouders.
- Als het tot een ingrijpen van hulpverleners komt, dan zitten we op een belangrijk kantelmoment wat betreft angst en vertrouwen/wantrouwen in de relatie tussen ouders en hulpverleners. De hulpverlener brengt macht in de relatie. Deze macht mag niet misbruikt worden.
- Beslissingen van hulpverleners grijpen diep in, in het leven van het kind en de ouders. Ouders hebben het gevoel hier geen vat op te hebben. In deze situaties is het juist van belang dat hulpverleners goed oog hebben voor alle gevoelens van angst, schuld en onzekerheid bij zowel ouders als kinderen en dat hier op een goede manier wordt mee omgegaan. Ten allen tijde moet alles in het werk gesteld worden om een

'communicatiebreuk' tussen hulpverleners en gezin te vermijden. Het is bij uitstek hét moment waarop de hand naar ouders blijvend moet worden uitgestoken.

- Ouders wijzen op een aantal mechanismen die ontstaan bij ouders wanneer de communicatie tussen hulpverleners en ouders stroopt, als hulpverlening een strijd wordt en eventueel hulpverleners éézijdig tot ingrijpen overgaan zonder akkoord van ouders:
 - . ouders krijgen daarbij het gevoel van gefaald te hebben
 - . in vele gevallen voelen ouders zich verantwoordelijk gesteld (schuldig)

- . ouders stellen zich veel vragen over hoe het kind zich voelt wanneer het plots weg is, eventueel onder de hoede van ‘vreemden’ wordt geplaatst
- . ouders vragen zich af welke uitleg het kind gekregen heeft wanneer het vb. thuis werd weggehaald
- . ouders vragen zich af wat hun kinderen nu over hen zullen denken; gaat het kind mij nog wel willen zien? Ouders zijn erg bang voor afwijzing door het kind.

Dit kluwen van emoties kan ertoe leiden dat ouders zich niet meer laten zien, zich niet meer bereikbaar opstellen voor hulpverleners. Andere ouders zullen heel kwaad zijn en ook vanuit deze kwaadheid (ik doe ze wat, die hulpverleners) (tijdelijk) mogelijk geen contact meer willen. Sommige ouders zullen niet goed weten op welke manier ze met die kwaadheid tav hulpverleners moeten omgaan. Deze ‘emoties’ bij ouders kunnen verschillend zijn maar zijn meestal zeer sterk. Ook ouders evolueren in de tijd in deze emoties en in hun kijk op de situatie en kunnen achteraf soms wel terugkijken en inzien dat een actie van hulpverleners nodig was.

Voor ouders is het belangrijk dat hulpverleners in deze situaties oog en begrip hebben voor de beleving van de ouders en daar voldoende bijilstaan. Wat zit onder de schijnbare onverschilligheid van de ouders? Hoe komt het dat ouders zich niet meer laten zien? Wat zit daar achter?

- Van hulpverleners wordt verwacht dat ze initiatieven nemen en blijven nemen om de dialoog met ouders te voeren. Steeds moet aan ouders meegedeeld worden wat de reden is waarom ingegrepen wordt. Ouders hebben steeds recht op deze informatie. De dialoog met ouders moet gevoerd worden, ook in deze situaties!

Vanuit de kant van de hulpverlener moet heel helder gecommuniceerd worden waarom men wat doet, waar het kind eventueel verblijft, welke invloed dit heeft op het contact tussen ouders en kinderen enz..

Ook naar de kinderen en jongeren toe is een omstandige toelichting van de actie die een hulpverlener neemt noodzakelijk.

- Als hulpverleners vinden dat ze toch moeten ingrijpen dan zijn er ook enkele voorwaarden te benoemen:

- o ingrijpen moet zorgvuldig gebeuren, zodat trauma’s voor alle partijen vermeden worden: uitleg geven aan het kind, uitleg geven aan de ouders
- o de effecten van het ingrijpen moeten bekeken worden. Ouders vragen zich af wat hun kind moet gedacht hebben van de ouders bij een ingrijpen vb. door de politie?
- o een dergelijk ingrijpen moet steeds tijdelijk zijn (als ge als ouder wel bewijst dat je het goed doet, hoe lang moet dat dan alvorens je het etiket weer kwijt bent?)
- o hulpverleners moeten steeds bereid zijn om hun mening over de situatie te herzien. Het gaat om deze situatie nu, in de huidige omstandigheden. Deze situatie kan zich wijzigen.

Adviezen:

Wanneer het tot een (éénzijdig ingrijpen) in de gezinssituatie vanuit de hulpverlener komt hou dan volgende elementen in het oog:

- handel zorgvuldig!
- informeer ouders en kinderen/jongeren omstandig
- verantwoord je ingrijpen naar ouders en kinderen
- blijf in communicatie met de ouders, hou ook rekening met hun beleving

5. Ook al is de situatie in een gezin moeilijk, ook al wordt er geacht dat hulp noodzakelijk is, en wordt er soms ingegrepen tegen de wil van ouders in, dan nog blijft de relatie ouders-kinderen zowel voor de ouders als voor de kinderen van cruciaal belang

Ouders gaan ervan uit dat ouders en kinderen wezenlijk belangrijk zijn voor elkaar, dat de relatie ouders-kinderen van wezenlijk belang is voor beide partijen. Juist in die situaties, moet er van hulpverleners uit veel geïnvesteerd worden in het verzorgen en ondersteunen van de relatie tussen ouders en kinderen. Ook in deze situaties moet worden omgegaan met de blijvende loyaliteit tussen kinderen en ouders.

Het is volgens ouders in het belang van het kind dat zorgzaam wordt omgegaan met deze relatie naar de toekomst toe. Werken aan behoud en

herstel van de relatie tussen ouders en kinderen, betekent dat er door de hulpverlener een lange termijn perspectief wordt ingenomen. Het is een element dat kan voorkomen dat kinderen op hun beurt met jeugdhulp in aanraking komen in de toekomst.

De jeugdhulp moet er op gericht zijn zowel ouders als minderjarigen te ondersteunen om te werken aan hun relatie. Ouders verwachten van hulpverleners dat ze de opdracht opnemen om de deur tussen kinderen en ouders open te houden. Concreet kan dit betekenen:

- ouders blijven informeren over de kinderen, ook al is er geen contact (kracht van de regelmaat); ook al leven de ouders in erg moeilijke omstandigheden
- rekening houden met evoluties die zich in de leefsituatie van ouders kunnen voordoen
- communicatie tussen kinderen en ouders ondersteunen onder verschillende vormen (brieven, doorgeven van info mits toestemming, ..)
- rol van go-between opnemen indien nodig.

Als ouders op een bepaald moment aangeven dat ze niet openstaan voor contact of berichten betreffende de kinderen, dan moeten hulpverleners dit (tijdelijk) respecteren. Maar ook dan verwacht men van hulpverleners dat zij op een bepaald moment de draad tot contact opnieuw proberen te herstellen.

Adviezen:

- **Ga als hulpverlener uit van een sterke en meestal blijvende loyaliteit tussen ouders en kinderen.**
- **Stel alles in het werk om deze relatie te behouden en indien nodig te herstellen.**

6. Uitwisselen van cliëntinformatie tussen hulpverleners in verontrustende situaties (zonder medeweten of akkoord van ouders)?

Ouders pleiten voor maximale betrokkenheid van ouders en minderjarigen bij het hulpverleningsproces, ook al is deze situatie moeilijk en complex. Ouders pleiten voor dialoog en voor maximale kansen op dialoog.

Maar ouders wensen ook bescherming van kinderen in situaties van mishandeling, gevaar, ...dan moet er ingegrepen worden. Daarover bestaat er geen discussie.

In 'verontrustende situaties' en in 'situaties waarbij hulp maatschappelijk noodzakelijk is' komen deze elementen in een spanning ten opzichte van elkaar te staan. Het is juist hier dat het recht van het kind, het recht op bescherming, samen valt met het belang van de ouders.

Het is juist door dit gegeven dat het belangrijk is om steeds volgende bedenkingen en vragen te stellen.

- Welke gerechtvaardigde plaats neemt het uitwisselen van informatie tussen hulpverleners zonder medeweten of akkoord van ouders/minderjarigen hierbij in?
- Is 'zonder medeweten' van cliënten of 'zonder akkoord' van cliënten zomaar in één adem samen te nemen? Zijn dit geen 2 totaal verschillende handelwijzen? Welke situaties nopen tot 'niet informeren' en welke situaties nopen tot 'handelen zonder akkoord al dan niet met medeweten'?
- Als een hulpverlener geconfronteerd wordt met een situatie waarbij hij bezorgd is over het belang van het kind, een situatie 'die hij beter moet kunnen inschatten' 'waarin geen redelijk gesprek met ouders mogelijk is' 'waar hij dreigt het slachtoffer te worden van agressie vanwege de ouders' is uitwisselen van informatie tussen hulpverleners zonder medeweten of akkoord van cliënten dan noodzakelijk en de enig mogelijke weg ifv bescherming van het belang van het kind?
- Zijn er geen andere mogelijkheden? Kan de factor 'agressie' bij ouders dan niet gezien worden ook als gevolg van een 'verworven' agressie?

Hoe noodzakelijk/gerechtvaardigd is het dan om de rechten van ouders én minderjarigen tijdelijk te beperken?

- Lopen hulpverleners geen onnodige risico op schending van het beroepsgeheim en cliënten op schending van de privacy?
- Of is enkel een 'noodtoestand' nl. een acute 'gevaarsituatie van het kind' een voldoende voorwaarde?

Advies:

Zoek een antwoord op deze vragen in dialoog met vertegenwoordigers van ouders.

7. Ouders zijn bereid in gesprek te gaan over het thema 'Omgaan met verontrusting'.

Gaandeweg hebben we gemerkt dat ouders zich in dit thema wegwijs hebben gemaakt.

Wat ouders aangeven is dat de term 'maatschappelijke noodzaak' voor hen bedreigend is. In situaties waarbij je als ouder zelf een nood tot hulp voelt, wordt er vanuit de maatschappij een element van 'noodzakelijkheid' aan toegevoegd. De situatie wordt hierdoor nog sterker geladen. Is het niet mogelijk hiervoor een ander woord te gebruiken?

We merken ook dat ouders over dit thema heel wat te vertellen hebben. Hoewel ouders er belang aan hechten dat zij over de stappen in de hulpverlening correct geïnformeerd worden, schuiven zij ook andere thema's naar voor als vb. het belang van dialoog, het behoud en herstel van de relatie met hun kinderen. Ouders leggen zo hun eigen accenten

Alleen al hiervoor is het de moeite waard ouders in de uitwerking van de jeugdhulp te betrekken! Een sterkere ondersteuning en uitgebreidere mogelijkheden om de mening en stem van ouders aan de oppervlakte te krijgen is hiervoor wel noodzakelijk!

Reflectiegroep ouders Integrale Jeugdhulp

**4. BIJDRAGE STUDIEDAG 'OMGAAN MET VERONTRUSTING'
REFLECTIEGROEP MINDERJARIGEN INTEGRALE JEUGDHULP
28 NOVEMBER 2008**

1. Inleiding: Wat valt op vanuit de reflectiegroep minderjarigen.

Verwondering rond de concepten

Het minste dat we kunnen zeggen is dat er onduidelijkheid bestaat over de gebruikte terminologie. De termen 'verontrustende situatie' en 'maatschappelijke noodzaak' worden gebruikt alsof ze voor iedereen reeds gemeengoed zijn. Het is echter duidelijk dat dit niet het geval is. Wat verstaan HV, toeleiders, minderjarigen en ouders onder begrippen als 'verontrustende situaties' of 'maatschappelijke noodzaak'? Het had een mooie start kunnen zijn...

Verwondering over prioritaire keuze

Er werd gekozen voor een focus op informatiedelen en het ontwikkelen van een signaallijst. Het is vreemd dat er niet eerst een duidelijke keuze gemaakt wordt om procedures op elkaar af te stemmen. Hoe moeilijk het ook is om de termen sterk af te bakenen, procedures kunnen alvast een minimale bescherming van de minderjarige garanderen. Zo zou een zelfde beslissingsboom gehanteerd kunnen worden in alle sectoren die moet worden doorlopen indien er sprake is van een verontrusting. Hierin is het voor ons noodzakelijk dat de minderjarige minstens geïnformeerd wordt bij elke stap in dit proces.

Verwondering dat minderjarigen niet centraal staan

De situaties waarover we hier spreken zijn moeilijk voor hulpverleners. Maar hoe zit het eigenlijk voor de betrokkenen. Eens te meer blijkt uit gesprekken met minderjarigen dat de impact heel groot is en dat interventies soms als koel en afstandelijk aanvoeld worden. Waar ligt de oplossing? Minderjarigen geven aan dat een vertrouwensfiguur al zou helpen, dat het

ook goed zou zijn dat er iemand betrokken is die hen al langer kent en die zij verkiezen. Allemaal zaken die in de realiteit blijkbaar niet zo evident zijn als ze lijken. Conclusie: beluister verhalen van minderjarigen en probeer rekening te houden met wat ze aangeven!

Vanuit deze gelaagde verwondering zijn we zelf een aantal zaken iets nader gaan bekijken. Soms misschien iets vereenvoudigd, we moeten toegeven dat we soms door het jargon de bomen niet meer zien...!

We hebben ons in de reflectiegroep minderjarigen gebogen over de bestaande teksten nl. de Nota Maatschappelijke noodzaak én het Reflectiekader voor hulpverleners mbt het uitwisselen van cliëntinformatie in verontrustende situaties. We hebben ook een aantal minderjarigen bevestigd, een 72 tal kinderen en jongeren (8 kinderen tussen 7 en 10 jaar; 15 jongeren tussen 12 en 14 jaar en 49 jongeren tussen 15 en 17 jaar). We hebben aan hen gevraagd wat voor hen voorbeelden zijn van ‘verontrustende situaties’, wanneer zij vinden dat hulp ‘moet’ en wat zij belangrijk vinden aan hoe hulpverleners met hen omgaan in deze situaties.

Zonder hierbij te willen spreken over een ‘bevraging’ of ‘onderzoek’ naar de mening van minderjarigen, hebben we hiermee toch wat materiaal verzameld om de kijk van minderjarigen op deze thema’s te illustreren.

2. Hoe zien we het continuüm van hulpverlening die eindigt bij een situatie van maatschappelijke noodzaak?

Relatie cliënt – hulpverlener, opbouwen van vertrouwen

We zien een hulpverleningstraject als een samenwerking tussen cliënt en hulpverlener om rond bepaalde doelstellingen te werken. De doelstelling van de hulpverlener en de doelstellingen van de cliënt overlappen zo goed mogelijk (= vraggestuurd werken). Dit vereist een opbouwen van vertrouwen en het werken vanuit een participatieve basishouding. Dit is ons inziens voor minderjarigen essentieel!

In het opbouwen van dit vertrouwen schuilt ook de kracht van latere interventies. Binnen een goed opgebouwde vertrouwensband met jongeren is de kans dat jongeren in weerstand gaan in een latere confrontatie veel kleiner.

Maar ook als de hulpverlener in zijn opbouw van een band, in zijn engagement, in zijn flexibiliteit tot het uiterste gaat zal het niet altijd mogelijk zijn om de verwachtingen te verzoenen. Zeker als het om risicogedrag gaat bij cliënten.

Hierbij is het vaak kenmerkend dat de hulpverlener heel wat risico’s ziet maar dat de cliënt deze niet ziet. Of dat de cliënt, volgens de hulpverlener een onvoldoende grote hulpvraag stelt. Hierbij stoot men dikwijls op grenzen van de (impact van) hulpverlening. Is het op dat punt dat verontrusting begint? Dit is niet steeds duidelijk. Een ingrijpen in.... vereist in de eerste plaats meer duidelijkheid over wat verontrustende situaties zijn.

Verontrustende situaties

Ons lijkt het zo dat verontrustende situaties zich situeren binnen het ‘normale’ handelingsveld van de hulpverlening. Het is normaal en goed dat we in bepaalde situaties verontrust zijn. Dat bepaalde spanningsvelden hierin de zaak heel complex maken is duidelijk. Hier ligt volgens ons nu net de expertise en de verantwoordelijkheid van de hulpverlening.

Ook kinderen en jongeren zijn vaak verontrust. Hulpverleners moeten vaardigheden bezitten om te luisteren naar bekommernissen van jongeren en hierin durven bepaalde zaken benoemen. We willen adviseren om telkens opnieuw uit te gaan van gezamenlijke doelstellingen. Jongeren zouden moeten meegenomen worden in een traject om rond verontrusting te werken.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Bij de vraag naar wat voor hen situaties zijn van 'verontrusting' geven kinderen en jongeren volgende voorbeelden:

Jonge kinderen vermelden voornamelijk peestsituaties.

Jonge kinderen in de hulpverlening geven voorbeelden als:

'Als er veel ruzie is, als er steeds geroepen wordt tegen ons'

'Als kinderen pijn hebben, en de grote mensen zien dat niet'

'Van ongerustheid wordt je bang, als een kindje alleen gelaten wordt'

Jongeren geven een reeks van situaties als drug- en alcoholverslaving, zelfmoord, mishandeling, zwangerschap, misbruik, agressie (thuis), zelfverwonding.

Overwegend worden deze zaken gesitueerd in de gezinscontext.

'Je komt thuis van school en je moet direct gaan slapen zonder eten...'

'Als vader boos is en wegrijdt, dan ben je ongerust'

'Wanneer ouders gaan scheiden'

'Drankgebruik door moeder, waardoor kinderen verwaarloosd worden en geen eten krijgen'

Sommige elementen worden gesitueerd in de schoolcontext, tav vrienden, henzelf

'buiten gesmeten worden op school'

'als een jongere langdurig spijbelt'

'14 jarige vriendin die zwanger is';

'12 jarige vriendin lijdt aan anorexia'

'vriend die zelfmoord heeft gepleegd...'

'jongeren die zich snijden'

'overmatig druggebruik, waarbij jongere zich niet meer laat corrigeren door vriendengroep'

'als er niemand is om de jongere te steunen'

Jongeren in de hulpverlening geven aan dat zij 'alle' dagen geconfronteerd worden met verontrustende situaties. Zij vinden vooral agressie van en naar andere jongeren verontrustend.

Maatschappelijke noodzaak

Hoewel het nergens echt duidelijk aangegeven wordt, veronderstellen we dat maatschappelijke noodzaak nog een stap verder gaat dan verontrusting. We nemen aan dat dit situaties zijn waar 'de samenleving' vindt dat het 'noodzakelijk' is dat er onmiddellijk ingegrepen wordt. Hierbij is het met andere woorden noodzakelijk dat een schadeberokkenende, gevaarlijke of levensbedreigende situatie zo snel mogelijk ontijd wordt.

In deze gevallen veronderstellen we dan ook dat onderhandelen en andere minder dwingende hulpverleningsstrategieën niet meer toereikend zijn om een bepaalde situatie voor betrokkenen nog te verantwoorden. Vooral omdat hier dikwijls ook de tijd ontbreekt om dat te doen gezien de gevaarsituatie immers blijft bestaan. Een interventie is op dat moment hoogst noodzakelijk en moet ook afgedwongen kunnen worden.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Minderjarigen geven bijna allemaal aan dat er situaties bestaan waarin moet ingegrepen worden. Druggebruik, verkrachting, agressie, afpersing, prostitutie, mishandeling, zelfmoordplannen ...zijn voor hen situaties waarin ze hulp nodig vinden.

Of er ingegrepen moet worden hangt voor hen niet zo zeer af van de leeftijd, maar eerder van de ernst van de situatie. Sommige jongeren vinden dat er bij jonge kinderen toch sneller moet worden ingegrepen.

Of de situatie veroorzaakt wordt door het gedrag van de jongere of door omstandigheden in de leefsituatie speelt voor de jongeren geen cruciale rol. Als de situatie ernstig is, moet er hulp komen.

Op de vraag of er situaties zijn waarbij men zich kan indenken dat er best ingegrepen wordt door iemand zonder dat de minderjarige daar mee akkoord gaat, zijn de meningen verdeeld.

De grootste groep jongeren vindt dat er soms moet ingegrepen worden, ook zonder het akkoord van de minderjarige.

Er wordt hierbij dan verwezen naar zeer ernstige situaties, alcohol- of druggebruik, geweld,

ja, als iemand te ver gaat in druggebruik, dan gaat die daar natuurlijk nooit mee akkoord gaan'

'als de veiligheid van de jongere er niet meer is'

'als iemand geen onderdak heeft'

'Ik denk dat de begeleider goed moet nadenken voor hij iets doet wat de jongere niet wil. Ik kan daar zelf geen voorbeelden van geven omdat ik vind dat het héél uitzonderlijk zou moeten zijn'

Voor andere jongeren kan dit enkel in levensbedreigende situaties

'eigenlijk niet, tenzij de jongere in levensgevaar is'

'er zijn maar weinig situaties waarbij ze vinden dat iemand iets moet ondernemen, enkel bij levensbedreigende situaties, echt moord- of zelfmoordgevaar'

Diegenen die vinden dat er niet moet ingegrepen worden geven het volgende aan:

'als de jongeren er niet naar vragen moet je hen niet helpen';

'ze moeten zich niet bemoeien'

'indien er geen medewerking is, heeft dit toch weinig zin?'

Opmerkelijk is ook dat veel jongeren vinden dat begeleiders in een jeugdhuis en CLB – medewerkers uit zichzelf een gesprek moeten aangaan met de jongeren als ze vermoeden dat de leefsituatie van de minderjarige hem/haar schade zou kunnen toebrengen.

3. Wat zijn belangrijke adviezen die we willen meegeven vanuit het standpunt van minderjarigen?

1. Zelfs in heel moeilijke situaties, blijven onderhandelen!

Verontrusting of maatschappelijke noodzaak is voor ons geen grond om de cliënt niet te beluisteren, te confronteren en te informeren. Dat er in bepaalde van deze situaties ingegrepen wordt zonder instemming van de jongere of van zijn of haar ouders is noodzakelijk. We zien deze situaties als de 'ergste' toestanden, waar er niet veel andere opties meer resten dan onmiddellijk ingrijpen. Toch is het belangrijk om te blijven communiceren

hierover met de jongere. Dit kan zorgen voor moeilijke situaties, maar het is aan de hulpverlening om deze op een kwalitatieve manier op te lossen.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Op de vraag of er ook moet rekening gehouden worden met de mening van kinderen/jongeren antwoorden zo goed als alle bevraagde minderjarigen ja, ja zeker, ja altijd, ja!!!

'Hij moet rekening houden met wat de jongere wil'

'Als iemand dood gaat, moeten wij mee kunnen kiezen wat er met ons moet gebeuren'

Sommige kinderen en jongeren geven hierin ook nuances aan.

Alle jonge kinderen vonden steeds dat er naar hen geluisterd moet worden, maar kunnen begrip opbrengen voor het feit dat soms andere dingen beslist worden.

Er wordt ook gesproken over 'meebeslissen'.

Of ook nog:

'De mening van de jongere telt, maar de mening van de begeleider overheerst.

'Ja en neen. De begeleider moet altijd vragen naar de mening van de jongere, maar als de begeleider ziet dat de jongere bijvoorbeeld echt onder een trein zal springen, dan moet die dat natuurlijk niet laten gebeuren.

Deze situaties zijn heel ingrijpend voor jongeren. Meestal zitten jongeren gewrongen met loyaliteiten. Door te weinig zorgzame aanpak en onvoldoende oog voor gevoelens bij jongeren, kan er een sterke aversie ontstaan ten aanzien van hulpverlening.

Betrek jongeren, zelfs al is dat heel moeilijk en geef kansen tot het betrekken van figuren die voor hen ondersteunend zijn (vertrouwensfiguur zoals een jeugdwerker, een oudere broer...). Goede en zorgzame informatieoverdracht naar alle betrokkenen is hierbij cruciaal!

Hierbij kan het inschakelen van een vertrouwensfiguur voor de jongere van enorm belang zijn! Zeker in situaties waar de band met de jongere vrij nieuw is of waar de jongere geen gehoor heeft naar het verhaal van de hulpverlener is het vaak van groot belang om te zoeken naar personen die wel dat mandaat hebben ten aanzien van de jongere. Dit zal van beide kanten een compromishouding vereisen, maar zorgt er wel voor dat jongeren zich gehoord voelen.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Voor kinderen en jongeren zijn ouders, grootouders, familie, meter/peter, en vrienden goed geplaatst om in dergelijke situaties iets te ondernemen of bij de hulpverlening betrokken te worden. In algemene zin verwijzen ze naar een 'persoon die ze kunnen vertrouwen'.

*'Gewoon, vrienden. Mensen die de jongere vertrouwt'
'Een goede maat, vriendin betrekken die het goed met hem voor hebben'*

Ten aanzien van leerkrachten als vertrouwenspersoon staan de jongeren in het algemeen eerder negatief, hoewel sommige leerkrachten wel als vertrouwenspersoon worden aanzien.

Iemand die hetzelfde heeft meegemaakt (ervaringsdeskundigen) kan ook betrokken worden.

2. Informeer steeds de minderjarige!

Het kan niet dat er ingegrepen wordt door hulpverlening zonder medeweten van de minderjarige (met uitzondering van heel jonge kinderen). Het gaat trouwens in tegen het decreet op de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulpverlening.

Het is de opdracht van hulpverleners om aanklappend te werken en participatie na te streven. Hierin dient een onderscheid gemaakt te worden tussen 'met medeweten van' en 'tegen de wil van' de minderjarige. Volgens jongeren kan het dat er wordt ingegrepen in uitzonderlijke situaties, maar met medeweten van die jongeren. Zo'n interventie kan dan eventueel wel tegen de wil zijn van een minderjarige, maar er dient minstens een verdui-

delijkende uitleg gegeven te worden waarom er gekozen wordt voor een bepaalde interventie.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Kinderen en jongeren geven aan dat het voor hen heel belangrijk is dat ze betrokken worden wanneer hulpverleners overwegen in te grijpen in bedreigende situaties.

'Vooraleer er ingegrepen wordt, moet er wel eerst een waarschuwing gegeven worden'

'Het belangrijkste is wel dat je toestemming hebt om hulp te bieden, als er geen akkoord is, begin dan met een goed gesprek en zie wat ervan komt.'

'Ze waren het er allemaal over eens dat er nooit kan ingegrepen worden, zonder dat er met de jongeren zelf over gepraat wordt'.

3. Realiseer een 'participatieve basishouding' ook in 'verontrustende situaties'

Het lijkt noodzakelijk om de 'participatieve basishouding' verdergaand te onderzoeken en te proberen enkele basiskennmerken ervan, zeker in deze moeilijke situaties, nog meer eigen te maken aan het volledige hulpverleningslandschap. Dit vergt ons inziens ook verregaande engagementen van beleid en sectoren, en niet enkel van de veldwerkers.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Minderjarigen halen volgende belangrijke aandachtspunten aan mbt de houding en de taak van de hulpverlener bij ingrijpen in 'verontrustende situaties', al dan niet met akkoord van de minderjarige?

• Een hulpverlener moet steun geven

'dat er iemand bij het kindje kan blijven'

'kalm en rustig met de jongere omgaan'

'begrijpende, niet beschuldigende houding'

'geen geweld gebruiken'
'zichzelf zijn, eerlijk zijn'
'normaal doen'
'niet doen alsof het kind hulpeloos is'
'niet kwetsen, niet forceren of dwingen'
'au serieus genomen worden'

• **Een hulpverlener moet beschikbaar zijn (om te praten)**

'tijd nemen'
'luisteren'
'inspraak toelaten'
'een vaste persoon, dan kan je het vertrouwen winnen'
'met ons bezig zijn, zodat we problemen kunnen vergeten'
'plezier kunnen maken'
'terug leuke dingen doen, niet alleen maar serieus zijn'

• **Een hulpverlener moet eerlijk zijn, er geen doekjes omwinden** (vergelijking werd hier zelfs gemaakt met dokter die patiënt eerlijk moet zeggen waar hij gezondheidsgewijs staat)

'informatie geven, alles mogen weten'
'eerlijkheid, duidelijkheid, duidelijke afspraken; alles zeggen wat je zal doen'
'duidelijk aangeven hoe je er als begeleider over denkt'
'geen verraad plegen'

• **Een hulpverlener moet veel advies geven, zonder in een bepaalde richting te dwingen**

'de situatie van de jongere goed kennen'
'niet te snel conclusies trekken, moet vooral proberen begrijpen'
'samen kijken wat een oplossing kan zijn'
'antwoorden en voorstellen geven van wat mogelijke oplossingen zijn'
'als er verschillende keuzes kunnen gemaakt worden, dan moet de begeleider de keuze laten aan de jongere. Anders moet de begeleider zeer goed kunnen uitleggen waarom hij dat doet.'

4. Is 'uitwisselen van informatie zonder medeweten of akkoord van cliënten' een prioritair thema?

Door dit thema als één van de hoofdthema's te maken binnen het thema 'omgaan met verontrusting' lijkt de zaak nodeloos complex te worden. De grijze zones in beoordeling zullen blijven bestaan en maken deel uit van een deskundige aanpak van hulpverleners.

Zeker als het gaat om zo een ingrijpende materie zou de hamvraag ons inziens niet mogen zijn: 'hoe wisselen we onderling informatie uit?' maar wel 'hoe betrekken we de minderjarigen zoveel mogelijk bij dit moeilijke proces?'

Uitwisselen van informatie tussen hulpverleners zonder medeweten of akkoord van cliënten lijkt ons enkel gerechtvaardigd in extreme situaties van maatschappelijke noodzaak, in situaties waar er sprake is van aantasting van integriteit of levensgevaar. Het achterwege laten om cliënten te informeren kan daar noodzakelijk zijn om de toestand veilig te houden. Dit is trouwens van rechtswege geregeld via de regeling rond de noodtoestand.

Wat zeggen minderjarigen hierover?

Minderjarigen vinden niet dat er informatie mag uitgewisseld worden zonder hun medeweten of toestemming.

'neen, want ik zeg het persoonlijk tegen die persoon en als die dat gaat doorzeggen dan mag dat eigenlijk niet'

'liever niet, maar eventueel met akkoord van de jongere'

Ook hier heb je de nuancering en begrip voor de situatie:

'Onderling tegen elkaar (professionelen) mag het soms wel maar ze mogen zeker niets zeggen tegen gewone mensen'

'ja, dat is logisch dat de volgende hulpverlener op de hoogte wordt gebracht maar ik wil het wel weten'

'Als een hulpverlener zich verplicht voelt om te overleggen met anderen, dan moet hij dat wel zeggen. Hij moet eerlijk zijn en verantwoorden waarom hij niet langer kan zwijgen.'

5. Werk een intersectorale procedure tot handelen in verontrustende situaties uit

We missen duidelijkheid over de handelswijze van diensten in de verschillende betrokken sectoren binnen integrale jeugdhulp op vlak van maatschappelijke noodzaak.

De betrokkenheid van de minderjarige bij zijn eigen hulpverleningsproces, ook in moeilijke omstandigheden, is ons inziens echter te belangrijk om volledig als vrije keuze tot handelen van de hulpverlener over te laten. Je zal maar de jongere zijn die bij de 'verkeerde' hulpverlener terecht komt!

Een volgende goede stap zou een afstemming zijn van procedures om met 'verontrustende situaties' om te gaan over de sectoren heen. Dit is niet nieuw maar reeds als opdracht omschreven van de netwerken Rechtstreeks Toegankelijke Jeugdhulp in 2007. Bij dit alles is het noodzakelijk het perspectief van minderjarigen steeds opnieuw mee te nemen in elke stap die wordt uitgewerkt.

6. Stem het handelen van hulpverleners en parket beter op elkaar af!

Minderjarigen mogen niet de dupe worden van een onduidelijke communicatie of ontoereikende werkafspraken tussen hulpverlening en parket. Het is ook duidelijk dat er iets niet in orde is met de afspraken rond wederzijdse verantwoordelijkheden. Hulpverlening kan meedenken, richtlijnen en informatie geven vanuit de eigen deskundigheid, maar het moet ook duidelijk zijn waar de grenzen van de verantwoordelijkheden liggen. Hierbij ligt o.i. een belangrijke opdracht voor het parket die een ingrijpen op zeer korte termijn moet mogelijk maken.

7. Voer onderzoek naar de mening van minderjarigen over deze thematiek!

Voor zover we hebben kunnen nagaan was er geen materiaal beschikbaar over wat minderjarigen denken over 'verontrusting'/'maatschappelijke noodzaak'. Een van de bevindingen uit de bevraging is echter dat minderjarigen heel wat te vertellen hebben over wat zij belangrijk vinden mbt 'verontrustende situaties' en situaties van 'maatschappelijke noodzaak'. Hoe zij dit beleven, wat voor hen belangrijk is.

Ook hebben we gemerkt dat dit voor sommige kinderen en jongeren, geen evident thema is om over te spreken, maar dat ze dit wel willen doen. Ze zijn soms verwonderd, maar over het algemeen tevreden dat hun mening wordt gevraagd.

Minderjarigen zijn bereid ons inzage te geven in hun beleving, hun denken, hun verontrusting. Het kan ons handelen verrijken.

Ten slotte willen we alle minderjarigen, diensten en voorzieningen bedanken die hun bijdrage hebben geleverd aan de bevraging: VCLB Waas & Dender, VZW Jong, JAC Artevelde, Uit De Marge, CKG Open Poortje, SOC Hagevinde, OBC De Waai, OOC Jongerenhuis, VGPH.

Reflectiegroep minderjarigen Integrale Jeugdhulp

5. SCREENINGSINSTRUMENTEN EN RISICOTAXATIE INSTRUMENTEN

Verschillende sectoren/voorzieningen maken gebruik van risicotaxatie instrumenten. Deze instrumenten kunnen een hulp zijn in het objectiveren van de kans dat er in het gezin iets fout loopt.

We hebben deze op een rijtje geplaatst. Voor meer informatie kan je terecht bij de sector waarbinnen dit instrument gebruikt wordt.

Integrale Jeugdhulp
Signaallijst Verontrustende Opvoedingssituaties
www.signaallijst.be

Kind en Gezin - Preventieve diensten
Schaal POS

Kind en Gezin - Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
Child Abuse Risk Evaluation - Nederland (CARE- NL)
Het Leuvens Observatieschema Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

Agentschap Jongerenwelzijn
screeningsinstrument Agentschap Jongerenwelzijn

TOT SLOT

Het resultaat van dit proces is niet regionaal overdraagbaar. Als we een draagvlak willen creëren om te komen tot een integrale benadering van visies en procedures met betrekking tot het thema verontrusting dan moet er in alle regio's tijd en ruimte gecreëerd worden om een dergelijk proces te lopen.

Het succes van het gelopen proces en de resultaten zijn grotendeels te danken aan het engagement van de verschillende leden van de werkgroep.

Het was schitterend en heel motiverend te merken hoe ver de werkgroep-leden gingen om een zo correct en getrouw mogelijke sjabloon neer te zetten van de dialoog met de cliënt in situaties van verontrusting.

Met het afronden van deze werkgroep is het werk echter niet gedaan, integendeel. Stilstaan bij participatie biedt geen garantie dat dit op het werkveld ook gebeurt. We dagen alle hulpverleners uit om de dialoog met de cliënt te optimaliseren.

Dit rapport werd gerealiseerd dankzij de doorheen de 18 maanden onverminderde inzet van de leden van de Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak.

Wij houden er dan ook aan de volgende personen te bedanken:

AJW	Carette Marleen	Comité Bijzondere Jeugdzorg
AWW	Onghena Agnes	CAW 't Dak - Teledienst
AWW	VanderVurst Guy	CAW Artevelde
BJB	Schoupe Pol	Home Maria Goretti
CLB	Baetens Gerda	CLB Gent
CLB	Voet Fernand Janssen Jef	Vrij CLB Zuid-oost-Vlaanderen
GGZ	Van Impe Marijke	CGG De Drie Stromen
GGZ	De Coninck Nancy	RCGG Deinze - Gent - Eeklo
K&G	Degrendele Ragnhild	Kind en Gezin Preventieve Zorg
K&G	Derdelinckx Patricia	Kind en Gezin Inloopteam Brugse Poort
REFL MJ	Dens Inge	Vrij CLB Waas en Dender
REFL MJ	Maes Karin	Kinderrechtswinkels
REFL MJ	Van Hulle Nele	CKG Het Open Poortje
REFL O	Danyiova Janetta	Multidisciplinair team AJW
REFL O	Mys Erwin	Reflectiegroep Ouders
REFL O	Okhuijsen Christa	Reflectiegroep Ouders
VAPH	Pinnewaert Theresia	VAPH MPI Sint-Gregorius
VAPH	Polspoel Dirk	VAPH Provinciaal Instituut Heynsdaele
Voorzitter	Van den Bossche Paul	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
Voorzitter	Vandooren Patrick	Zuidpoort vzw

Procesmedewerker Provinciale Werkgroep Maatschappelijke Noodzaak Oost-Vlaanderen

Redactie, Caroline Robberecht, Stafmedewerker IJH regio OVI

COLOFON

Vlaamse overheid

Verantwoordelijke uitgever

Koen Gevaert, beleidsmedewerker
Martelaarslaan 204 B, 9000 Gent

Grafische vormgeving

Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid, Afdeling Communicatie,
Ingrid Van Rintel

Druk

Agentschap voor facilitair management, Digitale drukkerij

Depotnummer

D/2011/3241/231

Uitgave

September 2010

